T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÖRSEL KÜLTÜR ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜZE EĞİTİMİNİN SANAT KÜLTÜRÜMÜZE VE YARATICILIK ANLAYIŞINA KATKILARI

AYÇA AKYALÇIN

1138247109

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ İBRAHİM DİNÇELİ

EDİRNE-2019

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Görsel Kültür ANABİLİM DALI

Tezli Yüksek Lisans PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayça AKYALÇIN tarafından hazırlanan

"Müze Eğitiminin Sanat, Kültürümüze ve Yaratıcılık Anlayışına Katkıları"

Konulu **Yüksek Lisans** tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 9.-10. maddeleri uyarınca 27 Mayıs günü saat 15:30 'da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin *Kabul edilmesine **OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. Engin Beksaç	Kabul edilmesine	
Doç. Dr. Simge Özer Pınarbaşı	Kabul edilmesine	
Dr. İbrahim Dinçel	Kabul edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Referans No	10253081
Yazar Adı / Soyadı	AYÇA AKYALÇIN
T.C.Kimlik No	35473843816
Telefon	5416845453
E-Posta	ayca.17.3@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Müze Eğitiminin Sanat Kültürümüze ve Yaratıcılık Anlayışına Katkıları
Tezin Tercümesi	Contribution Of Museum Education To Our Culture And Creavity
Konu	Güzel Sanatlar = Fine Arts
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Görsel Kültür Anabilim Dalı
Bilim Dalı	
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2019
Sayfa	118
Tez Danışmanları	DR. ÖĞR. ÜYESİ İBRAHİM DİNÇELİ
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	Müze, Müze Eğitimi, Sanat Eğitimi, Yaratıcılık, Yaratıcı Drama

10.06.2019

İmza: .....

Tezin Adı: Müze Eğitiminin Sanat Kültürümüze Ve Yaratıcılık Anlayışına Katkıları
Hazırlayan: Ayça AKYALÇIN

ÖZET

Müze, Eski Yunancada "Museloum" kelimesinden üretilmiş bir sözcüktür. İlkçağ Grek kültüründe Museloum felsefesi düşüncelere dalınan esin perileri anlamına gelen Museların tapınağıdır. Müzeler kurulmadan önce farklı türde koleksiyonlar toplanmıştır. İnsanlar, öteki dünyada yaşayanların beğenilerini kazanmak için hazırlanan cenaze eşyaları, insanların tanrılarına bağlılıklarını kanıtlamak için, saygınlık kazanmak için, zenginlik gösterisi gibi birçok farklı amaç için koleksiyonlar toplamışlardır. 16. ve 17. yüzyıllarda ilgi artmış ve kişisel koleksiyonlar oluşturmaya başlanmıştır. Özellikle saray üyeleri gibi sosyal statüsü yüksek soylu kesim ve din adamları kişisel koleksiyonlar oluşturmuşlardır. Bu koleksiyonlar daha sonra müze fikrine dönüşmüştür.1789 Fransız Devrimiyle birlikte müzelerin halka açılması fikri doğmuştur. Müzeler 19. yy başlarından itibaren okullar ile yakın ilişki içerisine girmiştir. Müzelerin okullar ile ilişkileri müzelere yapılan okul ziyaretleri ve müzelerinde okullara ödünç nesne vermeleri ile başlamıştır.

Müze eğitimi, müzelerin kendini eğitim amacıyla kullanması ve eğitim ile bütünleşmesi anlamına gelmektedir. Müzeler, toplama, koruma ve sergileme işlevlerini ikinci plana atıp eğitim işlevlerini ön plana çıkarmaya başlamışlardır. Müze eğitimi bilgilerin iletilmesinde yaratıcılığa, hayal gücüne, estetiğe, eleştirel düşüncelere ve birçok duyuya hitap etmesiyle klasik eğitim anlayışından daha farklı bir yere sahiptir. Eğitimde yaratıcı drama, etkili ve anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirebilen yöntemlerden biridir. Müze eğitiminde yaparak- yaşayarak öğrenmeyi sağlayabilecek etkili yöntemlerden biridir. Sanat eğitiminde belirli bir çevreden gelen öğrencilerin bakış açısını genişletmek ve dünya görüşlerini değiştirmek için geçmiş kültürlerin, eserlerin incelenmesinden yararlanılmaktadır. Bu eğitime olanak sunabilecek en uygun ortamlar ise müzelerdir.

Anahtar Kelimeler; Müze, Müze Eğitimi, Sanat Eğitimi, Yaratıcılık, Yaratıcı Drama.

Name of Thesis: Contribution Of Museum Education To Our Culture And Creavity
Prepared by: Ayça AKYALÇIN

ABSTRACT

Museum is a word that produced from eh Old Greek language of "Museleum". Museleum philosophy is a temple of Museleums that means inspirationals of the Firt Era culture. Diffrent types of collactions were collected before the museums werw established. People collected collections for many diffrent purposes; for example funeral articles prepared for the enjoyment of people living in the orther word; to prove their commintment to God's people and to earn respect like richness show. At 16th and 17th centuries interest of collections was increased and was started to be created to personal collections Especially social members such as member of the palace, religious men and hing nobility have created personel collections. These collections later turned into Museum ideas. With the French Revolution was born. Sinse the beginning of with schools. The museum begins with visits to the schools and related visits to the schools and borrowing objects from the museums.

Museum education means museums use themselves for education and integration with education. The museums have begun to put the functions of gathering, preserving and exhibiting into the foreground and putting the educational on the foreground. Museum education has a diffrent importance tham classical education understaning by communicating impormation on creativity, imagination, esthetics, critical thinking and many senses. Creative drama in education is of the methods that can make effective and meaningful learning. There are many important achievement of creative drama in education and it is one of the effective methods that can provide learning by living in museum education. The use of cultures and word in order to broaden the perspective of students from a particular background in art education and to broaden their worldview.

Key Word: Museum, Muse Education, Art Education, Creativity, Creavite Drama

ÖNSÖZ

"Müze Eğitiminin Sanat Kültürümüze ve Yaratıcılık Anlayışına Katkıları" adlı bu araştırmada ilk olarak; Müzenin geçmişi ve günümüz çağdaş müzeciliğiyle birlikte müze eğitiminin gelişimi incelendi. Ardından müze eğitiminin; Sanata, Kültüre, Topluma, Yaratıcılığa ve eğitime olan etkileri araştırıldı.

Müze eğitimi, sanat, kültür, yaratıcılık ile ilgili bu çalışmamda bana yardım ve destekleri için Nur Banu Deroğlu'na, Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi eğitim kadrosunun yardımlarına, destek, öneri ve tavsiyeleri ile her zaman yanımda olan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. İbrahim Dinçeli'ye ayrıca her konuda yanımda olan aileme teşekkür ederim.

Ayça AKYALÇIN

EDİRNE-2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**
ABSTRACT ..... **ii**
ÖNSÖZ ..... **iii**
İÇİNDEKİLER ..... **iv**
TABLO LİSTESİ ..... **vii**
RESİMLER LİSTESİ ..... **viii**
KISALTMALAR ..... **ix**

1. BÖLÜM
GİRİŞ **1**
1.1.Problem 2
1.2.Amaç 2
1.3.Önem 2
1.4.Varsayımlar 3
1.5.Sınırlılıklar 3
1.6.Tanımlar 4
1.7.Yöntem. 6

2. BÖLÜM
2. MÜZE KAVRAMININ DOĞUŞU **7**
2.1.Müzenin Tanımı ve Kısa Tarihi 10
2.2.Müze Çeşitleri 12
2.3.Çağdaş Müze Kavramı 13

3. BÖLÜM
3. MÜZE EĞİTİMİ **16**
3.1.Müzelerin Eğitimle Olan İlişkisi 19
3.2.Müze Eğitiminin Temel İlkeleri 21
3.2.1.Müze Pedagojisi 22

3.2.2.Post-Modern Müze 24
3.2.3.Müzelerde İletişim 25
3.3.Müzelerin Eğitim Politikaları 26
3.4.Müze Eğitimi ve Yapılandırmacılık 30
3.5.Müze Eğitimi ve Sosyakültürel Yaklaşım 31

4.BÖLÜM
4.MÜZEDE ÖĞRENME 33
4.1.Müzede Öğrenme Kuramları 33
4.1.1.Müzede Nesne İle Öğrenme 36
4.1.2.Müzede Yaşamboyu Öğrenme 39
4.1.3.Müzede Sanat İle Öğrenme 41
4.1.4.Müzede Aile ile Öğrenme 43
4.2.Müze Eğitiminin Çocuk Gelişimine Katkıları 45

5.BÖLÜM
5.MÜZE, SANAT, KÜLTÜR VE TOPLUM İLİŞKİLERİ 48
5.1.Müze Kültürü 49
5.2.Müze ve Toplum İlişkisi 50
5.2.1.Müze ve Toplum Arasındaki Kültürel İletişim 51
5.2.2.Müzeler Arasındaki Kültürel İletişim ve Yapılanmalar 54
5.2.3. Yaratıcılık, Sanat, Kültür Diyaloğu 55
5.3.Sanat Müzeleri 58
5.3.1.Sanat Eğitiminde Müzelerden Yararlanma 59
5.4.Müze ve Yaratıcılık 64

6.BÖLÜM
6.ÇOCUK MÜZELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ 69
6.1.Dokunmalı Çocuk Müzeleri 71
6.2.Çocuk ve Oyun İlişkisi. 74
6.3.Müze ve Oyun İlişkisi 76
6.4.Müzelerde Çocuklarla İletişim Kurma 83

7.BÖLÜM

7.MÜZE EĞİTİMİ VE OKUL EĞİTİMİ..... 86

7.1. Müze ve Okul İlişkisi..... 86

7.2. Müze Eğitimi ve Müfredat İlişkisi..... 92

7.3. Müze Eğitimi İçerisinde Yaş Dönemlerine Bağlı Olarak Bireysel Farklılıklar..... 95

SONUÇ..... 100

KAYNAKÇA..... 103

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Bekir Onur, Müze ve Oyun Kültürü, İmge Kitapevi, Ankara, Mart, 2013, s. 51 27

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi -Çeken: Ayça AKYALÇIN (12.04.2019) 25

Resim 2: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi -Çeken: Ayça AKYALÇIN (12.04.2019) 38

Resim 3: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi -Çeken: Ayça AKYALÇIN (12.04.2019) 39

Resim 4: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi -Çeken: Ayça AKYALÇIN (12.04.2019) 39

Resim 5: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(02.04.2019)..... 40

Resim 6: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(02.04.2019)..... 41

Resim 7: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(10.11.2018)..... 44

Resim 8: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(02.04.2019)..... 59

Resim 9: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(02.04.2019)..... 65

Resim 10: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi -Çeken: Ayça AKYALÇIN (12.04.2019) 71

Resim 11: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(02.04.2019)..... 76

Resim 12: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi -Çeken: Ayça AKYALÇIN (12.04.2019) 78

Resim 13: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(02.04.2019)..... 80

Resim 14: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(02.04.2019)..... 82

Resim 15: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(02.04.2019)..... 83

KISALTMALAR

ICOM: Uluslararası Müze Konseyi (International Council of Museum)

MÖ: Milattan önce

UNESCO: Birleşmiş Milletler, Bilim ve Kültür Örgütü(United Nations Educational, Scientific and Culturel Organization)

VB: Ve benzeri

YY: Yüzyıl

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Tarih insanlara yalnızca geçmişini anlatmaz insanların geleceğini nasıl biçimlendirmesi gerektirdiğini de göstermektedir. Müzeler, insanların soylarının nasıl ilerlediğini, aile, toplum ve mesleki yaşantılarının geçmişten günümüze nasıl geliştiğini, yazılı olarak sunan tarihi soyut belgelerin, kanıtlarla somut bir şekilde sunan mekanlardır. İnsanoğlu sürekli yarattıklarını saklamış, korumuş ve biriktirmiştir. Yaptıklarını saklama ihtiyacı duymaktadır, müzelerde bu görevi üstlenerek insanların yaptığı eserleri saklamaktadır. Bu yüzden müzeler milletlerin yalnızca kültürel, geleneksel, siyasal, sosyal değerlerini değil, insanların anlam yüklediği ve bir kimlik oluşturduğu tarihi de korumakta ve de yaymaktadır.

Müze eğitimi, müzenin eğitim amacıyla kullanılması müzenin kendisinin eğitim amacıyla bütünleşmesi anlamına gelmektedir. Müzeler toplama, koruma ve sergileme işlevini ikinci plana atıp eğitim işlevini ön plana çıkarmıştır. Müze eğitiminin üç çağdaş değişim sonucu gerçekleştiği bilinmektedir. Birinci çağdaş değişim; toplumsal değişimlerdeki karmaşıklık ve bilgiye daha fazla ihtiyaç duyulması, ikinci değişim ise eğitim alanında meydana gelmiştir. Okulların sadece tek bir eğitim kaynağı olarak görülmemeye başlanması ve eğitimin yaşamboyu olduğu görüşünün ortaya çıkmasıdır. Son olan gelişme ise; müzelerin nesnelere olan önceliğini bırakarak insanları öncelik olarak görmeye başlamalarıdır. Günümüz müzelerinde, demokratik değerleri yaymaya çalışmakta, toplumsal, kültürel kimlik oluşmasını desteklemektedir. Müze eğitimi sayesinde müzeler kendilerini dışa açabilmiş bir yandan da geniş toplumların eğitimine katkı sağlamıştır. Müze eğitimi yardımı ile toplumun her kesimine ulaşılmaya çalışılmış ve müzeler demokratik, fırsat eşitliği sağlayan ortamlar haline gelmiştir.

1.1.Problem

Müzelerin eğitsel olarak gelişimi sürecinde müze eğitiminin doğuşu ve değerlendirilmesi araştırmanın temeli olarak oluşturuldu. Alt problemler ise şunlardır:

1)Müze Eğitiminin eğitim kuramlarıyla ilişkisi ve müzede öğrenmenin eğitim kuramlarıyla olan ilişkileri nelerdir?

2)Müze eğitiminin; sanatla, kültürle, toplumla ve yaratıcılıkla olan ilişkileri ve müze eğitiminin bunlara olan katkıları nelerdir?

3)Müzelerde verilen müze eğitiminin yaratıcılığın gelişimine olan katkıları, çocuk müzelerin yaratıcılığa ve eğitime olan katkıları nelerdir?

4)Müze eğitimi ve okul eğitiminin farklılıkları ve birbirleriyle olan ilişkileri nelerdir?

1.2.Amaç

Bu çalışmanın amacı; müze eğitiminin, sanata, topluma, kültüre, yaratıcılığa ve eğitime olan katkıları ortaya çıkartılmaktır.

1.3.Önem

Bu çalışmanın önemi; araştırmalar doğrultusunda elde edilen bilgiler ile müze eğitiminin, sanata, kültüre, topluma, yaratıcılığa ve eğitim sistemine olan faydaları ortaya çıkmıştır. Ayrıca müze eğitiminin, okul eğitimine olan katkıları ve kalıcı öğrenmeler sağlamak için uygun mekanlar olduğu anlaşılmıştır. Müze ortamlarının yaratıcı, esnek ve kültürel ortamlar olduğu ve toplumdan ayrılmaz bir

parça olduğu anlaşılmıştır. Çocuk müzelerinin yaratıcılığı destekleyen en uygun müze ortamları olduğu öğrenilmiştir.

1.4.Varsayımlar

Araştırmada temel alınanlar şunlardır;

1)Müze eğitiminin, sanata, topluma, kültüre, yaratıcılığa ve eğitime olan katkılarının değerlendirildiği,

2)Araştırmanın boyutunu oluşturan konularla ilgili gerekli ve güvenilir kaynaklar bulunduğu,

3)Müzelerde verilen eğitimler ile sanatsal, toplumsal, kültürel, sosyal açıdan bireylerin desteklendiği ve bu şekilde de bir müze kültürünün oluştuğu tespit edilmiştir.

1.5.Sınırlılıklar

Müze Eğitiminin Sanat Kültürümüze ve Yaratıcılık Anlayışına Katkıları başlıklı tez şu yönlerle sınırlandırılmıştır:

1)Bu araştırmada müzenin çağdaşlaşmasıyla müze eğitiminin doğuşu ve gelişimiyle sınırlandırılmıştır.

2)Bu araştırmada müze eğitiminin, sanata, kültüre, eğitime ve yaratıcılığa olan katkıları ile sınırlandırılmıştır.

3)Bu araştırmada müze eğitiminin okul eğitimine olan etkileri ile sınırlandırılmıştır.

1.6.Tanımlar

Antropoloji: Antropolojinin arkeoloji bilimi ile ilişki içerisinde olması müzeler açısından önem taşır. Çünkü müzeler, çok geniş koleksiyonları içermesi bakımından farklı türleri kapsamasının yanında, bilindiği gibi çoğunlukla arkeoloji ve kültürel ürünlerin toplandığı mekanlardır. Bu ürünler toplanmakta, korunmakta, onarılmakta, incelenmekte, araştırılmakta ve eğitim amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca antropolojinin anlamında yer aldığı gibi, insanın geçirdiği evrimin izleri toprak altındadır. Ancak bilim adamlarının bu eserleri yeryüzüne çıkardıktan sonra onlar artık müzeye ait olan birer dünya mirasıdır. Tabii ki müzelerde toplanan bu eserler çok detaylı bir araştırmaya tabi tutulurlar. Bu araştırmalarda arkeologlar, tarihçiler, dil bilimciler, antropologlar, etnologlar ve sanat tarihçileri özellikle yer alırlar. (Buyurgan, Mercin, 2005:12,13)

Kültür: Kültür, bir milletin veya toplumun yaşam biçimidir. O milletin ya da toplumun tarihi boyunca yaptığı-yaşadığı maddi ve manevi her şeydir. Bunun içerisine dil, gelenek, tarih, dil, din, sanat, bilim vb. unsurlar girer. (Buyurgan, Mercin, 2005: 14)

Sanat: Sanat bir anlatımdır, bir şeyi özel kılmaktır, toplumsal bir eleştiridir, bir dünya kurmaktır. Sanat, her yeni kuşağı bir önceki kuşağa bağlayan, dolayısıyla insanlığın sürekliliğini sağlayan alanlardan biridir. Bu işlevini, yeni kuşağı bir çok açıdan bilgilendirerek, eğiterek, donatarak yapmaktadır. (Özsoy, Milli Eğitim, 2003 Bahar: 24)

Yaratıcı Drama: Doğaçlama, rol oynama v.b. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı, eski bilimsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği ‘oyunsu’ süreçlerde anlamlandırması,

canlandırmasıdır. Ancak, yaratıcı eğitsel drama çalışmaları 1) tiyatro yapmak 2) oyunculuk değildir. (San, 1989: 57-68)

Yaratıcılık: Kendine özgü ve özgün bir nesneyi ortaya koyma.(Özsoy, 2007: 255)

Formal Öğrenme: Tipik olarak bir kurum eğitiminden edinilmiş, yapılanmış (öğrenme hedefleri, öğrenme zamanı ya da desteği bağlamında) ve diploma alamaya götüren öğrenme. Formal öğrenme öğrenici açısından isteğe bağlıdır. (Onur, 2012:264)

İnformal Öğrenme: İşe, aileye ya da boş zamana bağlı günlük yaşam etkinliklerinden doğan öğrenme. Yapılanmış değildir ve diploma almaya götürmez. İnformal öğrenme isteğe bağlı olabilir. Ama birçok durumda isteğe değildir.(ya da rastlantısaldır.) (Onur, 2012: 264)

Formal – olmayan öğrenme: Bir eğitim kurumundan edinilmeyen ve tipik olarak diploma alamaya götürmeyen öğrenmedir. Bununla birlikte yapılanmıştır (öğrenme hedefleri, öğrenme zamanı ya da öğrenme desteği bağlamında). Formal-olamayan öğrenme öğrenici açısından isteğe bağlıdır. (Onur, 2012:264)

Yaşamboyu öğrenme: Kişisel, yurttaşlıkla ilgili, toplumsal ve\veya iş bağlantılı açıdan bilgiyi, becerileri ve yetenekleri arttırma amacıyla yaşamboyu süren bütün öğrenme etkinlikleridir. (Onur, 2012:264-265)

1.7. Yöntem

Bu çalışma; alan taraması yöntemiyle gerçekleşti. Araştırmada kullanılan alan taraması ile kaynaklar tespit edilerek kaynaklara ulaşıldı, resimlerde de alan taraması yöntemi kullanıldı.

2.MÜZE KAVRAMININ DOĞUŞU

Müze müzlerin mekanı olarak bilinir. Müzler, Zeus ve Hafıza tanrıçası olan Mnemosyne ile doğar. Müzler birbirinden farklı özelliklere sahiptirler. Her biri farklı bir yaratıcı özellik taşır ve esin kaynağı vermektedir. Melpomene; müziği simgeler, Erato; lirik, şiiri, Kallliope; epik şiiri, Kleio; tarihi simgeleyen Müzler olarak bilinmektedir.

İnsanlar maddi ve manevi nedenlerden dolayı geçmişten günümüze toplayıcılık anlayışına sahiptir. İnsanoğlu; içgüdüsel olarak, merak etme, haz ve hoşlanma duygularından dolayı etrafındaki nesneleri toplamak istemiştir. Tarihe bakıldığında dinsel nedenlerden dolayı da sanat eserlerinin toplandığı veya yaptırıldığı bilinmektedir. Yine de insanlar ilk zamanlar da maddi anlamda toplamaya ihtiyaç duymuşlardır. Çünkü insanlar ilk olarak temel ihtiyaçları olan; korunmak, karnını doyurmak için toplayıcılık yapmışlardır. Bitkileri toplamak, çakıl toplamak ve silah yaparak hayatta kalmaya çalışmak gibi ihtiyaçlarını sağlayarak hayatta kalmaya çalışmışlardır.

İlk zamanlarda Antik Yunan'da müzlere adanmış bahçe, tapınak, kutsal kalıntı odaları, düzenlenmiş festivaller ayrıca kitaplar da müze olarak adlandırılmıştır. O dönemlerde Platon Akademisi'nde ayrıca Aristoteles'in Lykion'unda da bir Mouseion yer almaktadır. Ama yine de ilk müze tarihinin başlangıcı olarak 'İskenderiye Müzesi' olarak bilinir. İskenderiye Müzesi M.Ö 4. yy.' da kurmuştur ve en az yedi yüzyıl boyunca etkinliğini sürdürmüştür.

İnsanlık geçmişten beri tabiatın ve kendi ürettiklerini, yarattıklarını, kendi soyunu, hem toplamış hem de ayıklama girişiminde bulunmuştur. İncil'e göre; ilk koleksiyoner Nuh Peygamber'dir. Adem Peygamber ise dünyadaki her canlının ve hayvanların adlanmasını sağlamıştır. Yani insanoğlu toplamaya başlamadan önce onları sınıflandırıp, adlandırmaya başlamıştır.

İlk koleksiyonlar eski Yunan tapınaklarında tanrılara sunulan adaklardan oluşmaktadır. Bunların en ünlüsü olarak bilinen ise Olympia'daki 'Hera Tapınağı'dır. Atina Akropol'ündeki heykeller karşılama törenlerinin düzenlendiği alanda ve olimpiyatların yapıldığı 'stadion' yolunda sergilenmişlerdir. Akropol girişini oluşturan propyleia'nın bir kanadında ise ahşap tablolar (pina) üzerindeki resimlerin (pinake) korunup sergilendiği alanlara 'pinakothekai' adı verilen bölüm yer almaktadır. Bu yüzden de 19.yy' da açılan ünlü Münih Müzesi gibi müzeler "pinakotek" adını almışlardır.

Romalılar ise ilk zamanlar ele geçirdikleri ganimetler içerisinden sanat eseri niteliği taşıyan her türlü eseri Roma'ya taşımışlardır. Örneğin; egzotik bitkiler, değerli kaplar, Yunan tapınaklarından yağmaladıkları sanat eserleri vb. gibi nesneleri koleksiyonlarına katmışlardır. Fakat zaman içerisinde eğitim verilmesi ve zevk anlayışının oluşmasıyla birlikte ganimetlerin arasından seçimler yapılmaya başlanmıştır. Komutanlar savaşa giderken yanlarına uzman kişiler alarak ganimetleri ele geçirmeye başlamışlardır. Romalılar da ilk zamanlarda Yunanlılar gibi ele geçirdikleri ganimetleri tapınaklarına sunmuşlardır. Fakat bu durum zaman içerisinde değişime uğramıştır. Komutanlar ganimetlerin belirli kısmını kendilerine mal etmeye başlamışlardır. Bu da Romalılarda ilk koleksiyonculuğun başlangıcı olarak kabul edilebilir. Bu koleksiyonculuk anlayışıyla birlikte zenginler evlerinde kütüphaneler, resim ve heykel galerileri oluşturmaya başlamışlardır. Koleksiyonlar artık toplumsal statünün sembolü ve yatırım aracına dönüşmüştür. Bu durum da bir sanat pazarının ve sanat tacirleri sınıfının oluşmasına neden olmuştur.

En özgün kamusal müze tasarımları ise Selçuklular döneminde görülmüştür. Selçuklular buldukları kabartma ve heykelleri Konya kentinin surlarına ve kapılarına yerleştirerek herkese açık bir heykel koleksiyonu sergilemişlerdir.

Çağdaş sanata ait eserlerin koleksiyon olarak toplanması ilk kez "Mediciler" zamanında gerçekleşmiştir. Bu oluşum da sanat piyasasının oluşmasına yardımcı olmuştur ayrıca 19. Yüzyıla doğru sanatın, saray ve kilise denetiminden çıkarak

özgürleşmesine ve galerilerin kurulmaya başlamasını sağlamıştır. "*Sanatın, siparişe bağlı zanaat ortamından kurtulmasına yardımcı olacaktır.*"[1] Medici ailesi soylu, aritokrat kesimden değildir. Mediciler taşralıdırlar. İtalya'daki Ape dağlarının eteklerindeki Mugello Vadisi'nde yaşamışlardır. Ama buna rağmen İtalya'da, Floransa'da, Toskana topraklarında genel olarak Avrupa'da etkisini göstermişlerdir. Mediciler bu saltanatlarını sanatla olan ilgilerine borçludurlar. Modern müzecilik ve koleksiyonculuk anlayışını yaymışlar ve bu da isimlerinden uzunca bir süre bahsedilmesine katkı sağlamıştır. Ama yine ilk zamanlarda Avrupa saraylarında sonradan görme ya da soylu olmadıkları için yadırganmışlardır.

Rönesans döneminin ilk zamanlarında üç tür koleksiyonculuk ortaya çıkmıştır. Bu koleksiyonculuk daha somut, daha bilinçli bir hal almaya başlamıştır. "*Bunlardan biri sanat koleksiyonları… İkincisi, doğa tarihi koleksiyonları… Bir diğeri de tabii ki Antikite koleksiyonları*."[2]**.** Sanat koleksiyonları, Rönesans ile sanat ve estetik değerlerin kabul edilip eserler toplanmıştır. Doğa tarihi koleksiyonculuğu, skolastik dönemin sona erip insanların doğaya, yaşadığı çevreye olan merak edip araştırması ile başlamıştır. Hümanizm akımı ile bu koleksiyonculuk anlayışı daha güçlenmiştir. Antikite koleksiyonları ise Avrupa toplumunun bilim ve antikçağ uygarlığına duyulan hayranlık ve yeniden keşfetme isteğinden doğmuştur. Avrupa toplumu bu dönemde; antik heykeller, nümizmatik koleksiyonları, madalyonlar toplanılmıştır.

16.yy'da "Nadire Kabineleri(Curiosity cabinets)" adı altında bir koleksiyonculuk anlayışı başlamıştır. Nadire ismi; Avrupa'da bilinmeyen görülmeyen anlamından türemiştir. Bunların içerisinde; doğal çevreyle ilgili nesneler, mekanik, kitaplar, sıra dışı canlılar, aletler, arkeolojik, etnografik nesneler, mekanik eşyalar bulunmaktadır. 16.yy 'da coğrafi keşiflerin etkisi ile farklı yerler ve

---

[1] Levent Çalıkoğlu, Ali Artun, *Çağdaş Sanat Konuşmaları, Koleksiyon, Koleksiyonerlik ve Müze*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009, s.21

[2] Levent Çalıkoğlu, Burçak Madran, *Çağdaş Sanat Konuşmaları, Koleksiyon, Koleksiyonerlik ve Müze*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009, s. 67

kültürler keşfedilmiştir. Bu keşifler esnasında daha hiç görmedikleri, anlayamadıkları nesneleri, canlıları toplamışlardır. Bu yüzden bu koleksiyonlara Nadire ismi verilmiştir. Nadire Kabineleri 15.yy ve 17.yy arasında yapılmış, daha çok doğada yer alan değişik yaratıklara ve antikiteler üzerine toplayıcılık yapılmıştır. Bu durum bilimsel araştırmalara yardımcı olmuştur. Nadire kabinelerine olan ilgi arttıkça ve parası olan herkesin yapmaya çalıştığı bir toplayıcılık haline gelmiştir. İnsanlar kendilerine sahte nadireler yaparak ilgi çekmeye de çalışmışlardır.

Studiolo'lar ise nadire kabinelerinden daha ciddi ve daha entellektüeldir. Studiololar, aristokrat kesimin yaşadıkları evleri içerisinde kendilerine özel olarak ayırdıkları odalara verilen isimdir. En nadide koleksiyonlar burada saklanıp, araştırılmış ve bilgiye ulaşılmış, diğer aristokrat kesimden kişilere anlatılmış, sergilenmiştir. Bu özel koleksiyonlar İtalya'da 17.yy' dan itibaren müzeye dönüştürülmeye başlamıştır.

Özel koleksiyonları toplayan kişilerin, kendi mekanlarında veya ailelerin mekanlarında saklayıp, sergilemeye yer kalmadığı için bu koleksiyonları sergilemek için farklı mekanlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu yüzden de bu noktadan itibaren müzeler oluşmaya başlamıştır.

2.1.Müzenin Tanımı ve Kısa Tarihi

Schommer' ın tanımına göre; *"Müze, zevki ve eğitimi için türlü nesne koleksiyonlarını tarih, bilim ve teknik bakımlardan ve türlü araçlarla muhafaza etmek, incelemek, değerlendirmek ve asıl bunları sergilemek amaçla kurulmuş devamlı bir kurumdur şeklinde ifade etmiştir."*[3]

[3] P. Schommer, *Müzelerin İdaresi, Müzelerin Teşkilatlanması- Pratik Öğütler*, Unesco Icom Türkiye Milli Komitesi, 1963,s. 21

Madran ise müze tanımını şu şekilde ifade etmiştir; "*Toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevresine tanıklık etmiş malzemelerin üzerinde araştırma yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, kar düşüncesinden bağımsız, sürekliliği olan bir kurumdur."*[4] Müzeler, kültürün toplandığı, bilginin depolandığı ayrıca tarih içerisinde insanlığın bilgi rekabeti içerisine girmesinde etkili olmuştur. 18.yy'dan başlayarak sürekli toplayıcılık yapmak bir gelenek haline gelmiştir. Bunda da Museoum'ın rolü çok büyüktür. Koleksiyon hırsının başlaması için temel oluşturmuştur.

Uffizi; hükümet konağı anlamına gelen yönetim merkezidir. Medici ailesi Floransa'da yüzyıllar boyunca etkin bir halde olup yönetime geçmişlerdir. Koleksiyonlarının bir kısmını Uffizi'ye getirmeye başlamışlardır. Uffizi'de bir galeri açılır ve ilk kez özel koleksiyonlar kamuya açılmıştır. Fakat ilk müze olarak adlandırılmamaktadır. Resmi olarak ilk müze olarak kurumsallaşma İngiltere'de başlamıştır. İlk müze olarak adlandırılmasının nedeni ise; halka açık ilk müze olmasıdır. Bu müzenin ismi 'Ashmolean Museum'dur. Bu müze Oxford Üniversitesinin içerisinde yer almaktadır. 1660'lı yıllarda Elias Ashmolean adlı koleksiyonerin, toplamış olduğu koleksiyonları Oxford Üniversitesi'ne bağışlar ve burada kullanılmak için bir yapı oluşturulmuştur. Koleksiyon içerisinde; nümizmatik, doğa koleksiyonları, hayvan, bitki parçaları ve jeolojik parçalar yer almaktadır. John Tradescant ailesinden baba ve oğul müzenin başına geçerler, müzenin koleksiyonlarının daha fazla genişlemesine katkıda bulunurlar. Günümüzde Ashmolean Museum hala Oxford Üniversitesi içerisinde yer almaktadır.

Yıllar öncesinde eserlerin toplanarak korunması ve bakımının yapılmasıyla başlayan müzecilik anlayışı, genel ve gerçek anlamını 1746 senesinde Fransa'da bulmuştur. Kralların saraylarında toplamış olduğu tarihi sanat eserlerinin genel bir müze olarak halka gösterilmesi fikri ortaya atılmış ve sonunda 1750 yılında bu fikir

[4] Burçak Madran, "*Müze Türleri, Yeniden Müzeciliği Düşünmek"*, Derleyen; Tomur Atagök, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım- Yayın Merkezi, İstanbul, 1999, s. 6

gerçekleşmiştir. Bu anlamda kurulan ‘Luxsenburg Müzesi’ dünyanın bilinen ilk resmi müzesidir. Halkın gezebileceği müzeler kurulması fikrini ilk olarak 1746 yılında Fransız yazar La Font de Saint Yenne ortaya atmıştır. Louvre Müzesi 1789 Fransız Devrimin’den sonra aristokrat kesimin koleksiyonları halka açma isteği üzerine açılmıştır. Koleksiyonları toplanma yeri olarakta Louvre Sarayı düşünülmüş ve müzeye dönüştürülmüştür. Eskiden Kraliyet merkezi olarak bilinen Louvre Sarayı halka açılmıştır.

1926 yılında Uluslararası Müzeler Dairesi, 1947 yılında ise Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) kurulmuştur. Bu konsey hem Türkiye’ de hem de diğer ülkeler de yaptığı çalışmalar ve toplantılarda çağdaş müzeciliğin temellerini atmaya çalışmıştır.

1970’li yıllarda İngiltere’de özellikle sanat eğitimi alanında müze eğitimi zorunlu kılınmıştır. Günümüz modern müzelerinde ziyaretçiler kendi haline bırakılmamaktadır. Ziyaretçiler ile iletişim kurmak, ziyaretçileri eğitmek ve onlara rehber olmak müzeler tarafından benimsenmektedir. Geçmişte sadece elit yani zengin kesim müzelerden faydalanabilmiştir. Günümüzde ise her yaştan her kesimden insan müzelerden yararlanmaktadır. Geleneksel müzeler belli bir kesime ait iken modern günümüz müzeleri herkese ait olmuştur. Eğitim anlayışının değişmesi ile müzelerde kendi bünyelerine eğitimi katarak değişime girmişlerdir. Yaşamboyu eğitim anlayışı müzeler tarafından kabul edilmiş ayrıca yaşamboyu eğitim için en uygun ortamlar müzeler olmuşlardır.

2.2.Müze Çeşitleri

Müzeler koleksiyonlarına göre, kime çalıştıklarına göre, hizmet ettiği alana göre, hizmet ettiği kişilere göre, koleksiyonlarını sergileme biçimine göre sınıflandırılmaktadır.

"***Koleksiyonlarına Göre Müzeler;*** *Genel müzeler, Arkeoloji Müzeleri, Sanat müzeleri, Tarih müzeleri, Etnografya müzeleri, Doğa müzeleri, Bilim Müzeleri, Jeoloji Müzeleri, Sanayi Müzeleri, Askeri Müzelerdir.*

Hizmet Ettikleri Alana Göre Müzeler; *Bölgesel Müzeler, Ulusal Müzeler, Kent Müzeleri, Yerel Müzelerdir.*

Kime Çalıştıklarına Göre Müzeler; *Devlet Müzeleri, Belediye Müzeleri, Üniversite Müzeleri, Bağımsız Kuruluş(Yardımsever Örgüt) Müzeleri, Ordu Müzeleri, Ticari Firma Müzeleri, Özel Müzelerdir.*

Hizmet Ettiği Kişilere Göre Müzeler; *Genel Halk Müzeleri, Eğitim Müzeleri, Uzman Müzelerdir.*

Koleksiyonlarına Sergileme Biçimine Göre Müzeler; *Geleneksel Müzeler, Tarihi Ev Müzeleri, Açık Hava Müzeleri, Etkileşimli Müzelerdir*."[5]

2.3.Çağdaş Müze Kavramı

Toplumsal değişimler ve nüfus değişimlerinin yaşanmaya başlanması ile de çağdaş müzecilik anlayışı önem kazanmıştır. Toplumsal değişimler ile nüfus değişimlerinin yaşanması orta ve yaşlı insanların, emekli insanların sayısının daha fazla artması ile boş zamanları değerlendirilmesi için müzelerin yapılandırılması için çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Hem eğlen hem de öğren, çağdaş müzelerin felsefesini oluşturmaktadır. Ayrıca müzeler ailelerin ve okul öncesi çağdaki çocukların birlikte hem eğlenmesini hem birlikte vakit geçirmesini hem de öğrenmesini desteklemektedir. Çağdaş müzeler sınırlı bir kitleye hizmet vermek yerine geniş halk topluluklarına eğitsel bilgi kaynakları sunan mekanlardır. Müzeler

[5] Bekir, Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine* Giriş, 1. Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s. 163-164

sanatçıların, bilim insanlarının, yazarların, zanaatçıların yaratıcılığını yansıtan kuruluşlar olma özelliğine sahiptirler. Müzeler birer eğitim kuruluşu olma özelliğine sahip olup ayrıca toplumsal davranışı geliştirme ve toplumsal duyguları destekleyen ortamlardır.

Günümüzde müzeler gözde iletişim yerleri haline gelmiştir. "*Bulundukları bölgenin havaalanına veya kentin en işlek caddesine astıkları afiş, pankart ve panolardan, kapılarının önlerinde sergiledikleri çok renkli gösterilere, envai çeşit ürünün satıldığı alışveriş dükkanlarından bilginin toplandığı kütüphanelerine, sergi salonlarındaki dokunabilir nesnelerden beş duyuya hitap eden sunum tekniklerine kadar müzeler, gündelik yaşantı ile kültürünün buluştuğu sosyal platformlar olma özelliğine kavuştular.*"[6]

Günümüzde çağdaş müzeler araştırma ve bilgiyi çoğaltma görevi yaparken, bilginin eğitim yolu ile yayılması için çalışmalar yapılmaktadır. Müze eğitimi rollerini gerçekleştirirken kendisi bir okul olma işlevi görmektedir. Müzede yapılacak olan her etkinlik gerçekleşmeden önce eğitsel boyutu, araştırmaları, uygulamaları iyice gözden geçirilmektedir. Günümüz çağdaş müzeleri yapmış oldukları her etkinlik ile bir eğitim yaşantısı ortamı gibi görülmektedir. Ayrıca çağdaş müzeler doğrudan eğitim programları planlamakta ve gerçekleştirmektedir.

Çağdaş müze her ziyaretçi için bir eğitim süreci yaşatmayı görev bilmektedir. Çağdaş müzeler ziyaretçilerin kendi ayaklarına gelmelerini beklemez aksine ziyaretçilerin ilgilerini çekmek, toplumla bütünleşmek için çalışan kurumlardır. Çağdaş müzeler dünyadaki insanların, sanat, bilim, tarih, kültür, teknoloji gibi kültürel eğitimlerine katkıda bulunan ve evrensel değerlerin yayılmasına öncülük eden, aktif, katılımcı kuruluşlardır. Çağdaş yapılanması olan müzelerin ayrıca, sürekli eğitim etkinliklerinin yanı sıra, öğrencilerin en çok ihtiyaç

[6] Levent Çalıkoğlu, *Çağdaş Sanat Konuşmaları, Koleksiyon, Koleksiyonerlik ve Müze*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009, s.7

duydukları ev ödevlerini gerçekleştirme konusunda özel mekanlar ayırdıkları da bilinmektedirler.

Müzelerdeki eğlenceli, çekici sunumlar eğitsel amaçların ziyaretçiler tarafından öğrenilmesini kolaylaştırmaktadır. Çağdaş müzeler klasik müzeler gibi sadece nesneleri sergileyen mekanlar değildirler. Günümüzdeki çağdaş müzeler koleksiyonların ve etkileşimli sergilerin birlikte sunulduğu kuruluşlardır. Çağdaş müzeciliği geleneksel müzecilikten ayıran nokta günümüz müzelerinin katılımcı olması, ziyaretçilerinin de aktif olmasıdır. Çağdaş müzeler ziyaretçilerinin gelişimsel özelliklerini, kişisel gereksinimlerini göz önünde bulundururlar. Çağdaş müzeler ziyaretçilerini kendilerine değil de müzeler kendilerini ziyaretçilerine uydurmaya çalışmaktadırlar.

3.MÜZE EĞİTİMİ

Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar yaşayacağı süreç içerisinde planlı veya plansız olumlu ya da olumsuz olarak kazanacağı davranışların tümüdür. Yaygın eğitim okullarda belli bir müfredat içerisinde yapılırken plansız eğitim ise okul dışında belli bir programa veya müfredatsız olarak yapılan eğitimdir.

Eğitimin yalnızca okul gibi formal ortamlarda gerçekleştiği görüşünden vazgeçilmiş bu da müzedeki eğitimin daha geniş bir anlam kazanmasını sağlamıştır. Eğitimin yalnızca okullarda olmayacağı görüşü daha ön plana çıkmıştır. Bu sayede müze eğitimi kapsamında okullar için rehberli turlar düzenlenmiştir. Ayrıca sergiler, atölyeler, yayınlar hazırlanarak müze eğitiminin önemi vurgulanmıştır. Müze eğitimi yalnızca çocuklara verilen bir eğitim anlayışı olarak kalmamış ailelere, yetişkinlere kısacası toplumdaki her kesim için eğitici etkinlikler düzenlemektedir.

Müze eğitimi, temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde, yaşantılara dayalı, çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin etkin kullanımını içermektedir. Batılı pek çok ülke çocuklara ve yetişkinlere programlı olarak bilim, kültür ve sanat kursları düzenlenmektedir.

16. yüzyılın sonlarına doğru geçen zaman dilimi, Avrupa'da müze ve sanat galerilerinin başlangıcı olarak kabul edilir. Rönesans'ta nadire kabineleri (nadir eser kabineleri) adı altında koleksiyonculuk anlayışı başlamıştır. Bu koleksiyonculuk anlayışına göre bir oda içerisine saklanan nesneler kişinin veya imparatorluğunun gücü temsil etmekteydi. Bu odalar müzelerin başlangıcı için ilk adım olarak kabul edilir. Bu odalar içerisinde; arkeolojik nesneler, sanat eserleri, jeoloji, etnografi, doğa tarihi, dinsel eserler ve armağanlar gibi değerli kabul edilen nesneler saklanmaktadır.

17.yüzyıl'da İngiltere'de koleksiyonculuk anlayışı gelişmeye başlamıştır. İngiltere'de bu koleksiyonculuk anlayışı ilk olarak orta sınıf tarafından başlamış sonra zengin soylular tarafından ise yayılmaya başlamıştır. Zamanla koleksiyonların

sayısı artmış ve daha geniş mekanlara ihtiyaç duyulmaya başlamıştır. 18.yüzyıla gelindiğinde ise '*müze*' sözcüğü modern anlamda kullanılmaya başlanmıştır.

Londra'daki ilk halk müzesi olan ve içerisinde John Tradescant'ın dünya gezisi esnasında topladığı nadir eserlerini sergilemek amacıyla açılmıştır.1628 yılında açılmış olan müze 'Tradescant Arkı' olarak adlandırılmıştır. Tradescant ölünce koleksiyonu Elias Ashmole almıştır. Ashmole da koleksiyonları Oxford Üniversitesine hediye etmiştir. 1679 yılında Oxford Üniversitesi müze olmasını düşünerek bir bina inşa ettirmiştir. Müze günümüzde 'Bilim Tarihi Müzesi' olarak bilinmektedir. İngiltere'deki okul yöneticileri bu koleksiyonları okulda eğitim için kullanılabilecek eğitsel kaynak olarak görmüşler ve bu koleksiyonları eğitimde kullanmışlardır.

Eğitimci ve filozof olan Amerikalı John Dewey (1859-1952) müze eğitimini önemli kabul eden kişilerden biridir. Dewey 1899 yılında verdiği bir konferansta 'Okul ve Toplum' (1900) adındaki eserinde müzelerin eğitimdeki rolüne ve ilişkilerine değinmiş ve ilk kez sistemli bir biçimde ortaya koymuştur. Dewey ayrıca 1896 yılında Chicago Üniversitesi'nde 'Laborutuvar Okul' adında öğrencileri toplayarak müzeleri ziyaret ettirmiştir. Bu gezi programının amacı olarakta okul ve müzeyi birbirine bağlamaya çalışmıştır. Bu gelişmelerle birlikte Amerika'nın Brooklyn Çocuk Müzesi 1899 yılında kurulmuştur. Bu da müze eğitiminin, müzelerin içine girmesini daha fazla kolaylaştırmasını sağlamıştır. 20. yüzyılının başlarında müzelerin eğitsel ve toplumsal rolü daha çok gelişmeye başlamıştır. Brooklyn Çocuk Müzesi'nin etkisiyle diğer müzelerde eğitim bölümlerini geliştirmeye başlamıştır. Bu da müzelerin eğitim sisteminin içinde yer alabileceği görüşünün hızla yayılmasını sağlamıştır.

İlk zamanlar öğretmenler müzeleri ders tamamlayıcı olarak gördükleri için öğrencilerini müzelere götürmüşlerdir. Aslında müzeler öğrenciler için yeni ve farklı öğrenme ortamlarıdır. Müzeler, öğrenciler için ilgi ve merak uyandırma gücüne

sahiptir. Müze gezilerinde; gezi öncesi, gezi esnası ve gezi sonrasında yapılan etkinlikler ile öğrenmeler daha etkili olmaktadır.

Müzeler öğrenme ve öğretme sürecinde özgür seçimlerin yapılabildiği ayrıca öğrenmeyi destekleyen ve geliştiren mekanlardır. İnsanlar ve çocuklar doğuştan öğrenme isteğine sahip canlılardır. Bu yüzden müzelerin farklı mekanlar sunuyor olması, ilgi çekici, informal yapıya sahip olması gibi özellikler müzeleri insanların öğrenme ihtiyaçlarını tamamlayan, doyuran kurumlar olmasını sağlamaktadır. Bu sebeple müzeler eğitim fonksiyonlarını geliştirmek için kendilerine özgü eğitsel etkinliklerini geliştirmelidir.

Müzelerin eğitim amacı, insanların geçmiş kültürleri arasında bağ kurmak ve kurulan bağların kopmamasını sağlamaktır. Çünkü müzeler birer kültür\sanat hazineleridir. Ve bu hazineler kültürleri insanlara dolaysız ve somut olarak sunarlar. Böylece insanların görerek, dokunarak, hissederek ve uygulayarak öğrenme yaşantılarını canlı tutar ve kalıcı olmasını sağlarlar. Müze araştırmacıları; *"Sanat tarihçileri, sanat uzmanları, antropolog, dil bilimciler ve arkeologlardan oluşur*".[7]Müze eğitimcileri, Müze eğitim programları yaparak okullarla eğitim amaçlı ilişkiler kuran, çağın gerektirdiği öğretim teknikleri ve yöntemlerini kullanabilen kişilerdir. Müze eğitimcileri iki açıdan deneyimli kişilerden oluşmalıdır: Müze eğitimcisi eğitim bilimleri ile müzecilik konusunda bilgili ve müzenin koleksiyonlarını iyi tanımalıdır. Müze eğitimcileri öğrenmeyi sürekli, açık- uçlu ve yaşamboyu bir deneyim olarak görmektedirler.

1971 yılında ICOM (Internatinol Council of Museums) ' un Paris'te yaptığı 9.Genel Konferansta müzelerin çok güçlü birer eğitim aracı olduklarını savunmuştur. UNESCO 1979 yılını Uluslararası Çocuk Yılı ilan etmiş ayrıca o yıl 'Çocuk ve Müze' kitabını yayımlamıştır.

---

[7] Serap Buyurgan, Levent Mercin, *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*,1.Baskı, Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları ,2005, s. 101

İngiltere'deki müze eğitimi Leiscester Üniversitesi Müze Çalışmaları Bölümü'ne bağlı olarak 'Müze ve Galeri Araştırmaları Merkezi (RCMG)' 1999 yılında kurulmuştur. Bu kuruluşun en çok üzerinde durduğu konu müze ve galerilerin eğitsel işlevi ve rolü olmuştur. Müze ve Galeri Araştırmaları Merkezi (RCMG) 1990-1999 yılları arasındaki araştırmaları taramıştır. Bu taramaları Hooper-Greenhill ve Moussouri 2002 yılında yapmışlar ve yayımlamışlardır. Bu araştırmalar sonucu ulaşılan bilgilere göre; eğitimin, müze ve galerilerinin temel işlevi olarak görülmektedir. Müzelerin eğitsel rolü müze çalışanları ve halk tarafından da kabul edilmiştir.

3.1.Müzelerin Eğitimle Olan İlişlisi

Müzeler eğitim için çok uygun ortamlardır. Bu yüzden müzeler eğitim politikalarını geliştirmelidir. Müzeler hem formal hem de informal eğitim için çeşitli olanaklar sağlamaktadır. Müzeler topluma hizmet eden açık mekanlar olma özelliğine sahiptir. Her müzenin kendine göre eğitim anlayışına uygun bir eğitim politikası ve müzecilik anlayışına sahiptir. Ayrıca müzeler, toplum ile iletişim kurabilmek için bile kendi yapıları hakkında bilgi vererek de eğitim sunmaktadırlar.

Müze eğitiminin temel felsefesi içerisinde müzenin koleksiyonları ile ziyaretçilerinin gereksinimleri ve ilgileri arasında ilişki kurabilmektir. Ayrıca müzelerin koleksiyonları ile ulaşılmak istenen hedef kitle arasındaki ilişkiye bakılarak bir eğitim politikası geliştirmek gerekmektedir. Koleksiyonlar dikkatlice incelenerek eğitim için uygun nesneleri seçmek ve nesneleri konulara bağlı olarak kalmalıdırlar.

Müzelerdeki eğitim okullardakinden farklıdır. Müzelerde insanlar bilgileri kendi deneyimleri ile ulaşmaktadırlar. Müze eğitiminin temelinde yaşamboyu eğitim yer almaktadır. Müze eğitimi formal eğitimde olduğu gibi sınırlı kalmaz ve yaşamboyu eğtimi desteklemektedir. Müze eğitiminde bilgilerin iletilmesinin önemli olduğu gibi asıl önemli olarak görülen kişilerin yaratılığını, hayal gücünü, eleştirel

düşünmesini, estetik bakış açısını yani duyularını harekete geçirmeyi daha fazla önemsemektedir. Müze eğitimi boş zamanı değerlendirme ve eğlendirme kavramlarıyla da ilişkilendirilmektedir. " *Müze eğitimi derse değil, yaşantıya dayanan bir öğrenme türüdür; dolayısıyla eğlenceli olması ve hoşa gitmesi beklenir."*[8] Bu yüzden daha çok ziyaretçilerin ilgilerine göre, isteklerine göre, duyularına göre ve yaşantılarına göre öğrenmeler yaşanmaktadır. Müzelerde okullarda olmayan nesnelere yani koleksiyonlara sahiptirler. Bu yüzden müzelerdeki eğitimi nesnelerden öğrenmeye dayanmaktadır.

Müzedeki eğitim ile düşünme gelişmektedir. Düşünmeyi geliştiren öğrenmeler; somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, gözlemden genellemeye doğru bir ilerleme söz konusudur. Bu yüzden müzeler uygun koşullar oluşturarak ziyaretçilerinin nesnelere daha yakından gözlemleyebilmelerine, inceleyebilmelerine imkan sağlamalıdırlar. Müzeler tarafından belirlenen ödünç verme günleri ile koleksiyonlarını okullara, başka müzelere vb. yerlere vermektedirler. Müzeler bu sayede eğitimdeki fırsat eşitliği ilkesine katkıda bulunmuş olacaklardır.

Müzeler eğitim uygulamalarını en iyi çocuk müzelerinde gerçekleştirebilmektedirler. Çocukların zihninin yetişkinlerinkinden farklı olduğu görüşü ilk kez 1900'lü yılların başlarında olmuştur. Eğitimciler tarafından çocukların etkinliğin içerisine kendisinin katılması görüşünü ortaya atmışlardır. Özellikle o dönemin eğitimcilerinden John Dewey (1859-1952) öğrenmek için kişisel deneyimin önemini vurgulamaktadır. Dewey çocukların kendi deneyimlerini yaşamaları için özgür bırakılmaları gerektiğini söylemiştir. Bu görüşler çocuk müzelerinin gelişimine de katkı sağlamıştır. Ayrıca eğitimci Maria Montessori (1870-1952) yetişkinlerin katı ve sert bir öğretici olmak yerine öğrenmeyi kolaylaştırıcı rehber rolünü üstlenmeleri gerektiğini ifade etmiştir.

[8] Bekir Onur, *Müze ve Oyun Kültürü*, İmge Kitapevi, Ankara, Mart, 2013, s. 74

1960'lı yıllardan sonra ise çocuk müzelerinde Jean Piaget'nin (1896-1980) gelişim kuramları ile büyük gelişimler yaşanmıştır. Piaget'e göre çocukların etkili bir şekilde öğrenebilmeleri için çevrelerini incelemeye, soruşturmaya gereksinimleri bulunmaktadır. 1960'lardan sonraki müzelerin eğitim anlayışları daha fazla gelişmiş ve müzeler sergilerini her yaştan insanı çekilebilecek yerler olduğuna inanılmıştır. 1961 yılında Boston Çocuk Müzesi Piaget'in görüşünü kabul ederek sergilenen nesnelere dokunmalarına (hands-on) izin verilerek bir ilk gerçekleştirilmektedir.

3.2.Müze Eğitiminin Temel İlkeleri

Hooper-Greenhill, E. (1999) göre müzelerin bir takım temel ilkeleri bulunmaktadır:

- "*Müze eğitimi sürekli, yaşamboyu bir eğitimdir.*
- *Her müzenin sunduğu eğitim kendine özgüdür.*
- *Müzenin koleksiyonları ile ziyaretçilerin gereksinimleri ve ilkeleri arasında ilişki kurmak esastır.*
- *Koleksiyonları incelemek, eğitim için uygun nesneleri seçmek, bağlantılarını kurmak ön koşuldur.*
- *Koleksiyonlar ile hedef kitle arasında ilişki kurmak gerekmektedir.*
- *Ziyaretçinin çevreyle ve nesnelerle etkin bir etkileşim için olmaları sağlanmalıdır.*
- *Olguları/ bilgileri iletmekten çok duyulara, düşgücüne, yaratıcılığa yönelmek önemlidir.*

- *Müzedeki öğrenme nesnelerden öğrenmedir, duyuları temel alır, yaşantıya dayanır.*

- *Müze eğitimi zorunlu değil gönüllüdür.*

- *Müzedeki öğrenmenin hoşa gitmesi, haz vermesi beklenir.*

- *Müzedeki öğrenme somuttan soyuta giden düşünceyi geliştirir.''*[9]

Müze eğitimi derse değil daha çok yaşantılara dayanan bir öğrenme biçimidir. Bu yüzden müzelerde hem eğlenme hem boş zamanın değerlendirilmesi hem de öğrenme kavramları birlikte yaşanılmaktadır. Bunun içinde müze eğitiminde eğlenceli olma ve hoşa gitme temeldir.

Müzedeki öğrenme görseldir, bir bilgiyi verirken kişilerin ilgisini ve merakını uyandırmaktadır. Müze eğitiminde olguların iletilmesinden çok, hayal gücüne, duyulara, estetik duyarlılığa, eleştirel bakış açısına ve yaratıcı fikirlere dayanmaktadır.

3.2.1.Müze Pedagojisi

Müzeler, çocukların ve yetişkinlerin uygulamaya yönelik çalışmalar yaptıkları, etkinliklere katılıp bilgileri edindikleri ayrıca kendi ürettikleri sanatsal çalışmalar ile yaparak yaşayarak öğrenme ortamları sunan mekanlardır. Müzeler öğrenme mekanları olmalarının yanı sıra müzeler yaşantı mekanları olma özelliği de taşımaktadır.

[9] Bekir Onur, *Müze ve Oyun Kültürü*, İmge Kitapevi, Ankara, Mart, 2013, s. 47

Müze pedagojisi, iki büyük toplumsal gelişim stratejisinin bir sonucu olarak doğmuştur. 19. yüzyılın son çeyreğinden beri devam eden bağımsızlaşma çabaları ile sınıfların ekonomik kalkınmaya katılımlarını sağlamak ve eğitimi halka ulaştırmak, halka götürmek olmuştur. İyi bir eğitim ve sanatsal katılımın olması için; toplumsal yükselişin gerekliliği ve kültürlü hayatın varlığı için vazgeçilmez bir öğe olarak kabul edilmektedir.

Müze pedagojisi; tüm yaşam boyu devam edebilir. Çünkü müze insanın her yaş döneminde onun ilgisi çekecek imkanları sunar. Ayrıca not alma, belli bir sürede ders yapma uygulamaları olmadığı için özgür bir öğrenme ortamı sağlar. Bu öğrenme ile beş duyuyu kullanarak, keşfederek, araştırarak, bizzat uygulamalara katılarak daha kalıcı ve etkili öğrenmeyi sağlayabilir. Ayrıca bu eğitim sistemi ister doğrudan bilime ve bilgiye, ister duygu ve sezgilere yönelsin, bireye kattığı yaşantısal zenginliklerle ona yeni ufuklar açar, bilişsel ve duyuşsal açıdan onu donatır ve onu daha yaratıcı bir alana yöneltir.

Kültür ürünlerinin barındırıldığı önemli mekanlardan biri olan müzelerin durdukları yerde bu ürünleri gelecek kuşaklara aktarılması, yani kültürel değerlerin yaşaması ve yaşatılması mümkün değildir. Bu nedenle müze pedagojisi kavramı ortaya çıkmıştır. "*Müze pedagojisi genel olarak dört temel ihtiyaç alanından ortaya çıkmıştır:*

1. *Kendi kültürünü ve farklı kültürleri çok yönlü ve hoşgörülü bir yaklaşımla tanıma, benzerlik ve farklılıkları anlama ve kültürlerarası anlayış ve empatiyi geliştirme.*

2. *Eğitimin kalitesini arttırma.*

3. *Çevreyi ve kültürel varlıkları koruma bilincini etkili bir biçimde geliştirme.*

4. *Müzelerin arkeoloji, sanat tarihi vb. alanlarda yetiştirilmiş elemanların kaliteli hizmet verecek biçimde işlevsel olarak kullanma ve istihdam olanakları yaratma."*dır.[10]

3.2.2.Post-Modern Müze

Post-modern müze, diğer müzeler gibi nesneleri toplama, biriktirme, saklama ve onları kullanmaya önem vermektedir. Fakat post-modern müze koleksiyonlardan çok toplumun gereksinimleriyle daha fazla ilgilenmektedir. Post-modern müze somut olmayan kültür miraslarıyla ilgilenmektedir. Somut olmayan kültür toplulukları; gelenekleri, görenekleri, adetleri, o yöreye ait kültürel değerleri, manevi inançları kapsamaktadır.

Post-modern müze ziyaretçileriyle farklı, yeni iletişim kurma yolları aramaktadır. Dünyada modern müze anlayışından post-modern müze anlayışına geçiş yenidir ve yeni bir oluşumdur. Bu yüzden günümüz müzeleri, galerileri bu değişim ve gelişimin farkında olmalıdırlar. Daha yaratıcı fikirlerin, yaklaşımların oluşturulması, hızla değişen karmaşıklaşan kültürel, toplumsal farklılıklara yeni yöntem öncelikleri tanımlamaları gerekmektedir.

Modern çağda müzelerin üç temel işlevinden bahsedilmektedir. Bunlar; Korumak, araştırmak, iletişim kurmaktır. Modern müzeler nesneleri korumak ve koleksiyonlarının bakımını yapmaktadırlar. Araştırma anlamında ise nesnelerin incelenerek araştırılmasıdır. İletişim ise insanların hem koleksiyonlara hem de onlar ile ilgili araştırma sonuçlarına ulaşmasını sağlayan etkinlikleri ve uygulamaları ifade etmektedir.

---

[10] Şebnem Önal, "*Yerellikten Küreselliğe Uzanan Çizgide Tarihin Çok paylaşımlı Vitrinleri: Müzeler ve Sunumları* ", Burçak Madran, Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerelleşmeler, Tarih Vakfı, İstanbul, Aralık, 2000, s. 104

3.2.3.Müzelerde İletişim

İletişim anlam yüklü olan işaretleri, resim ve söz gibi bütün simgelerin bütünüdür. İletişim bir olayı başka bir kişi veya kişilere etki ederek onlara ulaştırma aracıdır.

Günümüz müzeleri iletişimi işlevlerinin arasında tutmaktadır. Müzelerde kitle iletişimi ya da yüz yüze iletişim kurulmaktadır. Müzeler; sergileri, posterleri, gösterileri, kitapçıkları ile kitle iletişimi yapmaktadırlar. Ayrıca atölye çalışmaları, konuşmalar, rehberli turlar, dokunmalı sergiler ile de doğal iletişimden yararlanmaktadırlar.

Resim1: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi (12.04.2019)

Müzenin eğitim işlevi iki ana iletişim yöntemiyle gerçekleşmektedir: ‘Kitle iletişimi’ diğer bir ifadeyle ‘Uzaktan Öğrenme Yoluyla Eğitim’ diğer iletişim yöntemi ise ‘Kişilerarası İletişim’ diğer bir ifade biçimi ise ‘Yüz yüze Öğrenme Yoluyla Eğitimdir.’ Uzaktan Öğrenme Yoluyla Eğitim de iletişim tek yönlüdür.

Taraflardan birinin yokluğunda gerçekleşir ve tepkisiz bir iletişim gerçekleşmektedir. Hooper- Greenhill bu tip eğitimlerde; Gösterimler, sergiler, yayınlar, videolar, ödünç verme hizmetleri, gezici müzeler, öğretmen takımları gibi yöntemler kullanılmaktadır. Yüz yüze Öğretim Yoluyla Eğitimi müzede gerçekleşmektedir. Kişi ile doğrudan iletişim vardır ve tepkiseldir. İletişim doğrudan kişiler arasında gerçekleşmektedir. Paylaşma, değiştirme, tepki verme gibi kişisel hareketler kişilerin eğitimi esnasında oluşur. Burada da eğitim yöntemleri olarak; Elle yoklamak, çizim yapmak, konuşma, yapma, drama, konferanslar, atölyeler kullanılmaktadır.

3.3.Müzelerin Eğitim Politikaları

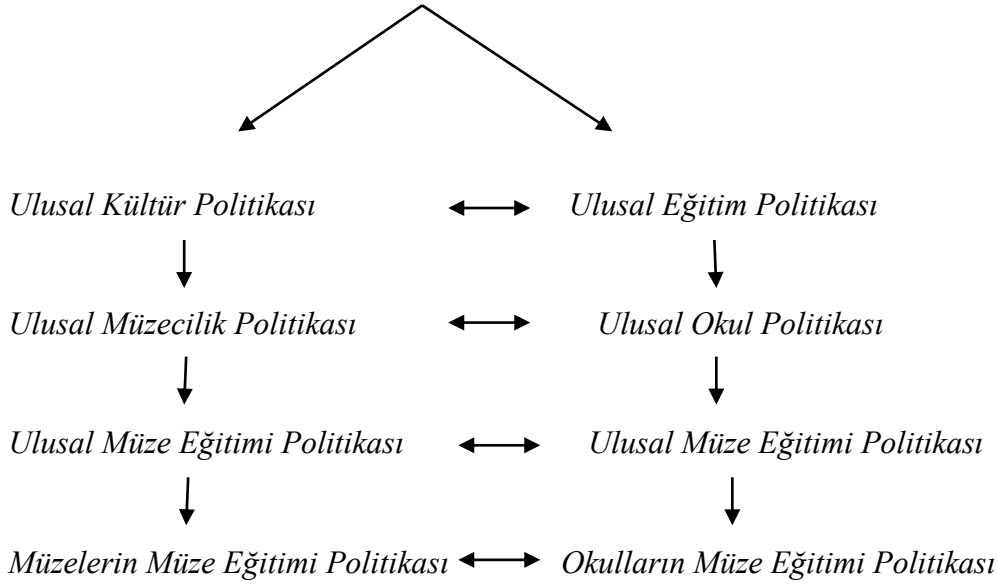
Bir müzenin eğitim politikası hazırlanırken ilk olarak içeriği hazırlanmaktadır. Kararlardaki öncelikler, görevler ve değerlendirmeler yapılır. Bu politika belgesi merkezi ve yerel otoritelerin ve diğer yetkililerin kullanabileceği bir rapor olma özelliği taşımaktadır. Bu raporun içerisinde müze eğitiminin nasıl algılandığı, örgütün beklentileri ve öncelikleri tanımlanır. Müzenin beş yıllık ve on yıllık stratejileri belirlenir; üç ve beş yıllık dönemler için eylemler planlanır.

Müze eğitimi politikası genel bir politikalar zincirinden oluşmaktadır. Müze eğitimi politikasının başında Ulusal Kültür Politikası gelmektedir. Ardından sırasıyla Ulusal Müzecilik Politikası, Ulusal Müze Eğitimi Politikası(Genel) ve sonrasında da müzelerin kendilerine ait özel politikası olan Müzelerin Müze Eğitimi Politikası(Özel) gelmektedir. Ayrıca bütün bu politikaların Ulusal Eğitim Politikalarıyla bağdaşmalıdır. Ulusal Müze Eğitimi Politikası zincirleme olarak sırasıyla; Ulusal Okul Politikası, Ulusal Müze Eğitimi Politikası(Genel) ve son olarakta Okulların Müze Eğitimi Politikası(Özel) yer almaktadır.

Müzelerin diğer eğitim politikaları da eğitsel konuları dikkate almalıdır. Yani Ulusal Kültür Politikası – Ulusal Eğitim Politikası ile ilişkili, Ulusal Müzecilik Politikası- Ulusal Okul Politikası ile ilişkili, Ulusal Müze Eğitimi Politikası- Ulusal

Müze Eğitimi Politikası ile ilişkili, Müzelerin Eğitim Politikası- Okulların Müze Eğitimi Politikası ile ilişkili olmalıdır.

Müze Eğitimi Politikası

Tablo:1 [11]

Müze eğitimi politikasının temel amacı; müze ve koleksiyonları yerel, ulusal, uluslararası kitlelere ulaştırmak ve köprü kurmaktır. Müzelerin bir öğretim merkezi olduğunu herkese duyurmak ve yaymaktır. Müze eğitim politikası ile müzelerin çağdaş toplum içerisindeki rolünün önemi daha fazla anlaşılacaktır. Müzelerin toplum için bir eğitim ve öğretim merkezi haline getirmek müze eğitim politikası için önemli bir noktadır.

Müze eğitim politikaları yardımı ile müzeler kendi binalarını, koleksiyonlarını, diğer kaynaklarını eğitsel olarak en iyi şekilde düzenlemelerine

[11] Bekir Onur, *Müze ve Oyun Kültürü*, İmge Kitapevi, Ankara, Mart, 2013, s. 51

katkı sağlamaktadır. Daha fazla kişiye, yaş, cinsiyet, yetenek ve kültüre sahip kişilere müzelerin ortam oluşturup onların fiziksel ve entelektüel olarak yaklaşmasına katkı sağlamaktadır. Farklı kültür, yaş, cinsiyet ve değerlere sahip kişilere uygun etkinlikler hazırlayabilmek ve ayrıca koleksiyonlara bu farklılıklara uyum sağlayabilecek bir şekilde yorumlamak müze eğitimi politikasının amaçlarındandır.

Türkiye İçin Müze Eğitimi Politikası Taslağı

Kültür Bakanlığı için;

“ -Müzelerin eğitim işlevini devlet belgelerinde belirtmek,

-Müzede bir müze eğitimi birimi (daire başkanlığı, şube müdürlüğü) kurmak,

-Her müzenin kendi koşulları içinde bir müze eğitimi politikası oluşturmasını sağlamak,

-Özel müzelerin açılmasını sağlamak ve desteklemek,

-Ülkemizdeki bütün müzelerin müze eğitimi potansiyelini araştırmak, bulguları raporlaştırmak,

-Halkın müze anlayışını araştırmak ve geliştirmek,

-Üniversitelerde öğretmen, müzeci yetiştiren bölümlere müze eğitimi dersi koymak,

-Büyük müzelerde eğitim bölümü ve eğitici kadrosu açmak,

-Her kentte ve bölgede müze eğitimcisi grupları kurmak,

-Büyük müzelerin küçük müzelerde geçici sergiler açması, geçici sergiler düzenlemesi, ödünç verme hizmeti yapması sistemini kurmak işletmek.

-Her yaştan cinsiyetten, öğrenim düzeyinden insanın en az bir kez/ en az bir müze görmesini sağlayacak bir sistem kurmak,

-Bütün müzelerde dokunma, örnek çıkarma, kopya etme köşeleri açmak, olanakları sağlamak.

Milli Eğitim Bakanlığı İçin;

-Okulların müzelerle işbirliğini devlet belgelerinde belirtmek,

-Merkezde bir müze eğitimi birimi (daire başkanlığı, şube müdürlüğü) kurmak,

-Her okulun kendi koşulları içinde bir müze eğitimi politikası oluşturmasını sağlamak,

-Okul müzelerinin açılmasını özendirmek ve desteklemek,

-Ülkedeki bütün okulların müzelerle işbirliği potansiyelini araştırmak, raporlaştırmak,

-Öğrencilerin müze anlayışını araştırmak ve geliştirmek,

-Okullarda planlı müze ziyaretlerini öğretim programına koymak,

-Okullarda bir öğretmeni okul-müze görevlisi olarak seçmek ve eğitmek,

-Her kentte ve bölgede okul-müze görevlisi grupları kurmak,

-Okulların birbirleriyle müze eğitimi konusunda işbirliği yapabileceği bir sistemi kurmak ve işletmek,

-Okula giden her çocuğun en az bir kez/ en az bir müze görmesini sağlayacak bir sistem kurmak,

-Bütün okullarda müzelerin her türlü yayınına(broşür, kitapçık, vb.) öğrencilerin ulaşmasını sağlamak."[12]

3.4.Müze Eğitimi ve Yapılandırmacılık

Yapılandırmacı sergiler, ziyaretçilerin kişisel anlamlarda bulunabilecekleri şekillerde tasarlanır ve de ziyaretçilerinin kendi yorumlarının geçerli olmasını sağlar. Müzelerdeki yapılandırmacı yaklaşım, ziyaretçilerinin öğrenmesini istedikleri üzerine fikirler edinmesine odaklanmaz, ziyaretçilerinin kendi görüşlerini açmasını ve yeni fikirler ile bağlar kurmasını sağlamaktadır. Müzeler yapılandırmacı kuram yardımı ile oluşturdukları sergileriyle ziyaretçilerinin kendine özgü, kişisel anlamlandırmalar yapmasına yardımcı olurken bu sergiler sayesinde ziyaretçilerin kendi görüşlerini ifade etme cesaretini de güçlendirmektedir.

George Hein; müze eğitiminin içerisinde yapılandırmacı yaklaşımı savunmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımı savunanlar; insanların, bilgiye aktif katılım ile ulaştıklarını savunmaktadırlar. Hein'e göre; öğrenme anlam verme ile gerçekleşir. Bu yüzden de müzeyi ziyaret edenler sergilerde öğrenilmesi amaçlanılanı öğrenmezler, hatta gözlem esnasında gördükleri nesneleri o an içerisinde öğrenmemektedirler. Ziyaretçiler yeni deneyimlerine anlamlar yüklerler ve zihnindeki eski anlamlar ile onları kendi düşüncelerine uygun hale getirirler.

[12] Bekir Onur, *Müze ve Oyun Kültürü*, İmge Kitapevi, Ankara, Mart, 2013, s. 57-58

Ziyaretçi araştırmaları da artık müzelerin sergilemiş oldukları kompozisyonların, sergi tasarımlarının ve malzemelerin içeriğinden ne anladığı ile ilgilenmemektedir. Artık daha çok ziyaretçilerin görmüş oldukları müze sergilerinden ne anlamlar çıkardıkları ile ilgilenmektedirler.

3.5. Müze Eğitimi ve Sosyakültürel Yaklaşım

Öğrenmenin sosyakültürel deneyimler ile gerçekleştiğini savunan kişi Vygotsky'dir. Ona göre öğrenme toplum ile etkileşimler ile gerçekleşebilmektedir. Müzeler, ailelerin, okulların farklı grupların birbirleri ile toplumsal gruplar oluşturarak etkileşime girdiği ve deneyimlerini paylaştıkları toplumsal mekanlar olma özelliği taşımaktadırlar. Müzede öğrenme sürecinde kişi yüz yüze etkileşime girer ayrıca müzedeki sergilerin ve koleksiyonların örgütlenmesi hakkında fikir sahibi de olurlar.

Müzeler kültürel ortam olma özelliğine sahiptirler. Müzeyi ziyaret edenler için çeşitli uygulamalara ve topluluklara katılma imkanı sağlarlar. Müzeler, farklı ülkelerden gelen farklı topluluklar ile etkileşime girilerek kültürlerin öğrenilmesine yardımcı olurlar. Müzeye gelen ziyaretçiler müzelerin sergileri arasındaki işaretlere, simgeler ve etkinliklere bakıp bunların içerisinden kendileri için anlamlı olanlara odaklanırlar.

Çocuklar müzelerde sosyokültürel bir ortam içerisindedirler. Çocuklar; anne-babaları, kardeşleri, arkadaşları ve öğretmenleri gibi etrafında oluşan sosyal çevre içerisinde sürekli etkileşim halindedir. Aile ve çocuklar müze gezisi esnasında bilişsel düşüncelerini biçimlendirmektedirler. Çocuklar müze gezileri esnasında birçok etkinlik katılımı ile farklı yaşlardaki çocuklarla, müze çalışanları ile ve öğretmenler ile etkileşime girmektedir. Çocuklar karşılaştıkları sorunların çözümünde kendi güncel bilgilerini, yeteneklerini bir yetişkin yardımı ile ya da kendinden daha bilgili akranlarının yardımı ile gerçekleştirirler. Ayrıca çocuklar tanıdığı öykü, oyun ve nesneler yardımıyla müze etkinliklerinde öğrenmeleri daha

kalıcı olmaktadır. "*Vygotsky'nin dışarıdan aktarımda çocuğun dilinin rolü üzerindeki çalışmaları da müze ortamı için önemli olmuştur. Çocuklar toplumsal etkileşimler aracılığıyla yetişkinlerin düzenleyici konuşmalarını benimser ve düşünce olarak içselleştirirler. Bu süreç çocuklarda 4-10 yaş üzerinde belirgindir."*[13]

İnsanların yaşadıkları sosyal-kültürel çevrelerinde; bildiği geleneklerine, inançlarına uygun olarak hazırlanmış olan müze sergi ve programlarıyla gerçekleşen öğrenmelerin daha anlamlı, kalıcı, kolay ve de eğlenceli olduğu sonucuna varılmıştır.

[13] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*,1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s.342

4.MÜZEDE ÖĞRENME

Müzede öğrenme koleksiyonlar yani nesneler üzerinden gerçekleşmektedir. Ayrıca müzedeki bu nesneler bize bilgilerin somut bir şekilde sunmaktadır. *" Nesne belge gibi iş görür, bilgiyi tutar ve kaydeder; biz daha fazlasını öğrendikçe değişmekle kalmaz, aynı zamanda bize ne bildiğimizi hatırlatan bir kapasiteye sahiptir.*"[14]

Müzede öğrenme ziyaretçilerin düşünme gücünü de geliştirmektedir. Bu öğrenme türünde somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, gözlemden genellemeye doğru bir düşünme olanağı sunmaktadır. Müzede öğrenmede temel koşul duyuları kullanmaktır. Bunun içinde müzeler uygun koşullar çerçevesinde ziyaretçilerinin nesneleri yakından gözlemlemesine, elle dokunmalarına olanak sağlamaları gerekmektedir. Ziyaretçilerin çevreyle ve nesneler ile aktif bir biçimde etkileşime girmeleri sağlanarak, ziyaretçilerin duyularını ve zihinlerini harekete geçirecek eğitsel bir öğrenme sağlayacaktır.

4.1.Müzede Öğrenme Kuramları

Müzedeki öğrenme, müzelerin içindeki barındırdıkları koleksiyonlara, sergilere dayanır. Müzedeki nesneler somut olma özelliği taşımaktadır. O yüzden kitaplardaki soyut fikirleri öğrenmekten farklıdır. Ziyaretçiler kendi deneyimlerinden aktif olarak anlamlar çıkaran kişiler olarak görülürler. Ziyaretçilerin kendi bilgilerini öğrenen bireyler olarak kabul edilmesi müzedeki öğrenme kuramların da etkilemektedir. Öğrenme kuramları müzedeki sergilerin ve programların geliştirilmesinde de etkili olmaktadır.

Öğrenme kuramlarının kökenleri eski Yunan ve eski Roma dönemlerine kadar itmektedir. Modern kuramların temelleri ise 18. ve 19. yüzyıllardaki filozoflara

[14] Bekir Onur, *Müze ve Oyun Kültürü*, İmge Kitapevi, Ankara, Mart, 2013, s. 49

dayanmaktadır. Modern filozoflara örnek olarak; Locke, Dewey, Rousseau, Pestalozzi, Froebel sayılabilir. Locke'un insan gelişimi görüşü davranışçı yaklaşımcı olan Watson ve Skinner'in temellerini oluşturmuştur. Buna daha sonra Bandura'nın toplumsal öğrenme yaklaşımı eklenmiştir. Piaget'in bilişsel yaklaşımının temelleri Rousseau'nun görüşlerine dayanmaktadır. Piaget'in evrensel gelişim görüşü müze alanına en çok uygulanan kuramsal yaklaşım olmuştur. Öğrenme kuramlarının çoğu 70'li ve 80'li yılların ürünüdür.

Gardner'in "Çoklu Zeka Kuramı" Amerika'daki müzelerde çok fazla kullanılan bir kuramdır. "*Gardner'in görüşleri hem formal hem de informal alanlardaki eğitim ortamları için etkili olmuştur. Araştırmacılar toplumsal deneyiminin bilişsel gelişimini nasıl etkilediğini de araştırmaktadır. Bu anlamda en önemli yaklaşım kuramı Vygotsky'nin toplumsal gelişim kuramıdır. Vygotsky'e göre; bireysel gelişimin gelişiminde kültürün etkili olduğunu savunmaktadır. Kütür çocuğa neyi nasıl düşüneceğini öğretir. Çocuklar başka biriyle, genellikle bir yetişkin ile birlikte yaşadıkları sorun çözme deneyimleri yoluyla öğrenirler. Toplumsal eğitim süreci olarak tanımlanan bu süreç aracılığıyla kültür içinde var olan bilgiler çocuğa aktarılır."*[15]

Yapılandırmacı öğrenme kuramı öğrencilerin bilgileri kendileri için kurdukları ve öğrencilerin her birinin bu anlamları bireysel ya da toplusal olarak öğrendikleri görüşüne dayanmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşım kuramı hem formal hem de informal eğitim ortamları için uygundur ve kullanılabilir. Hein G. E tarafından yapılandırmacı yaklaşım müzedeki informal öğrenmeyi anlama, yorumlama ve değerlendirme için kullanılmıştır.

Amerikalı eğitim kuramcısı David Kolb'a göre ise; hiç kimse aynı şekilde öğrenmez. Herkesin kendine göre bir öğrenme tarzı bulunmaktadır bazen birkaç öğrenme kombinasyonu ile de öğrenme gerçekleşmektedir. Müzede de ziyaretçiler

[15] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*,1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s.340

sergilere farklı yollarla yaklaşabilirler, çünkü herkesin farklı bir öğrenme tarzı bulunmaktadır. Kolb'a göre öğrenme toplumsal bir süreçtir. Kişi yalnızca aldığı bilgileri özümseyerek değil kendisinin yaşamış olduğu canlı deneyimleriyle de öğrenmektedir. Müze bağlamında bu durum; öğrenicilerin yalnızca müze ziyareti esnasında kazandığı bilgiler değil, ziyaret sırasında bir şeyler yaşama ve öğrenme yollarının da önemli olduğu anlamına gelmektedir.

"*Ambrose ve Paine, önemli öğrenme kuramlarını ve bunların müzede uygulanmasını şöyle özetlemiştir:*

Davranışçı yaklaşım; *davranışın büyük çoğunluğunu uygulamadan ve deneyimden öğrenildiğini kabul eder. Müzelerde serginin bir uyaran olarak işlev görmesi ve ziyaretçilerin dikkatini nasıl çektiğinin incelenmesi yoluyla uygulanmaktadır.*

Bilişsel - gelişimsel yaklaşım; *öğrenme öğrenici ile çevre arasında aktif bir alışveriştir. Bu yaklaşım özellikle bilim müzelerinde pek çok etkileşimli serginin temelini oluşturmuştur.*

Keşifçi öğrenme yaklaşımı; *Birçok bilim müzesi sergilerini keşikçi öğrenme temelinde yaratma çabasındadır.*

Çoklu zeka kuramı; *bütün insanların öğrenmek için dokuz ya da daha fazla değişik zeka türünü kullanıldığına inanır (dilsel, müzikal, mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, dokunsal-fiziksel, kişilerarası, kişi-içi, sezgisel, yaratıcı zeka türleridir). Bu kuram müzelerin olabildiğince zeka kuramlarının çoğunu, olabildiğince de farklı tekniklerini kullanmaya teşvik etmektedir.*

Toplumsal bilişsel yaklaşım; *çocuklara ne ve nasıl düşündüklerini toplumun öğrettiğini kabul eder. Çocuklar sorunlarını başkalarıyla, özellikle de yetişkinler ile*

çözmeye çalışır. Okullar ve müzeler "düşünceyi değiştirmek" için özellikle tasarlanmış toplumsal düzenler olarak görülür.

Yapılandırmacı yaklaşım; *öğrencilerin bilgiye kendi başlarına veya başkalarıyla birlikte anamlalar katarak yapılandırdıklarını kabul eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım müzelerde çok etkili olmuş ve insanların çevresindeki kişiler ile etkileşime girmelerine ayrıca da kendi dünyalarını kurmalarına olanak sağlamıştır."*[16]

4.1.1.Müzede Nesne İle Öğrenme

Nesneler ile öğrenme müze eğitiminin en temel kavramıdır. Müzeler içerisinde birçok nesne barındırmaktadır.

Falk ve Dierking nesnelerden ve deneyimlerden öğrenmeyi savunan bilim insanlarıdır. Falk ve Dierking 2000'li yıllarda Bağlamsal Öğrenme modelini geliştirmişlerdir. Bu öğrenmeye göre; gerçek dünya ve gerçek nesnelerden anlam bulmak için bağlamsal olarak yürütülen bir çabadır. Bazı yazarlar bu öğrenmeye serbest – seçimli öğrenme olarak nitelendirmişlerdir.

Dierking (2002), yılında Bağlamsal Öğrenme modelini şu şekilde açıklamıştır; birbiri içine giren üç bağlamın çocukların nesnelerle yaşadığı etkileşimleri ve deneyimlerini etkilediğini ve sonuçta öğrenmeyi ve anlam vermeyi ortaya çıkardığını kabul etmektedir. Bu bağlamlar; kişisel bağlam, sosyokültürel bağlam ve fiziksel bağlamdır. Kişisel bağlam genel olarak öğrencilerin öğrenme durumuna yardımcı olan ilgileri, güdüleri, önceki bilgileri, deneyimleri ve öğrenme tercihleridir. Sosyokültürel bağlam öğrenmenin hem bireysel hem de grup deneyimlerine dayandığını savunmaktadır. Fiziksel bağlam gerçek dünyada görülen

[16] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*,1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s.218- 219

her nesneyi ve deneyimin öğrenmeye katkılarını içermektedir. İnsanların en fazla hatırladıkları şeylerin fiziksel bağlam ile olduğu araştırmalar tarafından tespit edilmiştir. Bağlamsal modelin en son ve en önemli boyutu ise zamandır. Öğrenme, insanların sosyokültürel ve fiziksel dünyalarında sürekli hareket ettikleri için zaman içinde katman katman kurulmaktadır. Aslında öğreniciler kendi çevrelerini hem biçimlendirirler hem de kendileri biçimlenirler. Dolayısıyla bu bağlama göre öğrenme süreklidir ve değişmektedir.

Bilim ve tarih müzeleri nesnelerden öğrenme için uygun ortamlardır. Öğrencilerin hem nesneleri hem de sergi düzenini görmesi tarih müzelerini daha anlamlı bir hale getirmektedir. Tarih müzelerindeki bulunan nesneler tarihsel bir bağlam içerisinde sergilenmektedirler. Ziyaretçilerin nesneleri doğrudan görerek tanık olmaları, öğrenmenin daha anlamlı ve kalıcı olmasına yardımcı olacaktır. Tarih müzelerin amacı olan nesneleri doğrudan görerek tarihi yaşama duygusunu izleyiciye ulaştırmış olacaktır. Nesneleri kitaptan görmek veya hakkında bilgi okumak yeterli öğrenmeyi sağlamaz işte burada tarih müzeleri devreye girerek daha doğru, kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesine katkıda bulunmuş olacaktır. Modern bilim müzelerinde nesneleri özel bilimsel bir olguyu anlatmak amacıyla sergilerler. Bilim müzelerinde sergilenen nesneden çok nesnenin ne ürettiği ne işe yaradığı üzerinde durulmakta ve sergilerdeki nesneler buna uygun bir şekilde hazırlanmaktadır.

Bain ve Ellenbogen'e göre temel ya da basit müzeokuryazarlığı 'nesneleri okuma' yetisidir. Ziyaretçilerin nesne yorumunun dilini ve stratejilerini anlamlarına yardımcı olmak müzenin görevidir. Müze kaynaklarını bilinçli ve amaçlı bir şekilde kullanmalıdır. Müzenin içerisinde barındırdığı kaynaklar müzenin tarihsel, kültürel ve toplumsal bağlamını genişletmesini sağlar. Müze okuryazarlığı ziyaretçilerin müze çevresindeki rolünün dikkate alır; aslında kavram 'ziyaretçi merkezli' yaklaşıma bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım sergilerin hem müze çalışanları hem de ziyaretçilerin belirlediği anlatıların kurulmasına yol açmıştır.

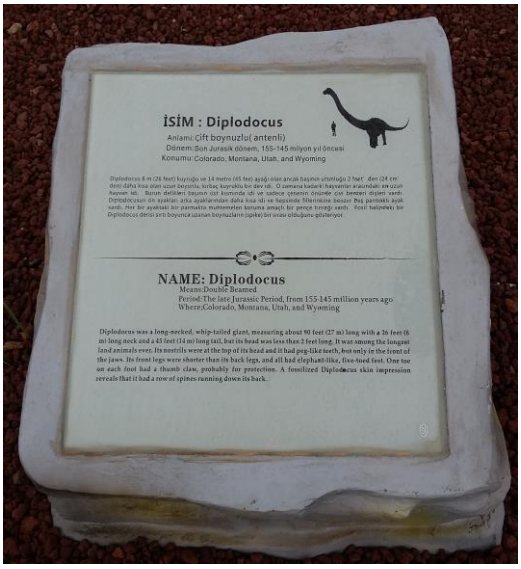

Resim 2:Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi (12.04.2019)

"*Kraayenoord ve Paris'in (2002) verdiği bilgiye göre, 1990'larda gelişen Dört Kaynak Modeli okuryazarlığı toplumsal bir pratik olarak görmektedir. Okuryazarlığa ilişkin sosyoloji, etnografi, sosyolengüistik çalışmalarından çıkan bu modele göre okuryazarlık bir kişinin sahip olduğu bir özellik olmaktan çok, ilişki içinde gelişen ve olaylarla, bağlamlarla, malzemelerle biçimlenen bir pratik alanıdır…. Kraayenoord ve Paris'e göre; nesneleri toplayan müzelerin kitapları toplayan kütüphaneler gibi çalıştığı düşünülürse, ziyaretçilerin nesneleri kitap gibi gözden geçireceği de kabul edilir… Ziyaretçiler özelliklerini belirlemek için nesnelere göz atar, onları incelerler. Okunabilirlik metindeki ve nesnedeki tanıdık ve karmaşık olma özelliğine bağlıdır."*[17]

[17] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*,1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s.247

Resim 3 ve 4: Edirne Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi (12.04.2019)

4.1.2.Müzede Yaşamboyu Öğrenme

Yaşamboyu eğitim fikri 1929 yılında ilk kez İngiliz bilim adamı B.Yeaxlee'nin 'Yaşamboyu Eğitim' adlı kitabında geliştirilmiştir. Yaşamboyu eğitim; sinema, tiyatro, konser salonu, ev ve müzeler gibi birçok yerde gerçekleşebilmektedir. Günümüzde ise televizyon, e- posta, internet gibi birçok teknolojik araçlar da yaşamboyu eğitim için uygun olmuştur. İnsan yaşamı boyunca sürekli yeni bir şeyler öğrenmeye devam eder.

Resim 5: Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(02.04.2019)

"*Müzelerin, kütüphanelerin ve arşivlerin yaşamboyu öğrenme katkısını ele alan ' Yaşamboyu Öğrenmenin Geleceği Üzerine Araştırma' (IFFL,2009) raporunda konu şöyle açıklanmıştır: " Müzeler, kütüphaneler ve arşivler her insanın öğrenmeyi yaşamboyu sürdürmesini teşvik etmekte yaşamsal bir rol oynarlar ve daha sağlıklı ve mutlu toplumlar kurulmasına önemli bir katkıda bulunurlar. Müzeler, kütüphaneler ve arşivler son çeyrek yüzyıl içinde kendi devrimlerini yaşamışlar ve sadece eğitsel ilerlemeye değil, ekonomik, toplumsal ve kişisel gelişmeye de destek olmuşlardır. Müzeler açısından bu devrimin örneklerinden biri müzelerin sunduğu 'aileyle öğrenme' olanaklarıdır. Müzeler, kütüphaneler ve arşivler, çoğu zaman 'öğrenme bizim yaptığımız işin kalbinde yer alır' diye ifade ettikleri öğrenmeyi hizmetlerinin temel öğesi olarak tanımlamışlardır*."[18]

[18] Bekir Onur*, Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*, 1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s. 265-266

Müzelerin bir eğitim kurumu olarak görülmesi ile genç yaştaki bireylerin müzelere götürülmesiyle onların genç yaşlarda müzeleri ziyaret eden geleceğin potansiyel ziyaretçileri olmaları sağlanacaktır. Bu şekilde müze eğitimi sadece okul çağındaki eğitim etkinlikleri ile sınırlı kalmayacak böylece de yaşam boyu eğitimin yolu açılmış olacaktır.

4.1.3.Müzede Sanat İle Öğrenme

"*Küçük çocuklara sanat yoluyla ya da sanat hakkında öğrenmesi, çocuklara hem sanat yapma hem de özgün sanat eserlerine tepki verme olanakları dengeli ir biçimde sağlandığı zaman gelişir. Etkileşimli sergiler çocuklara kendi bilgilerini, ilgilerini ve tercihlerini seçim yaparak oluşturma olanağı sağlar. Müzeler gibi kültür kurumları; küçük çocuklar, aileleri ve okullar için anlamalı programlar ve sergiler geliştirdiğinde ' sanat eserlerinden öğrenme ' konusunda yeni ilerlemeler sağlanacaktır."*[19]

Resim 6:Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv (02.04.2019)

[19] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*,1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s.242

Piscitelli ve Weier (2002), müzede öğrenmeye temel oluşturan dört eğitim kuramını ele almışlardır. Bunlar; sosyokültürel, bilişsel, estetik ve güdüsel kuramlardır. Sosyokültürel öğrenme kuramı, ziyaretçilerin müze gezisi esnasında insanlarla, müze ve sergiler ile girmiş oldukları etkileşimler sonucunda; sergi içerisindeki işaretlere, simgelere araçlara anlam verme olaylarını incelemektedir. Sanat müzesinde öğrenme, çocukların sanatçıların teknik ve becerilerini edinmelerine ilişkin olduğu için bir tür bağlamda öğrenme olarak görülebilir. Çocuklar özgün sanat eserlerini gördükçe kendi düşünceleri, duyguları ve yaşam deneyimleri ile o eserleri ortaya çıkaran sanatçıların duygu ve düşünceleri arasında bağ kurarlar. Çocukların yetişkinler ile olan etkileşimiyle sanatsal ve estetik kavramların algılamalarına, nesnelerden anlam çıkararak sezgisel çıkarımlarda bulunmalarına yardımcı olur.

Bilişsel öğrenme kuramı; bilginin nesneler ve insanlar aracılığı ile öğrenildiğini kabul eden bir kuram anlayışıdır. Çocuklar sanatsal yeteneklerini geliştirebilmeleri için bilişsel süreçlerden yararlanırlar. Çocukların keşfetmelerine, algılama, iletişim kurabilmelerine, bilgileri analiz edebilme, eleştirel bakabilmelerine olanak sağlayan müzelerde sanatsal öğrenme gerçekleşir. Bu şekilde hazırlanmış uygun sanatsal müze ortamlarında çocuklar, yetişkinlerin rehberliğiyle desteklenmiş olur. Estetik kuramlar; öğrencilerin duygusal, heyecansal, ruhsal, yaratıcı, haz verici deneyimleriyle ilgilenir. Müzedeki öğrenme için bu yaklaşım, kişinin müzedeki sanat eserlerine duydukları heyecan, haz alma, beğenme gibi kişisel tepkilerine bakar. Güdüleme kuramı ise ziyaretçilerin öğrenmelerine yön verecek olan çeşitli süreçleri kullandıklarını göstermektedir. Müzede öğrenmeyi güdüleyen faktörler içerisinde, kişisel anlam verme, seçim yapma, kendi öğrenme yetisi, başkalarıyla çalışma olanağı gibi olumlu sonuçlardır. Müzelerde mekansal ve estetik düzenlemeler yaparken çocuklar için çekici, onların ilgisini çekebilen, keşfetmelerine yardımcı olabilecek ortamların hazırlanması öğrenmeyi olumlu yönde etkileyecektir. Bu şekilde hazırlanmış müze ortamlarında olumlu etkileşimlerin gerçekleşme olasılığı artacaktır. Ayrıca ziyaretçilerin öğrenme sürecine aktif katılımını sağlayacaktır.

4.1.4.Müzede Aile ile Öğrenme

Müzeler sergilerini içerisindeki nesneleri anlamlı bir biçimde geliştirip tasarımlarını buna uygun şekillendirirler. Müzelerde öğrenme her zaman bireysel olarak gerçekleşmez. Müzedeki öğrenmeler küçük gruplar halinde de gerçekleşebilir. Bilim ya da çocuk müzelerine öğrencilerin katılımı genellikle aileleriyle veya okul gubu ile gerçekleşmektedir.

Müzeleri ziyaret eden aileler ve müzede aileler ile öğrenme araştırılmaktadır. Caulton aile ziyareti örüntülerini şu şekilde özetlemiştir:

- "*Müze ziyaretine gelen aileler informal yapıdaki ortamlarda zevkli bir zaman geçirerek aile bağlarını güçlendirmektedirler.*

- *Aileler vitrinleri gezerler ve vitrinlerde dikkatlerini çeken nesnelere yönelmektedirler.*

- *Anne ve babalar keşfedilecek bir alan seçerler, çocuklar ise tek tek sergileri seçmeyi tercih ederler.*

- *Ailelerin çoğu dokunmalı sergilerde etiketleri okumadan nesnelere dokunurlar.*

Yetişkinler etiketleri daha fazla okur, çocuklar ise yetişkinlerden daha çok etkileşime girer."[20]

Müze temelli öğrenme; aynı ortam, aynı zaman içerisinde çocukların ve yetişkinlerin birlikte öğrenmesini kapsamaktadır. Müzelerdeki sergiler ziyarete gelen

[20] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*,1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara,2012, Mayıs, s.379-380

gruplar için birer tepki ve bilgi alışverişi ortamı sunmaktadır. Bilgiler doğrudan nesneler yoluyla ya da nesnelerin bilgiyi tetiklemesiyle gerçekleşmektedir. Müzedeki nesne temelli öğrenmede yetişkinlerde çocuklar gibi bilgilere yabancı olabilirler. Bu yüzden müze ziyareti esnasında çocuklarda yetişkinler de öğrenici olabilir. Araştırmalar ailelerin müze ortamına iyi uyum sağladığı ve müzelerin aileler için esnek bir öğrenme ortamı sağladığını göstermiştir.

Resim 7: Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(10.11.2018)

Ailelerin müzelerde yeni bilgiler öğrenebilmeleri için nesnelerin dikkatli bir şekilde kullanılması gereklidir, nesnelerin doğru bir şekilde kullanılmasıyla istenilen öğrenme daha çabuk gerçekleşir. Müze nesnelerinin etkili bir biçimde kullanılması için sergilerin grup üyeleri için fiziksel ve zihinsel açıdan ilgili olmalıdır.

Çocuk müzeleri aileler için farklı bir boş zaman etkinliği olma özelliği taşımaktadır. Aile ve çocuğun birbirlerini eğitebileceği yaratıcı eğitim ortamı oluşturur. Anne ve babalar çocukları için müzelerin zihinsel, duygusal, toplumsal gelişimine nasıl katkıda bulunduğunu ve müzeleri çocukları için nasıl kullanabileceklerinin farkına varmalarını sağlamaktadırlar.

4.2.Müze Eğitiminin Çocuk Gelişimine Katkıları

Piaget'in geliştirmiş olduğu ' Gelişim ve Öğrenme' kuramı hem eğitim alanında hem de müze eğitimi alanında etkili olarak kullanılmaktadır. Piaget' nin bilişsel gelişim modeli, çocukların çevresiyle etkileşim kurmasını önemsemektedir. Piaget' in geliştirmiş olduğu bu model yardımıyla müze eğitimi alanında geniş yeniliklerin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır.

Müze eğitimcileri Piaget'in öğrenme modelini kullanarak ziyaretçilerin bilişsel öğrenme seviyelerini en üst seviyeye çıkarmalarına yardımcı olmuşlardır. Bu yüzden müze eğitimi programında ziyaretçilerin üzerinde durulması önemli noktalardan birisidir. Müze eğitimcisi ziyaretçilerinin dil gelişim olgunluklarına dikkat etmelidirler ve olgunluk düzeylerine uygun etkinliklerin düzenlenmeye çalışılmalıdır. Ziyaretçilerin nesnelere karşı olan ilgilerini yüksek tutarak onların öğrenmeleri kesinleşmiş ve korunmuş olacaktır. Eğitimcinin amacı ziyaretçilerin müzede bulunan nesneler ile iletişimlerinin en üst düzeyde olanağı sağlayacak etkinlikler düzenlemelidirler.

Piaget çocukların mantıksal- matematiksel yapıları öğrenirken kendi deneyimleri ile gerçekleşirse gerçekten öğrenebilecekleri görüşünü savunmuştur. Piaget'in zeka gelişimi kuramı müze eğitimi açısından önemlidir. Müze eğitimcileri ziyaretçileri için etkinlik düzenlerken çeşitli öğrenme evrelerinden faydalanarak farklı etkinlikler ortaya koymalıdırlar. Bu yüzden müze eğitimcisi ziyaretçilerini yaş grubunu, onların gelişim evrelerini ve özelliklerini önceden bilmek zorundadır. Piaget'in Zihinsel Gelişim Düzeyleri; Duyu hareket evresi (Doğumdan sora 30 ay),

İşlem öncesi evresi (30 aydan 6 yıla), Somut işlemler evresi (6 yıldan 12 yıla), Soyut işlemler evresi (12 yaş ve sonrası) olarak Piaget tarafından evrelere ayrılmıştır.

Kölnlü müze eğitimcisi Renate Friedlaender, davranışlarında bozukluk olan çocuklarla müzede yaptığı çalışmaları şu şekilde anlatıyor: " Siniri bozuk çocuklar, bir sanat eseri başında uzunca bir süre kalamıyor, ne varsa görmek istiyorlar. Bunlar genellikle rahatsız edici derece de gürültücüdürler. Oysa müzeyi ziyaret, çocuklarda derin izler bırakıyor… Yalnız bir eserin başında fazla durulmamalı ve ancak birkaç yapıt gezilip görülmelidir. Ama, resme baktıktan sonra hemen bizzat resim yapmaya başlamak, özellikle böyle davranış bozukluğu olan çocuklar için büyük önem taşır. Resimlerin önünde birkaç dakika dayanamayan bu çocuklar, hemen müzede oturup büyük bir sessizlik içinde, yarım saatten fazla bir süre resim yapıyorlar. Resim yapmak bu çocuklar için kendi kendilerini anlatım yolunda önemli bir olanaktır. Yuva eğitimcileri, " müze çocukları"nın gözle görülür biçimde ilerlemeler kaydettiklerini söylüyorlar… Müze bu çocukların yaşamlarının bir parçası oluyor, tanıyıp öğrenmeleri gereken bir dış dünya haline geliyor ve yuva sınırlılığından kurtulmasına yardım ediyor."[21]

Amerika Birleşik Devletlerinin ilk ve tek çocuk sanat müzesi olan Arizona Çocuk ve Gençlik Sanat Müzesi' dir. Müze müdürü Meyerson müzenin üç hedefini şöyle açıklamıştır: *" Okulöncesi çocuklarını ve temel eğitim düzeyindeki öğrencileri plastik sanatlar tarafından sunulan kültürel zenginlikler ile tanıştırmak; geleneksel sanat müzesi deneyimini, yaşantısını gençlere sunmak.*"[22]

Özel topluluk ve okul gruplarına, özel eğitilmiş müze elemanlarınca 'etkin gözlem turları' düzenlenmektedir. Bu 'eğitimciler' çocukları sergiyle tanışmaktadırlar, galeriyi gezmeleri ve incelemeleri için rehberlik etmektedirler.

---

[21] .Serap Buyurgan, Levent Mercin, *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*, Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları 2, 1.Baskı 2005,s. 126-127

[22] Serap Buyurgan, Levent Mercin, *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*, Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları 2, 1.Baskı 2005,s.131

Ayrıca müze eğitimcileri tura dahil bir bölüm olarak, genç ziyaretçilerin içinde yer aldıkları bir ‘yaratarak öğrenme sanat projesi’ ne danışmanlık etmektedirler. Öğretmenlere müze gezisi öncesi ve sonrası onları hazırlayıcı ve eğitimlerini sürdürücü eğitim materyalleri sunmaktadırlar. Ayrıca yenilikçi sanat etkinlikleriyle tanıştırılır ve bu sayede plastik sanatlar sınıf ortamında canlanır hale gelir. Uygulamalı çalışmalar, dersler ve özel programlar sergiyle başa baş gitmektedir. Tüm programlar, sanat ve ilginç düşünceler yaratan öğrencilerle birlikte çalışan, alanlarının uzmanı sanatçılar tarafından öğretilmektedir. Derslerde çocuklar, algısal yeteneklerini geliştirirler ve plastik sanatlar, dans ya da drama yoluyla yaratıcı anlatımın tadına varmaktadırlar. Bir özgün hikayeyi resmederek, aile uçurtması yaparak ya da müzikal düzenlemeleri yaratarak, aileler zamanı çocuklarıyla birlikte paylaşmaktadırlar.

5.MÜZE, SANAT, KÜLTÜR VE TOPLUM İLİŞKİLERİ

Müzeler, toplumla iletişim kurmak, topluma eğitim ortamları oluşturmak, öğrenme, yaşamboyu eğitim sağlama gibi işlevlerini yerine getirmek için müzelerin öncelikle müze eğitimi politikalarını geliştirmek, toplumdaki değişimleri ve farklılıkları takip etmek, eğitimdeki değişiklikleri göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Günümüz müzelerinin her biri hızlı bir şekilde yenilenmekte ve değişmektedir. Müzelerin eğitim işlevlerini yerine getirebilmeleri için toplum ile iyi bir iletişim halinde olmaları gerekmektedir. Bu yüzden de müzeler toplum ile iletişim özelliklerini geliştirmeye çalışmaktadır. Müzelerin toplum ile iyi bir iletişim kurabilmesi için öncelikle her türlü etkinlik hazırlanırken izleyicileri ile işbirliği yapmalı ve onların görüşlerini almalıdırlar. Bu iletişim ile izleyiciler müzelerin nasıl çalıştıklarını anlamış olacaklar aynı zamanda da müzelere olan ilgileri artmış olacaktır.

Kültür; tarihi ve toplumsal süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür. Dolayısıyla kültür bir anlamda tarihsel bir anlamdır. Kültür geçmişten koparılamaz ve geleceği de görmezden gelinemez. Sanat ise kültürün yaratılması ve uygarlığın inşasında değerli bir rol oynamaktadır. Her bir sanat disiplini topluma ve kültüre kendi yegane katkısını yapmakla birlikte, bireylerin birbirleriyle olan ilişkileri onlara, tek başlarına sanat disiplinlerinin üretebileceklerinden fazla şeyi üretmeleri yetisini vermektedir.

Müzelerde en önemli belge yapıtın kendisidir. Ayrıca, bilimle arasındaki düzlemler iyi saptandığında, sanat yapıtı çağına tanıklık ettiği gibi başlı başına bir iletişim aracı olarak da kabul edilmektedir. Yapıtlar dönemin tekniğine, sanat anlayışına, tarihsel olaylarına ve sosyal tarih de olmak üzere kültür tarihine ışık tutmaktadır. Müzeler, özelliklede sanat müzeleri, eğitim sayesinde kitapların ve derslerin açıkça ortaya koyamadığı bilgileri de sınarak bireyin daha nitelikli

eğitilmesine yardımcı olurlar. Bu yüzden müzeler; sanatla, kültürle, toplumla bir ilişki içerisinde olup birbirlerinden ayrılmaz birer parça halindedirler.

Sanatın; toplum bireylerini birleştirme özelliği bulunmaktadır. Sanat eseri ister bir müzede, ister bir konferans salonunda, ister bir kitap olsun, birden fazla insanı aynı düşünce çevresine sokan geniş kapsamlı bir etkinliktir. Farklı topluluklardan gelen, kendi kültür ve sanatını sergileyen kişiler, kendi kültür ve duygusuna ait bir eser sergilemektedirler. Aslında sanatçının ortaya koyduğu sanat ve sanat eseri, her milletin kendi kültüründen ve çevresinden izler taşımaktadır.

5.1.Müze Kültürü

Bir müze kültürü oluşturabilmek için; müzeler ile Kültür Bakanlığı, okullar ile aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içinde olunması gerekmektedir.

Müzelerin eğitim işlevlerinin varlığı devlet tarafından kabul edilmelidir. Müze eğitimi dersinin kültüre, topluma, yaratıcılığa olan katkılarının farkına varılmalıdır. Müze eğitimi dersi okullarda verilmeli ve ayrıca müze- okul işbirliğine dayanan programlar oluşturulmalıdır. Halkın kafasında yer alan müze anlayışı, müze imgesi araştırılmalıdır. Halka müzelerde eğlence ile öğrenmenin birlikte yaşanabileceği gösterilmelidir. Halkın müzelerin yaratıcı ortamlara sahip olduklarının farkına varmaları için geniş kitlelere ulaşabilecek şekilde projeler ve etkinlikler düzenlenmelidir. Bu yüzden müzeler yalnızca kendi sınırları içerisinde kalmamalıdır. Büyük müzeler küçük kasabalarda yer alan müzelere geçici sergiler açarak müzeyi halkın ayağına getirerek halkı müzeye yaklaştıracak çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca müzeler okullara ödünç nesneler vererek müze ve okul işbirliğine katkıda bulunabilirler. Çocukların okullarda öğrendikleri soyut kavramları müzelerin vermiş olduğu ödünç nesneler yardımıyla somut nesneler haline gelmiş olacaktır. Müzelerin yaratıcılığa olan etkileri, kişilerin yaratıcı düşünme biçimlerine sahip olmasına yardımcı olan ortam oldukları toplum tarafından fark edilmelidir.

Müzelerdeki koleksiyonlardan yararlanarak kopya yapma, dokunma gibi etkinlikler ile ziyaretçilerin daha aktif olabilecekleri etkinlikler düzenlenmelidir. Ziyaretçiler kendi yaptıkları çalışmalar ile iç dünyalarının açığa çıkmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu çalışmaları ile ziyaretçilerin özgüvenleri, farkındalıkları gelişecek daha pratik, yaratıcı bir zekaya sahip olabileceklerdir.

Müze eğitim dersleri yaygınlaştırılarak toplumun müze eğitimi ve müze kavramlarına yabancı kalmamaları sağlanmalıdır. Okullarda müze ziyaretleri yaygınlaştırılarak eğitim müfredat programlarına yerleştirilmelidir. Bu sayede öğrencilerin çevrelerindeki tarih, kültür ve müze çeşitleri hakkında somut nesneleri görerek kendi yaşadıkları toplum hakkında okullardan farklı, esnek, yaratıcı bir müze ortamında öğrenmelerine olanak sağlayacaktır. Her okuldan bir öğretmen seçilmeli ve müze- okul ilişkilerini kurmak için eğitilmelidir. Bu sayede okullar ve müzeler program hazırlarken daha kolay hazırlayabileceklerdir. Ayrıca bir müze kültürünün oluşturulabilinmesi için okulların ve müzelerin birlikte çalışmaları gerekmektedir.

Müzelerde, ziyaretçiler ile müze ilişkisi yeni müze düşüncesinde önemli bir noktadır. Çünkü müze kültürünü örgütlenebilmesi için ziyaretçilerin daha yakından ayrıntılı incelenmesi ve olumlu ilişkilerin kurulması önemlidir.

5.2.Müze ve Toplum İlişkisi

Müzelerin türü, koleksiyonları, onların kurulma biçimleri ne olursa olsun, genellikle bir şehrin politikasının geliştirilmesinde önemli rol oynarlar. Kültürü geliştirmeksizin güçlenmek mümkün değildir. Haklı olarak bir müze halkın hizmetinde olan bir kurumdur."[23]

[23] Serap Buyurgan, Levent Mercin, *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*, Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları 2, 1.Baskı 2005,s.63

Müze ile içinde yer aldığı toplum arasındaki ilişki çok önemlidir. İnsanların müzelere gelme konusunda istekli olma ya da olmama nedenlerinden tutun da, müzeye gelen ziyaretçilerin sosyal ihtiyaçlarının belirlenmesine kadar birçok konunun sürekli araştırılması gerekir. Yapılacak araştırma ve incelemeler sonucunda hem müzenin kendi beklentileri hem de müzeye gelen ziyaretçilerin beklentileri karşılanmalıdır

1978 yılında Karlshure Çocuk Müzesi'nde açılan serginin adı " Felix yün örüyor, Katrin futbol oynuyor." du. *Bu serginin amacı toplumda tabulaşmış olan kadın- erkek rollerini yıkmak amacını taşıyor. O dönem de Almanya Federal Cumhuriyeti'nde anne ve babalar kız çocukları futbol oynadığında, erkek çocukları ise yün ördüğünde korkuyor, yadırganıyor. Çünkü futbol erkek işi yün örmek ise kadın işi olarak görülüyor. Bu sergi ile kadın ve erkeğin her işi yapabileceği eğlenceli bir biçimde oyunlar ile gösterilmiştir.*[24]

Vygotsky öğrenme kuramına toplumsal bir boyut getirmiş ve öğrenmeyi toplumsal açıdan değerlendirmiştir. Buna göre; öğrenme paylaşılmış bir dil ve aileyle, arkadaşlarla temas yoluyla kültürel olarak aracıdır. Öğrenmede yetişkinler aracı olarak görülmektedir.

Müze eğitimi bir toplum hizmeti olma özelliği taşımaktadır. Çünkü müzeyi ziyaret eden ziyaretçilerin eğitim verilmesi demek toplumun eğitim verilmesi demektir.

5.2.1. Müze ve Toplum Arasındaki Kültürel İletişim

Müzeler kültürel değerlerin ve farklı bakış açılarını içinde barındıran ortamlar olarak bilinmektedir. Müzelerin büyük bir bölümü kendilerini sivil toplum

[24] Serap Buyurgan, Levent Mercin, *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*, Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları 2, 1.Baskı 2005,s. 126

örgütlerinin öncüleri olarak görmektedir. Bu yüzden de günümüz müzeleri güncel sorunların ve geleceğin ne getireceğini açıklığa kavuşturacak mekanlar olarak kendilerini yapılandırmaya çalışmakta ve geliştirmektedir. Değişen toplumlar çağında için farklı yerlerden gelen ve farklı ekonomik statülere sahip insanlar bir arada yaşamaktadırlar. Müzeler sosyal, kültürel, ekonomik ve pedagojik koşulları içinde barındırmalı ve bunlara ayak uydurmaya çalışmalıdır. Bu yüzden müzeler kendilerini sık sık güncellemelidirler.

Almanya'da Yeni Evren/ Neues Universum Derneği 80'li yılların sonlarından beri yenilikçi bir çocuk müzesidir. 'Yeni Evren Derneği'nin ilk çocuk müzesi sergisi 1994'de gerçekleşen 'Uçan Bavul Gana'ya Seyahat' isimli sergisidir. Sergini amacı; farklı kültür, toplum, farklı yaşam alanları ile kültürel köprüler kurmak ve kültürlerarası bir diyalog oluşturmaktır. Bu sergide Afrika'dan günlük hayattan bir kesiti çocuklara sunmaktadır. Kültürlerarası olan bu sergi yabancı yaşam alanlarına yeni bir bakış açısıyla bakılmasını sağlamaktadır. Çocuklar bu yaşam kesitinden yola çıkarak oyunlar oynamışlar, incelemişler ve bu şekilde o kültürü daha yakından tanıma fırsatı bulmuşlardır. Alman çocuklar bu sergi yardımı ile kendi duyu organlarını kullanarak, kendi deneyimleri ile kendi kültürlerinden farklı bir kültür olan Afrika kültürünü öğrenmişlerdir. Çocuklar Almanya'daki yaşamlarından farklı olan Afrikalı çocukların yaşamlarıyla ilgili fikir sahibi olmuşlardır.

Tropikal Ülkeler Müzesi'ndeki (Tropenmuseum) Çocuk Müzesi (KIT) 1975 yılında Hollanda'nın başkenti Amsterdam şehrinde kurulmuştur. Bu müzenin hedef kitlesi 6-12 yaş aralığındaki çocukları içine almaktadır. Bu çocuk müzesi; çocukların dünya vatandaşı olmalarına katkı sağlamayı amaçlamıştır. Ayrıca çocuklara kendi ülkeleri dışında kalan ülkelere saygı duyma, kültürel farklılıklara hoşgörü ile yaklaşmayı öğretmeye çalışmaktadır. Amsterdam şehri dünyada en fazla farklı dil ve farklı kültüre mensup insanı içerisinde barındırmaktadır. Bu yüzden de çocuk müzesi kültürel çatışmaları ve anlaşmazlıkları önlemek için her zaman bir başka ülkeyi tematik olarak incelemektedir. Bu sayede çocuklar küçük yaşlarda farklı dil, kültür, toplum ve gelenekleri özümsemekte ve saygı duymayı öğrenmektedir. Seçilen

temaya uygun olarak o kültüre mensup kişiler sergilerin tasarlanması süresine katılmaktadırlar. Seçilen ülkeye uygun olarak o ülkeyle ilgili geniş araştırmalar yapılmaktadır. Çocuklar, otantik objeler yardımıyla, tarihle karşı karşıya gelerek, şarkılar söyleyerek, dans, müzik, yiyecek ve içecekler gibi farklı etkinliklerle desteklenmektedir. Çocukların siz- biz ayrımı görüşü yıkılmaya çalışmaktadır. Çocuklar kendilerine sunulan objelere dokunarak, oyunlarla birlikte etkinliklere katılmaktadırlar. Çocuklara gezi esnasında oyuncular, dansçılar, masalcılar eşlik etmektedir. Çocuklar gezi bitiminde kendi anne ve babalarına sergiyi gezdirmektedirler.[25]

Müzeler geçmişe tanıklık eden koleksiyonları içinde barındıran mekanlardır. Müze ortamları insanlara geçmişten yadigar olan nesneleri sunmaktadır. Müzeler geçmişte yaşanmış olan olaylar ile duygusal deneyimlerin yaşanacağı mekanlar olma özelliği taşımaktadır. Müzeler duyguları da içine aldığı için kişisel anlam yüklü mekanlar haline gelmektedirler. Bu yüzden Türkiye'deki bir sergiye yurtdışından gelmiş olan farklı kültüre mensup kişinin hissettiği duygular daha farklıdır. Türk ziyaretçinin yaşadığı deneyimler ile yabancı ziyaretçilerin yaşadıkları deneyimler farklılık gösterecektir. Çünkü sergilenen nesnelerin kültürel, toplumsal ve duygusal anlamda bakış açıları kişilere göre değişecektir.

Müzedeki öğrenme kişisel anlamlar yükleyerek de gerçekleşmektedir. Çünkü kişi kendi bilgi birikimi, deneyimi, yaşadığı kültür ve toplum içerisinde şekillenmekte; bu sayede müzelerdeki nesnelere duygusal olarak farklı anlamlar yüklenerek kişisel anlamlar doğmaktadır. Örneğin; Türkiye'deki Osmanlı Devleti'nin cihat anlayışını yaptığı seferleri gezen bir Türk'ün yaşadığı deneyim ile yurtdışından gelen bir İngiliz'in yaşadığı deneyim farklılık göstermektir. Aynı şekilde yurt dışına giden bir Türk'ün Coğrafi Keşiflerle ilgili bir sergiyi gezen bir İngiliz'in hissettikleri ve anlam yüklemeleri farklılık göstermektedir. Çünkü Türk-Osmanlı kültürünü hem tarihsel sürecine hem de siyasal sürecine daha yakından

[25] Petra Zwaka, *Müzeler-Çocuklar ve Gençler için Kültürel Mekanlar Mı?*, İnci San, Eğitim ve Müze Semineri; 1. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara, Mart, 2008, s. 55-56-58-59

tanımakta ve daha yakın duygular ile geçen sergi izlemektedirler. İngiliz ise Coğrafi keşifler sergisini izlerken kültür olarak daha yakın olduğu için duygusal olarak daha farklı anlamlar yükleyecektir. " *George Hein müzedeki öğrenmeyi; inşacı (konstrüktif) bir öğrenme süreci olarak tanımlamıştır. Kendi bilgi birikimimiz ve deneyimlerimize göre kendi kişisel anlamlarımızı oluştururuz. Süreç sonundaki öğrenmemiz bile farklı yönde şekillenir, Howard Gardner bu durumu çok yönlü zeka olarak adlandırmaktadır. Bazılarımız yazılı kelimeleri okuyarak en iyi şekilde öğrenebilirken; bazıları tartışarak, bazıları da resim, müzik veya etkinlikler aracılığıyla en iyi şekilde öğrenir.*" [26]

5.2.2.Müzeler Arasındaki Kültürel İletişim Ve Yapılanmalar

Müzeler kültürel iletişim ve aktarımın yapıldığı mekanlardır. Kültürel eğitimin nasıl olacağı ve müzelerde nelerin sergilenmesi gerektiğinin kararı toplumun beğenilerine göre değerlendirilmektedir. Müzeler sahip olduğu koleksiyonlar yardımı ile; sanatın, tarihin, bilimin ve estetiğin bulunduğu yegane bilgilere sahip mekanlardır. Müzeler kültürel aktarım görevini yaparken içeriksel olarak uygulamalı sergilerini ve etkinliklerini geliştirmektedir. Müzeler kültürel sunular ile eğitimle ziyaretçilerine bağımsızlık, yaratıcılık, öznel sorumluluklar yükleyerek kültürel gelişimlerini etkilemektedirler.

Proje tabanlı ve disiplinler arası 2003-2004 yılında gerçekleştirilen müzede eğitim uygulamaları ile Türk ve Japon çocuklarının müze temalı proje sergileri Anadolu Medeniyetler Müzesi ve Okayama Orient Müzesinde sergilenmiştir. İki kültür arasında barış ve sanat köprüsü kurulmuştur. Projenin sorumlusu Şükran Şahin'dir. İDV Özel Bilkent İlköğretim Okulu'nun öğrencileri Resim Kolunun Anadolu Medeniyetler Müzesine yaptığı programlı bir Hitit gezisi sonrasında kol öğrencilerinin yaptığı resimler, Uluslararası Sanat Yoluyla Eğitim Kurumu (inSEA)'nun İstanbul'da 7. Avrupa Bölgesel Kongresi'nde sergilenmiştir. InSEA

[26] Robin Clutterbuck, *Müzeleri Anlamak*, İnci San, Eğitim ve Müze Semineri, 1. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara, Mart, 2008, s. 74

Japonya temsilcisi Prof. Kinichi Fukumoto, kongredeki sergiyi çok beğenmiştir ve proje devamı niteliğinde; Türk ve Japon çocuklarının arasında 'Müze Projelerinin Sergileri'adı altında etkinlik düzenlenmiştir. Mukokita İlköğretim öğrencileri ile İDV Özel Bilkent İlköğretim Okulu'nun öğrencileri arasında etkinlikler hazırlanmıştır. Resim Kulübü öğrencileri müze gezisi ardından resim yapmışlardır. '1000 Tanrılı Hititler Günümüzde' adlı proje Japonya'da 'Art Education Meets Orient Museum' konsepti ile Okayama Orient Müzesi'nde ve birçok okulda sergilenmiştir. Mukokita İlköğretim Okulunun öğrencileri Japonya'daki Okayama Orient Müzesi'ndeki koleksiyonları, Japon özgün resim tekniklerini kullanarak müzedeki Japon eserlerden yola çıkarak yaptıkları 40 eseri Türkiye'deki İDV Özel Bilkent İlköğretim Okuluna yollamışlardır. Sergi ilk olarak okulda yapılmıştır ve ardından da Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde öğrencilerin ve Japon turistlerin katılımı ile sergilenmiştir.[27]

5.2.3.Yaratıcılık, Sanat, Kültür Diyaloğu

2009 yılında Avrupa Komisyonu "Kültürün Yaratıcılığa Etkisi" (ICC) adında bir rapor hazırlayarak bilimsel olarak yaratıcılığa açıklamaya çalışmışlardır ve üç başlık altında toplamışlardır. Bunlar:1) Psikolojik yaklaşım; Biyoloji, Kişilik Yaklaşım, Psikanalitik Bakış Açısı, Bilişsel Psikoloji, 2)Bağlamsalcılar, 3)Çok disiplinli Bakış Açılarıdır.

Yaratıcılık biyologlara göre; beynin yalnızca bir bölümünde gerçekleşmediğini her bölümünün işlevi olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Kişilik Yaklaşımını savunan psikologlar ise yaratıcılığı bilimsel ve teknoloji üzerinde yoğunlaşarak anlatmaya çalışmışlardır. Yaratıcılığı, ıraksal düşünme gerektiren, farklı cevaplar hayal etme yeteneği olarak ifade etmişlerdir. Yaratıcılıkta

[27] Şükran Şahin, *Proje Tabanlı ve Disiplinler Arası Gerçekleştirilen Müzede Eğitim Uygulamalarından Bir Seçki*, İnci San, Eğitim ve Müze Semineri; 1. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara, Mart, 2008, s. 121-122

en önemli nokta farklı düşünme kapasitesine sahip olmaktır. Sanatın, kültürün ilerlemesi, bireylerin kendi içinde imgeleri, özgür düşünme gibi düşünme becerilerinin geliştirilmesine dayanır.

Psikanalitikçi Freud yaratıcılığı tanımlarken; düşler, fanteziler ve zihinsel süreçleri içerdiğini düşünmektedir. Yazarların, sanatçıların yaratıcı eserleri kendi bilinçdışında yarattıklarını ve herkesin kabul edebileceği şekilde yansıtmaya çalışlarını ileri sürmüştür.

Bilişsel Psikolojiye göre; Yaratıcı süreç içerisinde kişi daha önceki olaylar ve çalışmalar ile karşılaşıp onları tanıyor olması ve simgeleri, kuralları, gelenekleri kendi iç dünyasına göre içselleştirmesidir. Yaratıcılık bireyin yaşadığı kültürün parçası içerisinde bağdaştırdığı ve bu bağdaşımlarında yeni farklı üretimlerin ortaya koymasıdır. Yaratıcılık var olan geleneklere farklı yorumlar ekleyerek onları yeni bir yoldan yorumlama yeteneğidir. Esinlenme film izleme, sergi gezme, okumak, müzik dinlemek, bir yere seyahate çıkmak gibi kültürel etkinlikler ile gerçekleşebilir. Esinlenmeyi çeşitli kültürel etkinlikler de tetiklemektedir.

Bağlamsalcılar, sosyolog ve antropologlar ile birlikte çalışarak yaratıcılığı tetiklenmesi için toplumsal çevrenin de etkilerinden bahsetmektedirler. Yaratıcılık farklı gruptaki kişilerin ile de gelişebilir. Grup yaratıcılıkları içerisinde tiyatro, film, müzik, görsel sanatlar, müze gibi alanlarda gerçekleşebilir. Sosyokültüralistlere göre yaratıcılığın yalnızca yeni farklı bir görüş olmasının yeterli olmadığını savunurlar. Onlara göre bu yeni fikir ve görüşlerin toplum ve bulunan kültür ortamı tarafından da kabul edilmesi gereklidir. Örneğin; bir sanatçı ortaya koyduğu eserinde yaratıcı bir süreçten geçerek eserini ortaya çıkmaktadır. Fakat bu eserin izleyici tarafından yorumlanması ve anlam çıkarması ile sonuçlanmaktadır. İzleyici ve uzmanlar, eleştirmenler tarafından bir eserin yaratıcı olup olmadığı anlaşılır. Yani yaratıcılık evresi toplum ve kültür ile etkileşim içerindedir. Bu yüzden yaratıcılık bireysel olmaz çok geniş, karmaşık anlamlar taşımaktadır. Çünkü kişi iç dünyasından

etkilenirken aynı zamanda yaşadığı toplum ve kültür ile de etkilenerek yaratıcı fikirler ortaya atabilmektedir.

Çok disiplinli Bakış açısı; Yaratıcığı, kişinin güdülenmesi, kişisel çevresi, bilgisi, düşünme biçimi, kişilik öz yapısı, kişinin çevresiyle iletişimi gibi farklı özellikleri de kapsamaktadır. Yaratıcı birey sorunlara farklı yeni görüşler ortaya koyarak çözüm aramaktadır. Yaratıcı birey benzer olanın ve farklı olanın farkındadır. Yaratıcı birey meraklıdır. Yaratıcı birey toplumsal normları hemen kabul etmemektedir ve sorgulamaktadır. Yaratıcı birey tutucu bir yapıya sahip değildir.

Kültürün Yaratıcılığa Etkisi (ICC) raporuna göre yaratıcılık zaman ve yaşanılan coğrafyaya göre değişmekte olan kültürel bir kavramdır. Yaratılığın kültürün oluşması için katkıda bulunmaktadır. Yaratıcılık için uygun koşullar olarak, kültürel, sanatsal etkinlikler, kültürel kimlikler ve ekolojiler olarak bilinir ve bunları birbirine bağlar. Kültürden doğan yaratıcılın kaynağı sanatçılar, zanaatçılar, kültürel ve yaratıcı endüstriler ve ülkeler olabilir. Yaratıcılığı bir yaklaşım olarak tanımlandığında, yaratıcılığı içsel olarak sanata ve kültüre bağlamaktadır.

Öğrenme içerisinde yaratıcılık, beklenmeyen durumlar karşısında cesaretli, yeniliklere açık olmayı, farklı durum ve yollara uyum sağlayabilmeyi, esnekliği geliştirmektedir. Yaratıcı yetenekleri gerçekleştirme konusunda öğrenme ve eğitim ortamları en önemli etkenler olarak ileri sürülmektedir. Eğitimdeki sanat ve kültürel etkinliklerin yaratıcılığı etkileyip ileri sürülmektedir.

Müzeler hem kendi başına örgüt olma hem toplumsal olma özelliklerine sahip oldukları için dünyadaki en özgür ve yaratıcı çalışmaların yapılabileceği ortamlardır.

5.3.Sanat Müzeleri

Sanat müzelerinde öğrenme ile ilgili araştırmalar çok az yapılmaktadır. Çünkü diğer müzelerdeki öğrenmeler farklıdır. Sanat Müzelerine gelen ziyaretçiler sanat erserlerine kendi bireysel düşünme tarzlarına, duygularına, hazlarına göre tepki vermektedir. O yüzden net bir öğrenme sonucu çıkarmak daha zor olmaktadır.

Sanat eğitiminin uygulama merkezi okul dışında müzeler, sanat galerileri ve özellikle sanat müzeleridir. Sanat müzeleri, koleksiyonlarında; estetik referans, eğitim istekleri, tarihi, bölgesel, görsel değerli ve çeşitli objeleri esas aşarak artistik değerleri öne çıkaran çalışmaları sergilemektedir.

Araştırmalara göre sanat müzelerini ziyaret eden çocuklar ve aileler buralarda yapacak bir şey yok algısına sahiptir. Bu karşılık bilim müzelerinin daha dikkat çekici ve eğlenceli olduğu kabul edilmektedir. Bunun sebebi ise ailelerin ve öğretmenlerin sanat hakkında çocuklara bilgi verebilecek seviyede olmadıklarını göstermektedir.

Yapılan bir diğer araştırmaya göre etkileşimli bir sanat müzesine gelen daha önce ziyaret eden bir çocuk ile daha önce hiç ziyaret etmeyen öğrenci arasında farkların olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sanat eserini defalarca gözlemlemiş olan çocuk sanat eserini daha fazla hatırlamaktadır. Ziyaretlerin sık sık tekrarlanması çocukların eleştirel düşünme ve analiz yapabilme becerilerini arttırmaktadır. Sanat müzelerini diğer müzelerden ayıran bir özelliği ise sanat eseri merkezli olmalarıdır. Kuşkusuz sanat müzeleri de ziyaretçilerinin fikrileri ve kavramları anlamalarını ister ama öncelikli olan sanat eseridir. Bu yüzden sanat müzelerinde ziyaretçiler sanat eseri ve etkileşim arasında içsel ve duygusal bir ilişki yaşamaktadırlar. Sanat müzeleri ziyaretçilerinin sanat eseri hakkında değerlendirme yapabilmelerine ve anlayış geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Sanat müzeleri etkileşimli etkinlikler sayesinde ziyaretçilerin eseri yorumlama ve anlamalarına katkıda bulunabilirler. Ayrıca ziyaretçilerin kendi sanat çalışmalarını yapmalarına olanak sağlamaktadır. Bir

sanat müzesinde herhangi bir kavramın ya da düşüncenin keşfedilebilmesi için ziyaretçinin sanat nesnesiyle ilgili olan değerlendirme gücü ve anlayışının geliştirilmesi gerekmektedir.

Sanat müzelerinde alanlar oluşturmak ziyaretçilerin sanatı yorumlama gücünü arttırmakta ayrıca zengin bir deneyim yaşamlarına olanak sağlamaktadır.

5.3.1.Sanat Eğitiminde Müzelerden Yararlanma

Sanat eğitimi okulöncesinden başlayıp ömür boyu süren bir yaşam etkinliğidir. Bu açıdan bakıldığında bu etkinliklere uygun araç ve gereçlerin sürekli yenilenip, gelişmesi gerekmektedir. Ayrıca her yaştan insan ve toplum için sanat eğitimi değişmektedir. Sanat eğitiminin nasıl uygulanacağını toplumun yapısı, siyasi etkenler, coğrafi özellikler, nüfus özellikleri gibi etkenler etkilemektedir. Sanat eğitiminde gelişimini; okullar, eğitimciler, sanatçılar, öğrenciler, sanatın bütün dalları, teknolojik aletler, yazılı-sözlü kaynaklar ve tabi ki de müzeler etkilemektedir. Bu yüzden eğitim, sanat eğitimi, müze eğitimi, kendi yöntem ve araçlarını sürekli yenilemek, gözlem yapmak, yeni programlar hazırlamak zorundadırlar.

Resim 8:Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(02.04.2019)

Çocukların görsel sanatlar eğitimi alması, onların hayatında kullanabileceği istenilen davranışların edinilebilinmesi için zorunludur. Böylelikle toplumda, estetik duyarlılığı olan ve bunu sergileyebilen; nazik, ince ruhlu, zevkli, saygılı, dürüst ve kişiliği oluşmuş bireylerin sayısının artmasında etkili olacaktır.

Güzel Sanatlar Fakültelerinde- Güzel Sanatlar Eğitim Politikalarında sanat eğitim ve sanatçı yetiştirme plan ve programları açısından müzelerden yararlanılması gerekmektedir. Sanatçı yetiştiren Güzel Sanatlar Fakülteleri ile Güzel Sanatlar Eğitim politikaları farklıdır. Çünkü Fakülteler daha fazla sanatçı yetiştirme kaygısı içinde olup, Eğitim Fakülteleri ise sanat eğitimcisi, öğretmen yetiştirmeyi hedeflemektedirler. Fakat her ne olursa olsun iki Fakültenin eğitim politikalarına en uygun mekanlar müzelerdir.

Sanatçı yetiştiren Güzel Sanatlar Fakültelerindeki dört yıllık eğitim yeterli bulunmamaktadır. Çünkü uygulama ve özgün sanat eserlerinin oluşturulması uzun bir süreç gerektirmektedir. Bir sanat eğitimini oluşabilmesi için öğrencinin birebir sanat eğitimi alması gerekmektedir. Okulun programları, saatleri, derslerin içerikleri belli bir plan içerisinde öğrencilere verilmektedir. Fakat sanat üretmenin koşulları belirtilen sürenin dışına çıkmaktadır. Bu da öğrencilerin atölyelerde gece, gündüz, tatil günlerinde çalışmasını gerektirmektedir. Eğitim süreci içerisinde her öğrencinin kendi yaratıcılığını kullanmasını destekleyecek şekilde eğitilmelidir. Bu tarz eğitimlerde sanat eğitimcisi ve öğrenci arasında bire bir diyalog sağlanmaktadır.

Güzel Sanatlar Fakülteleri müzeleri çok fazla kullanmak zorundadırlar. Çünkü müzeler güzel sanatlar ile her zaman iç içe olan sanatsal mekanlardır. Müzeler, okullarda verilen sanat tarihi ve müze eğitimi dersleri için önemli bir eğitim kurumu olma özelliği taşımaktadır. Müzeler okullarda bulunmayan orijinal tüm eserleri bünyesinde barındırmakta ve eğitim süreci için kaynak oluşturmaktadırlar.

"*Müze yaşantısı, bireysel, sosyal ve fiziksel boyutları, objelerle algılar ve ilgiler yoluyla etkileşim, gözlem yapma, düşünme ve duyguları ifade etme, hayal*

gücünü kullanma, kendi yaşamına bağlama, bilgilenme, müzenin bakış açısını/ mesajını görme ve anlamlandırma, objeleri okuma, kültürel değerleri ve yaşamı paylaşma, gerçeği arama, uygulamalar yapma ve değerlendirme gibi özellikleri kapsamaktadır." [28]

Müze eğitimi, zaman ve mekan içinde kendini ve insanları anlama, kültürel mirasları toplama, günümüze ve geleceğe ulaştırmaktadır. Ayrıca kültürel varlıkları günümüz ile ilişkilendirme, kültürlere saygı, kültürü çok yönlü anlama, müzeyi bir yaşam biçimi haline getirme gibi hedefleri bulunmaktadır. Sanat eğitimi alan öğrencilerin bakış açısını ve dünya görüşlerini genişletmek için geçmiş kültürlerin ve eserlerin incelenmesi gerekmektedir. Bu tarz eğitimler için olanak sağlayan mekanlar müzelerdir. Müzelerde eğitim alan sanat öğrencilerinin, entelektüel bilgi düzeyi genişler ve geçmiş bilgileriyle aynı kalmaz sürekli bilgilerin yenilenmesini sağlarlar.

Seramik sanatı insanlık tarihi kadar çok eski bir geçmişe sahiptir. Güzel Sanatlar öğrencileri seramik eğitimi alırken yine müzelere ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü Antik sanat eserlerini bünyesinde barındıran müzelerde; seramik vazo, çömlekler bu tarz müzelerde korunmakta ve sergilenmektedir. En eski kültürleri tanımada, anlamda, günümüz kültürüyle karşılaştırmada seramik eserlerin rolü büyüktür.

Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Güzel Sanatlar Eğitim Fakültelerinde uygulamalı ve teorik dersler bulunmaktadır. Teorik dersler için kaynak ve örnek sanat eserini yakından inceleyebilmek çok önemlidir. Sanat tarihi dersinde Batı Sanatı ressamlarının, Osmanlı sanat eserlerinin canlı olarak bizzat müzelere giderek inceleyebilmek gerekmektedir. Sanat veya sanat eğitimcisi yetiştiren eğitim kurumları müzeleri yalnızca teorik bilgileri somut olarak öğrencilere bilgi vermek için kullanılmamaktadır. Aslında müzeler, sanat eğitimi alan öğrenciler için esin

[28] Candan Dizdar, *Sanat Eğitiminde Bir Yöntem Olarak Müzelerden Yararlanma*, İnci, San, Eğitim ve Müze Semineri; 1. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara, Mart, 2008, s. 148

kaynağı, yaratıcı fikirlerin çıkış noktası, hayal güçleri için vermekte ve sanat eseri yaratmak için öğrencilere ilham vermektedir.

Sanat eğitimi alan öğrencilerin müzelerde geçmişi araştırma, müzelerdeki koleksiyonları inceleyerek kültürleri tanıma imkanı bulurlar. Ayrıca üretilen sanat eserlerinin yapılış tekniklerini öğrenme ve sorgulamalarını, sanat eserlerini çizme, kopya etme ve maketlerini yapma gibi deneyimler kazandırmaktadır. Bu sayede yalnızca kitap, dergi, makalelerden görülen sanat eserlerini somut olarak, yaparak-yaşayarak, deneyimlerle keşfetme müzeler tarafından sağlanmaktadır. Bu yüzden müzeler kalıcı ve etkili öğrenmeler yaşanan mekanlardır.

Sanat bir süreç içerisinde üretilir ve geliştirilir. Sanat toplum ile buluşma ve etkileşimler ile ortaya çıkmaktadır. Sanatçı eserlerini sergilemek ister, bunun sebebi ise sanatçının toplumda bir yere sahip olmak istemelerinden kaynaklanmaktadır. Sanat ve toplum birbirinden ayrı düşünülemez. Bu yüzden sanat eğitimi alan öğrenciler toplumdan soyutlanmamalıdır. Sanat eğitim alan öğrencilerin okullarındaki atölyelerinden çıkıp kendi alanlarıyla ilgili olan müzelere, galerilere, sanatsal etkinlikler düzenleyen mekanlara gitmeleri desteklenmelidir. Bu sayede öğrenci sanatsal becerileri için alternatif mekanlar bulmuş olacaklardır. Müzeler öğrenciler için her daim gidebilecekleri mekanlar olmalıdır. Öğrencilere kalıcı öğrenmeler için çizim yapma, kopya yapma, araştırma-inceleme, tartışma, uzman görüşü alma gibi öğrenmelerinde aktif katılımlarını gerektirecek programlar hazırlanmaktadır. Bu tarz verilen sanat eğitimi derslerinin sonuçları daha olumlu olacaktır.

Müzelerde verilen dersler okullardakinden farklıdır. Müzelerde öğrenci pasif ve not tutan değildir. Öğrencinin, eğitimcinin, uzman kişilerin ve müze olanaklarının birleşmesiyle; düşünsel, yaşantısal, duygusal ve yaratıcı yeni bir çalışma alanının oluşmasını sağlayacaktır. Bu yüzden sanat eğitiminde, sanatçı yetiştirmede ve çağın sanatını geliştirmede müzeler vazgeçilmez mekanlardır.

Ülkemizde öğrencileri kapalı sınıf veya sanat odası atmosferinden uzaklaştırarak daha canlı, yaşayan ve deneyim edindiren bir ortamda sanat (resim) derslerini gerçekleştirmek öğrenciler kadar öğretmenleri de mutlu edecektir. Nitekim bu ihtiyaçları karşılayabilecek, bu ortamı sağlayabilecek kurumların başında müzeler, galeriler, sanatçı atölyeleri gelmektedir. Bireylerin estetik yetenekleri, algılama ve dikkat becerileri gelişmiş; sanat kültürünü yaşatabilen, ruhsal doyuma ulaşmış ve sanat kültürünün evrensel bir dil olduğunu kavrayabilen kişiler olması, toplumun geleceği açısından çok önemlidir. Sanatsal önemi olan tarihi kalıntıların, ören yerleri ve güzel sanatlara ilişkin eserler sadece bu alana özel ilgi duyanlar için değil; aynı zamanda çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin artistik duyarlılıklarını ve tasarıma yönelik algılarını geliştirmek için de önemli yerler ve nesnelerdir.

Kendiliğinden olan veya yaratıcı ifadelerin alışkanlık haline geldiği konuşmaların yapıldığı sanat ya da galeri turları yerine, sanat eserleriyle çalışmayı kolaylaştıran, algı uyaracak ve bir sanat eserine karşı yaklaşımı kolaylaştıracak ve görsel, duygusal farkındalığı ortaya çıkaracak bir programla yer değişikliği yapılmalıdır. Müze, kendisinin sanatın bir hayat damarı ve insanların yaşamlarını zenginleştiren ve bir biçimlendiren deneyim olduğu inancını ileri sürmelidir. Sanat eğitimcileri, ilkokul çocuklarını müze ziyaretlerinde ilgilerine uygun, teşvik edici uygulamalarla karşılamalıdır. Bu anlamda müze, çocukların zihinlerini ve hislerini genişletecek ve kişiliğini açığa vurmasını cesaretlendirecek eğlenceli bir yer haline gelmektedirler.

1999- 2001 yılları arasında verilen Müze Eğitimi ve Uygulamalı başlıklı yüksek lisans dersinde resim – iş öğretmenlerinin müze ve sanat eğitimi hakkındaki görüşleri şu şekilde olmuştur: " Müze Eğitimi ve Uygulamaları dersinde, resim – iş (güzel sanatlar ve tasarım) hakkındaki görüş ve davranışlarınızı değiştirebilecek neleri öğrendiniz? Sorusuna şu cevaplar verilmiştir: " Müze eğitiminin sanat eğitiminde ne kadar önemli olduğunu öğrendim. Geliştirdiğim müze gezisi ve planı ve yaptığımız müze ve galeri gezilerimizden, ilk ve ortaöğretim sanat eğitimine nasıl katkıda bulunabileceğim konusunda fikir oluştu. " verilen bir başka cevap ise şu

şekilde olmuştur: " Müze eğitiminin gerekliliği hakkında daha bilinçli oldum. Resim derslerinde müze eğitimini daha iyi nasıl ve nerelerde verebileceğimi öğrenmiş oldum. " yorumlarıyla müze eğitiminin önemi vurgulanmıştır.[29]

5.4.Müze ve Yaratıcılık

Müzelerin türleri kadar içerikleri de farklıdır, fakat sanat müzelerinin tamamı, özellikle öğrencilerin yaratıcılıklarını teşvik eden bir çevre sağlayabilir.

Müzeler insanın ürettiği eserlerin farkına varılmasını sağlayarak kültürler arası iletişimi de sağlamaktadırlar. Ayrıca müzeler, müzede sanat (resim) eğitimi çerçevesinde, sanat eğitiminde önemli bir unsur olan yaratıcılığın gelişmesine de katkıda bulunur. Yani müzelerin eğitsel rolü özellikle görsel sanatlar eğitimi açısından çok önemlidir. Müzeler insanlık tarihini nesnelerle sunarken, yaratıcı düşünceye sahip insanların yetişmesine katkıda bulunur. Ayrıca yaratıcı düşünceyi ve düş gücünü kamçılarken, geleceği yönlendirecek değerlerin yerleşmesini de sağlar.

[29] Vedat Özsoy, "*Resim – iş (Sanat) Öğretmeni Eğitimine Yönelik Lisansüstü Programlarda Müze Eğitiminin Yeri ve Önemi*", Gazi Üniversitesi I.Sanat Eğitimi Sempozyumu Bildirimleri İçerisinde, Ankara, 08-10 Mayıs, 2002, s.68-69

Resim 9: Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(02.04.2019)

Birey, bilerek veya bilmeyerek yaşamının her anında görsel sanatlar ürünü ile karşılaşabilir. Görsel sanatlar eğitiminde görmek, yaratıcılığın ortaya çıkmasında ve öğrencilerin uygulamalar yapabilmeleri açısından önemlidir. Sadece anlatmak sanat eğitimi için yeterli değildir. Bu yüzden görsel sanatlar eğitiminde galeriler ve müzeler önemli bir yer tutmaktadır.

Sanat eğitiminin uygulama merkezi okul dışında müzeler, sanat galerileri ve özellikle sanat müzeleridir. Sanat müzeleri, koleksiyonlarında; estetik referans, eğitim istekleri, tarihi, bölgesel değerleri ve çeşitli objeleri esas alarak artistik değerleri öne çıkaran çalışmaları sergiler. Sanat eğitimi verilirken tıpkıbasım kullanılmaktadır. Fakat bu tıpkıbasımlar özgün sanat eserindeki fırça darbelerini, renkleri, dokularını gerçek anlamda yansıtamayacaktır. Özgün sanat eserlerinin bulunduğu yerler sanat galerileri, müzeler, yaşanılan yörede bulunan sanatçıları atölyeleri ve koleksiyonlarıdır. Bizim kişisel, toplumsal, ekonomik olarak

televizyonlarda yayınlanan dizileri, dansları ve yaşanılan kültürel çevreyi sanat şekillendirmektedir.

Müzelerdeki sanat eserleri ile öğrenciler kendileri arasında bir bağ kurdukları gibi öğrencilerin bilgilerini genişletmesine, akıl yürütmeler yapabilmeler yapabilmesine, hayal gücünü, duygularını ve yaratıcılıklarını zenginleştirmesine katkı sağlayacaktır. Müzelerdeki eğitim esnasında öğrenci kendini baskı altında, itaatkar, ağır bir ruh halinde olmak zorunda değildir. Müzelerdeki sanat eğitimi ile öğrenciler etkili bir sanat eğitimi sonunda keyifli, mutlu, hoş bir zaman yaşayacak ve daha kalıcı öğrenmeler gerçekleşmesinde de etkili olacaktır. Müzeler eğlenceli içerikleri içine alan, boş vakitlerin değerlendirilmesine katkıda bulunan ve sundukları etkinlikler ile ziyaretçilerin kendi yaratıcılıklarını ortaya çıkarmasına yardımcı olan ortamlardır. Müzeler uygulamalı etkinlikleri, çocuklara, gençlere ve yetişkinliklere; sanatı anlama, kendi sanatsal, yaratıcı eserlerini yapabilmeleri için teşvik etmektedir. Müzeler ziyaretçilerinin hayal gücünü ve yaratıcılıklarını geliştirmeyi hedeflemektedirler.

Sanat bilmenin bir yoludur. Öğrenciler sanat öğrenirken, kendi dünyalarını yakalama becerileri büyümektedir. Dans, müzik, teatral ürünler ve görsel sanat eserleri yaratırken, kendilerini nasıl ifade edeceklerini ve diğerleri ile nasıl iletişim kuracaklarını öğrenmektedirler.

Her kültürde olduğu gibi bizde de hiç kuşkusuz görsel sanatların vazgeçilmez bir yeri vardır. Görsel sanatlar yaşantımıza canlılık vermektedir, bizi hassas yapar ve kim olduğumuza ve neye inandığımıza ilgi duymamızı; bazı zamanlar acı verici de olsa kendimizi ve toplumumuzu yansıtmamızı sağlamaktadır. Görsel sanat eseri, düşünceleri, duyguları algılarımızı sergilemektedir. Görsel sanatlar her bireyin benzersizliğiyle, özgünlüğüyle, kişilikli birey olmanın yüceliği ile yaratıcı hayaller kurabilmeleriyle ilgilenir. Görsel sanatlar olmaksızın mimarlık olmayabilirdi; büyük yapılar, o yapıların içindeki çiniler, mozaikler, vitraylar, moda, resim, seramik, tezhip, hat, minyatür ya da heykel olmaz, manzara resmi yapılmazdı;

uyumlu çevre düzenlemesi, güzellik olmazdı. Hayatı kimse sanat olmaksızın hayal edemez.

Görsel sanatlar eğitimi yalnızca yeteneği olan öğrencilere verilmemelidir aksine her öğrencinin yaratıcı özelliklere sahip yanlarını bulabilmelerine yardımcı olunması için her öğrenciye sanat eğitimi verilmelidir. Görsel sanatlar eğitimi, öğrencilere yaşamlarında avantajlar sağlamaktadır. Çünkü bütün çocukları kültür, sezgi, akıl yürütme, imgelem ve hüneri açıklama ve iletişimin yegane biçimlerine doğru geliştirilen derece derece birçok okuryazarlık tipi inşa etmektedir. Bu süreç yalnız etken bir beyin değil, eğitimli olmayı da gerektirmektedir. Görsel sanatlar eğitimi topluma da avantajlar sağlamaktadır. Çünkü sanat öğrencileri insanın geçmiş ve bugünkü deneyimlerini anlamak için güçlü bilgiler edinmektedir.

Sanat eğitiminde yaratıcılığı güdüleyebilmenin, sezgisel ve sentezci yaklaşabilecek alternatiflerden biri de müzelerde sanat eğitimini uygulamalarıdır. Görsel sanat eğitimine müzenin katkısı, misyonun önemli bir parçasıdır. Özellikle ilk ve ortaöğretim öğrencilerine müzede verilecek görsel sanatlar eğitimi, öğretmenlerin ve müze eğitimcilerinin her öğrencinin öğrenme sürecini gözetleyip denetleyebileceği bir program ve planlama ile yapılmalıdır. Bu noktada eğitimcilerin çoklu zeka kuramını iyi bilmeleri ve yaptıracakları etkinlikleri ona göre planlamaları, her öğrencinin zeka düzeyine uygun eğitim yapılması imkanını sağlamaktadır. Böylece her öğrencinin konudan alacağı haz farklı öğretim teknikleriyle denk hale verilmiş olacaktır. Dil zekası gelişmiş bir öğrenci için bir eser hakkında yorum yaptırma, mantık zekası gelişmiş bir öğrenci için eserin neden, nasıl, hangi şartlarda ve ne zaman yapıldığı ile ilgili sorular sorarak mantıksal çıkarımlar bulunabilme becerilerini ölçme, bedensel ve müziksel zekası gelişmiş olanlar için drama yaptırma, uzaysal zekası gelişmiş olanlar için eserin aslından maketler ve röprodüksiyonlar yaptırma gibi etkinliklerle, her öğrencinin müze eğitimine katılmasını sağlayarak tüm zeka alanlarının kullanılmasına imkan hazırlamış olacaktır. Zaten zeka alanlarının bazıları birbirlerini de desteklemektedir. Bu anlamda birçok zeka alanının kullanılmasın imkan müze eğitimi olanak sunacaktır. Farklı zeka alanlarının bir arada

kullanılmasına örnek olarak futbol oynayan bir kişi örneği verilebilir. Bu kişi topu başkasına atarken bedensel zekasını, topa ne kadar hızlı vurursa arkadaşına pas atacağını içsel zekasıyla, oyuna nasıl adapte olacağını uzaysal- görsel zekasıyla ve de oyunda çıkabilecek anlaşmazlıkların çözümünde ise sosyal zekasını kullanarak kişiler arasında iletişimini sağlayacaktır. Bu yüzden gerçek hayatta zeka alanları birbirleri ile etkileşim halindedir.

6. ÇOCUK MÜZELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

19. yy sonlarına doğru çocuk müzelerinin fikri ortaya atılmıştır. Amerika'da çocuk müzeleriyle ilgili en büyük gelişmeler eğitim felsefecisi John Dewey tarafından olmuştur. John Dewey, müzelerin ve kütüphanelerin halkın eğitilmesi için gerekli kurumlar olduğunu ileri sürmüştür. Çocuk müzelerini kurulmasına, büyük müzelerde çocuklar için salonların açılmasına, sergilerin hazırlanmasına ve de çocuklar için nesnelerin toplanmasına öncülük etmiştir. Montessori okulları ve Piaget'in gelişimsel öğrenme kuramına göre; çocuklar yetişkinlerden ve farklı yaşlardaki diğer çocuklardan farklı öğrenme özelliklerine sahiptir. Bu görüş üzerine müze eğitimcileri kendi öğrenme yaklaşımlarını geliştirmişlerdir. "*Piaget, çocukların kendi dünyaları ve oradaki nesnelerle etkileşime girerek, yani onlar üzerinde karşılaştırma yaparak, çözümleme yaparak ve oynayarak öğrendiklerine inanır."* [30]Günümüz çocuk müzeleri bu görüş üzerine sergilerini düzenlemeye başlamıştır.

Amerika'da 19. yüzyılın sonlarında çocuklar ve gençler için müzeler kurulmaya başlanmıştır. 1899 yılında Amerika'da dünya çapındaki ilk çocuk müzesi, Sanat Koleksiyonu Müdürü Willy Goodyear tarafından "Central Museum" açılmıştır. Bu müze New York Brooklyn'deki Brooklyn Children Museum'dur." Bu müzenin açılış amacı; Brooklyn ve Queens'de yaşayan çocukların ilgilerini, dikkatlerini çekmek ve ayrıca çocuklara özgü sergiler düzenlemek olmuştur. Müzenin içerisindeki nesneler çocukların algılayabileceği rahatlıkta düzenlenmiştir. Ayrıca nesnelerin yanlarındaki açıklama levhaları çocukların boylarına uygun olacak şekilde hazırlanmıştır. Açıklama levhaların çocukların anlayabileceği sade bir dil kullanarak yazılmaya özen gösterilmiştir. Anlaşılacağı üzere bu çocuk müzesindeki yenilikler günümüz çocuk müzeleri için yol gösterici olmuştur. Zaman içerisinde Avrupa ve tüm dünya'da çocuk müzeleri yayılmaya başlamıştır. Özellikle 90'lı yıllara gelindiğinde gençler ve çocuklar için yenilikler yapılması istenmiştir. *" Lütfen Dokununuz! Markası haline gelmektedir; deneyerek anlamak, kavrayarak bilginin*

[30] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*,1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s. 353

öğrenilmesi, yaparak öğrenme, tüm duyularla öğrenme gibi… Burada çocuklara, onların çocuksu keşfetme ve davranma gibi dürtülerine hitap eden, genellikle interaktif ve doğrudan objelerin içinde olabilecekleri şekilde bu hedef grubu için özel olarak geliştirilmiş bulunan sergilemeler aracılığı ile ulaşmaya çalışmaktadır." [31]1960 yılında ise ilk dokunmalı bilim müzesi olan Exploratorium kurulmuştur. Etkileşimli bu müze sayesinde ziyaretçiler kendi bilimsel deneylerini kendileri yapabilmişlerdir.

Çocuk müzeleri; çocukların sanata, kültüre, tarihe, fen bilimlerine, teknolojiye kolayca ulaşabilmelerini hedeflemektedir. Çocukların yaşadıkları çevre ve dünya ile bağlantı kurmalarını sağlamaktadır. Çocuk müzelerinde çocuklar tarafından yapılan atölye çalışmaları müzede sergilemektedir. Bu yapılan etkinlik sayesinde çocukların sezgisel olarak kendi yaratıcılıklarının değerini anlama ve fark etmeleri sağlanmış olacaktır. Ayrıca çocuklar başkalarının yapmış olduğu çalışmaları takdir etmeyi de öğrenmektedir.

Çocuk müzeleri geniş bir insan grubuna hitap eder. Çocukların ve yetişkinliklerin müzelere gitmelerini teşvik eder. Çocuk müzelerinde yapılan araştırmalara göre; ziyaretçilerin yapmış oldukları etkinliklerin daha zevk alıcı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Çocuk müzeleri anne ve babalar için de bilgi verici ve eğitici alanlardır. Ayrıca çocuk müzeleri diğer müze türlerinden daha fazla gelir getirmektedir. Çocuk müzeleri açılmış oldukları toplumun içerisindeki yoksul kesimi desteklemektedir. Çocuk müzeleri yoksul kesimin ekonomik olarak desteklenmesi için projeler sunarak yoksul kesimin destelenmesi için çalışmaktadır. Çocuk müzeleri yapmış oldukları çalışmalar ile çocuk haklarını desteklemektedir.

[31] Petra, Zwaka, *Müzeler-Çocuklar ve Gençler için Kültürel Mekanlar Mı?*, İnci San, Eğitim ve Müze Semineri; ,1. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara, Mart, 2008, s. 52

Mayfield'e göre ilk çocuk müzelerinin tanımı müzeden müzeye değişmektedir fakat değişmeyen tek ortak nokta geleneksel kural olan "dokunmayın" kuralından uzaklaşılmak istemesi olmuştur."[32]

6.1.Dokunmalı Çocuk Müzeleri

Unesco'nun "Uluslararası Çocuk Yılı" için yayınladığı "Müzeler ve Çocuklar" (1979) adlı kitabının önsözünde eğitimi şu şekilde tanımlamıştır: " *Bugünün eğitim amaçlarından biri halkın içinde öğrenme durumları yaratmaktır ve müzelerin bu süreçte son derece önemli bir rolü vardır. Halkın en önemli kültürel kaynakları arasında müzeler öğrenmeye disiplinlerarası bir yaklaşım sağlarlar ve gerçekte, öğretmenlerin ve müze personellerinin genç insanların yaşamsal deneyimler yaşamasına yardımcı olabildiği laboratuarlar oluştururlar*." [33]

Resim 10:Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi(12.04.2019)

[32] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*, 1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s. 358

[33] Bekir Onur, *Müze ve Oyun Kültürü*, İmge Kitapevi, Ankara, Mart, 2013, s. 29-30

Yetişkinler için müzeler kurulurken çocuklar için de müze içerisinde bir alan hazırlanırken zaman içerisinde doğrudan çocuklar için müze anlayışı önem kazanmıştır. Bunun sebebi olarakta eğitim bilimci Piaget'in zihinsel gelişim kuramının temel ilkeleri yatmaktadır. Piaget'e göre; eylem düşünceden önde gelir, bir nesneyi tanımadan önce onun üzerinde eylemde bulunmak gerekmektedir. Dokunmalı müzelerde de nesneleri uzaktan incelemek yerine dokunarak incelemek ön plandadır.

Çocuk Müzesi (Children's Museum), Eğitim Müzesi (Museum of Education) ve Çocukluk Müzesi (Museum of Childhood) çocuk müzelerinin çeşitleridir. Çocuk Müzeleri; çocukların ilgilerini ve öğrenme alanlarını incelemektedir. Eğitim Müzesi ve Çocukluk Müzeleri ise eğitimin ve çocukluk tarihini araştırmaktadır. Çocuk Müzeleri daha çok Amerika, Kanada ve Japonya'da yaygındır. Eğitim Müzeleri ve Çocukluk Müzeleri ise İngiltere'de daha fazla yaygındır. İngiltere'de çocukluğun tarihini araştıran en ünlü müze Londra'daki 'Bethnal Green Çocukluk Müzesi' ve 'Edinburg'daki Çocukluk Müzesi'dir.

Dokunmalı ve etkileşimli sergiler ziyaretçilerin doğrudan keşfetmeye teşvik etmektedir. Caulton T. (1998) dokunmalı etkileşimli müzeleri şu şekilde tanımlamıştır: " *Dokunmalı ya da etkileşimli bir müze sergisi, bireyleri ya da grupları, seçimi ve inisiyatifi içeren fiziksel keşif aracılığıyla, gerçek nesneleri ya da olguları anlamak için birlikte hareket etmeye teşvik eden açık seçik eğitsel amaçlara sahiptir.*"[34]

Amerika'da çocuklar için Dokunmalı Müzeler (Hand-on Museum) çok yaygındır. Dokunmalı müzelerde çocuklar oynayarak öğrenirler. Çocuklar kendi ilgilerine göre konuyu, etkinliği, nesneyi seçmekte özgürdürler. Genellikle Bilim müzeleri, Teknoloji müzeleri, Tarih ve Sanat müzeleri çocuklar için dokunmalı

[34] Bekir Onur, Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş,1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara,2012, Mayıs, s.371-372

etkinlikler hazırlamaktadırlar. Bu müzeler çocukluktan itibaren insanların toplumla, çevresiyle ve dünya ile ilişki kurmasına yardımcı olmaktadır.

Amerikan Çocuk Müzeleri Birliği'nin (ACM) tanımına göre çocuk müzeleri: "*Yaratıcılığı, keşfi ve merakı uyaran ve yaşamboyu öğrenme için tutkuyu besleyen sergiler ve programlar düzenleyerek çocukların gereksinimlerine ve ilgilerine hizmet etmeyi üstlenen kuruluşlardır*."[35]

Çocuk müzeleri kavramları somut bir şekilde sunmaktadır. Her yaştan bireye üç boyutlu, dokunulabilen nesnelerden kişilere doğrudan öğrenme olanağı sağlamaktadır. Çocuk müzelerinde sergilenen nesneler elle dokunulabilmektedir. Çocuk müzeleri içerisinde sergilenen sanatsal, estetik, bilimsel veya kültürel özellikleri barındıran nesneler çocukların gelişimsel gereksinimleri için kullanılmaktadır.

Çocuk müzeleri okullardan farklıdır. Okullar zamana göre örgütlenen formal kurumlardır. Çocuk müzeleri ise mekana göre örgütlenen informal eğitim ortamlarıdır. Çocuk müzeleri zaman çerçevesinden çok mekan çerçeveleri sağlar. Bu da müzelerdeki öğrenmelerin bağlamsal olmasını sağlamaktadır. Çocuk müzelerindeki bağlamsal parçalı değil, bütünseldir. Çocuk müzelerinde bilgi gerçek bir deneyim ile bağlantılıdır. Çocuklar bu bilgilerini kitap, film gibi iletişim biçimleri ile ilişkilendirebilirler. Okullarda verilen bilgiler ise genellikle okullar da kalmaktadır. Çocuk müzelerindeki sergiler çocukların duyguların harekete geçirerek onların belleğini ve düş güçlerini uyarmaktadırlar. Çocuk müzeleri farklı öğrenme üsluplarına ve zeka türlerine sahip öğrencilerin merakını ve öğrenmesini uyaran çevrelerdir.

Evraka! Kuzey İngiltere'nin Halifax şehrinde 1992 yılında açılmış bir çocuk müzesidir. Bu müzenin broşüründe yetişkinlerin sadece çocukların eşliği ile müzeye

[35] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş,1.Baskı*, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s.345

girebilecekleri yazmaktadır. Yani tamamıyla bir çocuk müzesi olma özelliği taşımaktadır. Müze 0- 11 yaş çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için tasarlanmıştır. Evraka Çocuk Müzesi Amerika çocuk müzesi özelliğini taşıyan ilk çocuk müzesi olma özelliğini taşımaktadır. Bu müzede keşfetme, oynama ve öğrenme ön plandadır ve çocukların objelere dokunmaları konusunda özgürdür. Yedi tematik bölümden oluşan müzede çocuklar oynayarak, araştırarak kendi dünyalarını keşfetmeyi öğrenirler. Bu müzesinin temaları; ben ve benim dünyam, birlikte yaşamak ve çalışmak, icatlar yapmak ve ortaya koymak gibi çocukların bizzat kendilerinin katılımını istemektedir. Çocuklar uzman olarak görülmekte, tasarım ve değerlendirmenin her aşamasında onlara yer verilmektedir.

Dimichino' ya göre çocuk müzelerindeki sergilerin ve programların düzenlenmesinde yeni görüşlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. 'Dokunmalı' (Hands-on) yerine 'düşünmeli' (Minds- on) etkinlikleri önem kazanmıştır. Dokunmalı sergilerde ziyaretçiler sergi ile sadece belirli fiziksel etkileşimler ile gerçekleşmektedir. Düşünmeli müzelerde ise düşünmeyi ve yaratıcılığı uyaran ve çocukların yetilerini eğlenceli etkinlikler yardımıyla geliştirmektedir.

Çocuk müzeleri içerikleri, yaklaşımları ve yöntemleri, oyun alanları ile çocukları gerçekliklerden uzaklaştırmayı hedeflememektedir. Aslında çocukların kendi gereksinimlerini, kendi deneyimleriyle, deneyler, hatalar yaparak doğruyu bulabilmelerini sağlayan alternatif ortamlardır. Günümüz çocuk müzeleri çocuklarla birlikte geniş bir halk kitlesine deneyim ve öğrenme olanakları sunan mekanlardır.

6.2.Çocuk ve Oyun İlişkisi

"*Oyunun tanımı tam olarak verilememekle birlikte psikologlar oyunun temel özelliklerini ele almışlardır. Bu temel özellikler kesin ve değişmez değillerdir; oyunun temel özelliklerinin ilki içsel güdülenmiş olması gelmektedir. Yani bir oyunun oyun olabilmesi için kendi içinde güdülenmesi gerekmektedir. İkinci özellik ise çocuğun özgürce seçebilmesi gelmektedir. Yani çocuk oyunu zorlama yapılmadan seçmelidir. Üçüncü özellik ise oyunun çocuğa haz vermesidir. Dördüncü özellik mış*

gibi olması yani oyunun gerçeğe uymamasıdır. Son olarak ise oyun oyuncunun bilerek, etkin bir şekilde katıldığı etkinliktir."[36]

Çocuk kültürü; yetişkinlerin çocuklar için ürettiği kültür, çocuklarla birlikte üretilen kültür, çocukların kendi ürettikleri kültür olarak tanımlanmaktadır. Yetişkinlerin çocuklar için ürettiği kültür içerisinde; çocuk edebiyatı, oyuncaklar bilgisayar oyunları, filmler vb. olgular yer almaktadır. Çocuklar ile birlikte üretilen kültürde yetişkinlerin ve çocukların çeşitli kültür projelerinde birlikte çalışmaları söz konusudur. Çocukların kendi iletişim ağlarında ürettikleri kültür ise çocukların kendi kültürü yani oyun kültürü yer almaktadır.

Çocuk kültürü kavramı yakın zamanlara kadar inmektedir. Çünkü geçmişe baktığımız zaman çocukları kendilerine özgü oyunları, becerileri, oyuncakları ve kıyafetleri bulunmamaktadır. Ortaçağ döneminde çocuklar yetişkinlerin her şeyini paylaşmak zorundaydılar. Batı'da 16. yüzyılda çocukluk anlayışının başladığını, 17. Yüzyılda hız kazandığını, 18. Yüzyıla gelince de değişime uğradığı kabul edilmektedir. Bu değişimin sebepleri olarakta; ekonomiden tarımdan sanayiye geçilmesi, orta sınıfın gelişmesi, aile yapılarının değişmesi, çocuk ve aile arasındaki sevgi bağının kuvvetlenmesi ve de tabi ki de eğitimde yeni görüşlerin ortaya çıkması olmuştur.

Oyun, çocuk kültürünün en önemli öğesidir. Çünkü çocuğun oyun sayesinde; zihinsel, duygusal, toplumsal gelişimi desteklenmiş olacaktır. Ayrıca Çocuk Hakları Bildirgesi'nde de oyunun çocuk için bir hak olduğu belirtilmiştir. Çocukların söz sahibi olmalarına imkan verilmeli hatta çocukların kendi yaşamlarını ilgilendiren konularda kendi kararlarını vermeleri desteklenmelidir. Bu şekilde çocuğun topluma katılımı sağlanmış olacak ve çocuk yaşadığı kültürü daha yakından tanımasını sağlayacaktır. Çocuğun küçük yaşlarda kültüre ve topluma katılımı, özgüven, beceri ve deneyimlerini gelişmesini sağlamaktadır. Bu da çocuğun ilerdeki yaşamında daha sağlıklı bir kişilik kazanmasına yol açacaktır.

---

[36] Bekir Onur, *Müze ve Oyun Kültürü*, İmge Kitapevi, Ankara, Mart, 2013, s. 165-166

6.3. Müze ve Oyun İlişkisi

Oyun, öğrenme ve deneyimin birleşmesini ayrıca birbirleriyle tamamlanmasını sağlayan bir olgudur. Müzede öğrenme dokunmaya dayanır. Müzeler keşfe ve oyuna dayanan etkinlikler düzenleyerek ziyaretçilerin daha kaliteli deneyimler yaşamalarına yardımcı olur. Müzeler ziyaretçilerini oyun ile eğitir. Çünkü oyun içerisinde gözlem yapma, deney yapma ve keşfetme yer almaktadır. "*Çocuk müzeleri ve çocuk bilim müzeleri " araştırma temelli " öğrenme olanakları sunmaktadırlar*."[37] Oyun okulöncesi eğitim için çok önemlidir. Ayrıca müzelerde araştırma temelli bir öğrenme ön gördükleri için oyun, müzelerin ve okulöncesi eğitimin ortak noktasıdır.

Resim 11: Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv(02.04.2019)

[37] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş,*1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s.309

Ailelerin ve öğretmenlerin çocukların oyun oynamasını desteklenmelidirler. Araştırma temelli müzeler çocuklara informal bir eğitim ortamı sunmaktadırlar. Çocuklar oyun ile sorun çözme, mantık yürütme, iletişim kurma, yaratıcılık, bilişsel işlev yapma, toplumsal bilgi ve toplumsal gelişim yeteneklerini geliştirmektedirler. Araştırma temelli müzeler çocuklara, ailelere ve öğretmenlere önemli öğrenme kaynakları sunar. Bu tip müzeler her yaştan bireyin oyun ile öğrenmeye teşvik eder. Oyunun sunduğu deneyim zenginlikleri müzelerde mevcuttur.

Çocukların oyun yoluyla öğrenmesi konusunda Avustralya'da bir araştırma yapılmıştır. "*Queensland Müzesi, Avustralya Sanat Konseyi'nden aldığı destekle, küçük çocuklara müzeleri ve koleksiyonları tanıtmak için gezici bir kaynak dizisi ya da " yük arabası" geliştirmiştir. " İçinde Ne Var?" adlı proje müzede çocuk merkezli uygulamaları desteklemek ve çocukları dokunma yoluyla öğrenmeye teşvik etmek için tasarlanmıştır. Yük arabaları çocuklara seçim yapma, oynama, toplumsal etkileşim kurma olanağı sağlar; bilişsel gelişim ve erken çocukluk eğitimi kuramlarına dayanıyor. Gardner çoklu zeka kuramı çerçevesinde, öğrenme deneyiminin bütün zeka türlerinin gelişimini teşvik etmesi, dolayısıyla müze ortamının çocukların seçim yapabileceği biçimde düzenlemesi anlayışı projeye destek olmuştur. Ayrıca çocukların bireysel öğrenme üslupları olduğu, her çocuğun bilgi edinme süreçlerinin farklı olduğu görüşü dikkate alınmıştır. Çocukların öğrenme tarzları birbirinden farklıdır. Örneğin bazı çocuklar görerek, bazıları dinleyerek, bazıları dokunarak, bazıları yaparak öğrenmeyi tercih eder. Dolayısıyla müzelerin çeşitli görsel, işitsel, dokunsal ve devinsel (kinetiksel) öğrenme deneyimleri için olanak hazırlamaları gereklidir.*"[38]

Çocuk müzeleri aile ve çocukların birlikte katılımda bulunabilecekleri etkinlikler düzenlemektedirler. Çocuk müzeleri 'Bağlamsal Sergiler' düzenlemektedirler. Bağlamsal sergiler; ziyaretçilerin sosyal oyunları 'mış gibi' yaparak onların birlikte etkinliklere katılımlarını sağlamaktadırlar. Örneğin; çocuk,

[38] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*, 1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s. 310-311

itfaiye binası, doktor muayenesi gibi etkinlikleri aileleriyle birlikte katılmaktadırlar. Çocuk merkezli kaynaklar çocukların müze deneyiminin onlar için olumlu etkiler yarattığı ve müzelere olan algılarını değiştirdiği savunulmaktadır. Çocuk müzelerinde oyun etkinlikleri genellikle çocukların öğrenmesi için önemli bir araç olduğu kabul edilmektedir. Çocuklar için oyun doğal bir eylem olduğu ve çocukların sağlıklı gelişimi için gerekli olduğu bilinmektedir. Aileler ve yetişkinler çocuğun oyun eylemini kabul edip desteklemelidirler.

Resim 12: Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi (12.04.2019)

Yapılandırmacı yaklaşım; Piaget' in çocukların öğrenmesine ilişkin kuramından gelmektedir. Bu kurama göre yetişkinler oyun yoluyla öğrenme etkinliklerinde geri planda kalmalıdır. Çocuklar sergiyle kendileri etkileşime girmeli ve diğer yaşıtlarıyla birlikte etkileşime girmelidirler. Bu yaklaşım yanındaki yetişkinin rehberlik yapmasını savunur fakat doğrudan eğitim yapmasını savunmamaktadır. Bu sosyokültürel yaklaşım Vygotsky'nin 'İskele Kurma' yoluyla öğrenmeye yani başkasının rehberliği ile öğrendiğini savunan bir kuramdır. Bu

yaklaşım öğrenmeyi arttırmak için yetişkinlerin çocuklar birlikte sergileri incelemeyi ve anlamlar çıkararak yetişkinin bir oyun arkadaşı olması gerektiğini savunmaktadır.

Çocuklar oyun aracılığıyla keşfetme, araştırma, hayal kurabilme, sorunlara çözüm bulabilme, çevresindeki nesneler ile anlam kurabilme gücü katmaktadır. " *Bazı müzeler oyunu teşvik eden sergiler tasarlarlar ve aynı amaçları gerçekleştirmek için yapılanmış yollardan çok, sanatsal etkinlikleri kullanırlar*. Beale (2001) göre; " *Müze ve galerilerde oyunlar, yeni insanları kapıdan içeriye çekmenin ya da çevrimiçi etkileşime sokmanın ziyaretçi geliştirme araçları olarak; pazarlama becerileri geliştirme ve marka oluşturma amacıyla kullanıldığı gibi; en iyi yorumlamayı, anlamayı ve katılımı olanaklı kılan eğitim ve öğrenme için kullanılmaktadır.*"[39]

Müze oyunları eğiticidir. Eğlence ve öğrenmenin güzel bir denge ile tasarlanmasıyla çok faydalı etkinlikler oluşmaktadır. Philadelpia'daki 'Lütfen Dokunun Müzesi'nin araştırmasına göre; çocuk müzelerindeki sergilerinin içerisindeki nesneler arasında çocuk tarafından bilinmen ve bilinmeyen nesneler arasında bir denge kurulmalıdır. Çocukların tanıdıkları nesnelerden oluşan sergilerde "mış gibi" oyunun daha rahat oynadıkları ve ilgilerini daha fazla çektikleri ortaya çıkmıştır. Müzelerdeki sergilerin çocukların tanıdıkları ve tanımadıkları nesnelerden oluşmalıdır. Tanıdıkları nesnelerden oluşan etkinlikler daha fazla ilgi çekmekte, daha çekici gelmekte ve daha fazla 'mış gibi' oyunlarına yol açmaktadır. Bu karşılık ise yeni nesnelerden oluşan sergiler ise çocuğun daha fazla bilgi edinmesini sağlamaktadır.

[39] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*,1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s.321

Resim 13: Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv (02.04.2019)

Oyun ve keşfetme farklı kavramlardır. Oyun etkinlikler ve nesneler ile ilişkilidir, keşfetme ise tanıdık olmayan, yeni ve farklı olanla ilgilidir. Müze sergilerinde veya programlarında yapılan bilindik olan ile olmayan arasında bir denge kurarak gerçekleşmelidir. Müzeler içerisinde çok fazla bilinmeyen ve çok fazla yenilikler ile gerçekleşen etkinlikler çocuk için ağır olabilir. Bu da çocuklarda yorumlama işlevini yavaşlatabilir.

J. Diamond'un 1996 yılında Lawrence Hall Bilim ve Keşif Merkezi'nde yaptığı çalışmada oyunun sergilerle ve diğer kişilerle aile etkileşiminin en önemli öğesi olduğu bulunmuştur. Oyun öğrenilen şeyle ilgili deneyimler sağlamaktadır.

Oyun ile öğrenme arasındaki ilişkiyi anlamak için oyun ile keşif arasındaki farklılıkları çözmek önemlidir. Oyun; aktif katılım ile etkileşimi amaçlar, keşif ise yeni ya da karmaşık bir durumu çözümlemeyi amaçlar. Keşif etkinliği ile oyun arasındaki fark güdülenme açısından ortaya çıkar. Keşif sırasında çocuğun zihninde 'Bu nesne ne işe yarayabilir?' sorusu varken oyun sırasında ise çocuğun zihninde ' Ben bu nesne ile ne yapabilirim?' şeklinde sorular yer almaktadır. Birinci soru yani keşif esnasında sorulan soruların hedefi bilgi ve öğrenmeyle ilgilidir. Çocukların yeni karşılaştıkları durumlara 'Epistemik Davranışlar' olarak kabul edilmiştir. Çocuk ilk kez gördüğü nesneye; bakma, yaklaşma, dokunma, evirip çevirme gibi epistemik davranışlar sergilemektedirler. Çocuğun oyun esnasında sormuş olduğu ikinci tip sorular ise 'Lüdik Davranışlar' olarak adlandırılmaktadır. Çocuklar oyun esnasında düşlemsel, imgesel, haz verici ve seçimlidir. Oyun çocuğun tanıdığı bildiği nesneler ile gerçekleşir. Oyun davranışı bazı yenilikçi öğeler içerebilir ama aslında becerileri geliştirmektedir. Oyun ile bir şeyler öğrenmek rastlantısaldır, davranışın amacı değildir. C. Hutt 1980'lerin başında epistemik davranışları üç etkinlik türüne ayırmıştır; Sorun çözme, keşfetme, ürün etkinliği ya da beceri kazanma olarak ayrılmıştır. Sorun çözmeye örnek olarak bir yapbozu yapma; Keşfetmeye nesneleri keşfetmek için duyuların kullanılması; Üretme etkinliği, kum ya da kağıt yardımıyla bir şey yapma; Beceri kazanma ile ise bir çemberi çevirme olarak örneklendirilebilir. Epistemik davranışlar yeni bir nesne yeni bir durum ile karşılaşıldığında ortaya çıkar. Hutt, lüdik davranışları ise ikiye ayırmıştır: Simgesel ya da fantezi oyun ve tekrarlı oyundur. Çocuk simgesel ve tekrarlı oyun ile mış gibi yaparak oyunlar oynar; çocuğun ambulansı iterken sesini çıkarması buna örnek olarak verilebilir. Tekrarlı oyunda ise çocuk bir hareketi sürekli tekrar eder; top atmak ve ip atlamak örnekleri buna örnek olarak verilebilir.

Oyun, müzecilikte ve müze eğitimine etkileşimli kullanılarak seçim, yaratıcılık, işbirliği, merak, keşfetme gibi kavramları desteklemektedir. Etkileşimli oyunlar sayesinde ziyaretçilerin müzenin içeriğini, koleksiyonların öykülerini öğrenmelerine katkıda bulunan bir araçtır. Oyun ile müzeler ziyaretçilerinin bir

öyküyü kendileri eğlenerek anlamalarını sağlar. Ziyaretçiler bu sayede pasif öğrenici olmaktan çıkar aktif öğrenici haline gelir.

Resim 14: Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv (02.04.2019)

Çocukların oyun olanakları çoğaltılmalı ve zenginleştirilmelidir. Oyun çocuğun toplumsal ve kültürel katılımını desteklemekte ve pekiştirici bir özelliğe sahiptir.

6.4.Müzelerde Çocuklarla İletişim Kurma

Resim 15: Hasan Ali Yücel Çocuk Müzesi Arşiv (02.04.2019)

Günümüz çağdaş müzeleri iletişim kurmayı işlevleri arasına almıştır. Aynı zamanda gelişim psikolojisinde iletişim dilin birincil işlevleri olarak görülmektedir. İnsan iletişiminin gelişimi diğer gelişim alanları olan; bedensel, duygusal, bilişsel, toplumsal alanlar ile yakından ilişkilidir.

Dilsel simgelerin gelişmesi ve kullanılması için kişilerin yeterli toplumsal, bilişsel ve motor becerilerine ulaşmış olması gerekmektedir.

"*Çocuğun gelişim evreleri olarak;*

- *1-6 aylarda inceleyici,*
- *7-12 aylarda deneyici,*

- *12-24 aylarda keşfedici*

- *3-5 yaşlarında sergileyici*

- *Okul çağı yıllarında ise uzman olmaktadırlar*." [40]

Çocuklar bilişsel ve iletişimsel becerilerini okulun ilk 6 yılında geliştirmektedir ve 12 yaşında hemen hemen bir yetişkinin düzeyine gelmektedir. Okul çağına gelmiş olan çocuklar daha fazla kelime öğrenir ve cümle yapıları daha düzenlenir. Okul çağındaki çocuklar atasözlerini ve soyut kavramları anlamayı ve kullanmayı öğrenir. Çocukların dili gelişirken okuma ve yazmayı da öğrenirler. Çocuk 12 yaşına geldiğinde ise artık bir yetişkin gibi bilişsel ve dilsel beceriler kazanır.

Aile içi iletişim de çocuğun dilsel gelişimini etkilemektedir. Ailenin çocuk ile iletişime girerken daha zengin ve farklı sözcükler kullanması çocuğun dil becerisinin gelişimi destekleyecektir. Ayrıca aile tarafından çocuğun dinlenmesi de çocuğun konuşma, kendini ifade etme ve özgüvenini gelişmesini sağlayacaktır. Çocuğun aile içerisinde rahat bir iletişim kurması onun, duygusal ve toplumsal açıdan daha olgun yapmaktadır. İletişimin temelinin ailede olduğu gibi çocuğun iletişim becerilerinin en fazla gelişebileceği mekanlar okul ve tabi ki de müzeler olacaktır. Müze gezilerinde çocuğun ailesi, yaşıtları, öğretmeni ve müze görevlisiyle iletişime girmesi beklenmektedir.

Müze gezileri esnasında aile çocuğa çok bilgi vermeye çalışmamalıdır. Çocuğun kendilerinin öğrenmesine, anlamasına, keşfetmesine müsaade edilmelidir. Çocukların sorularına sorular ile yanıt verilmemesi de önemlidir. Çünkü çocuğun sorularının yanıtsız kalması demek onun tekrar soru sormak ve iletişim kurmak istemesine engel olacaktır. Bir müzeye gidildiği zaman plan yapmak alanı

[40] Bekir Onur, *Müze ve Oyun Kültürü*, İmge Kitapevi, Ankara, Mart, 2013, s. 80-81

sınırlandırmak daha fazla iletişim kurulmasına yardımcı olacak ve çocuğun sıkılmasını da engelleyecektir. Aynı zamanda müzelerdeki iletişim kurma becerisi, çocuğun yaratıcı düşünme gücünü, eleştirel bakış açısını, kendi kendine keşfetme, kendi öz benliğini anlama gibi içsel bir süreç yaşamlarını sağlayacaktır.

Müzelerin içlerinde barındırdıkları koleksiyonlar yani nesneler öğrenmede ve iletişimde en önemli noktalardandır. Nesneler, iletişim kurma, yorumlama ve duyulara hitap etmektedir. Nesneler çocukların yaş gruplarına ve zihinsel becerilerine uygun olarak düzenlenmelidir. Çünkü nesnelerin öğrenilebilmesi için iletilerin çocuğa doğru bir şekilde ulaşması gerekmektedir.

7.MÜZE EĞİTİMİ VE OKUL EĞİTİMİ

Müze eğitimi, okul eğitiminden farklıdır. Müze eğitiminde testler, sınavlar, katı bir program bulunmamaktadır. Müze eğitim esnek ve değişkendir. Müze eğitiminde eğlenirken öğrenmek ve etkinliklerden haz almak temel kural orak görülmektedir. Ziyaretçilerin kendilerinin yaparak, yaşayarak, deneyerek keşifte bulunmaları önemlidir. Müze eğitimi daha fazla duyulara hitap etmektedir. Görmek, nesnelere dokunmak müze eğitiminin çok önemli bir yere sahiptir. Müze eğitimcisi duyuları harekete geçirmek, merak uyandırmak, hayal gücünü güçlendirmek gibi görevleri bulunmaktadır. Müze eğitimcisi ziyaretçilerinin müzede eğlenerek öğrenmesine yardımcı olan kişidir. Çünkü müzeler içerisinde koleksiyonlara ve nesnelere sahip bir yapıdadır dolayısıyla nesnelerdeki ipuçlarını anlamak, nesneleri yorumlamak gerekmektedir. Bunun için de müze eğitimcisi müzeler de bizlere yardımcı olan uzman kişidir.

7.1.Müze ve Okul İlişkisi

Müzeleri ziyaretçilerine birbirinden farklı bilgileri bizlere sunmaktadır. Müzeler, okul müfredatını zenginleştirmektedir. Okulun kaynaklarını aşan kaynaklar sunmaktadırlar. Dramatik dersler sunarlar ve yeni ilgi alanları yaratırlar.

"Kanada'da " Eğitim ve Müzeler Araştırma Grubu" (GREM), müzelerin eğitim amacıyla kullanılmasını sağlayacak bir öğrettim modeli geliştirmek için kurulmuştur. Grubun çalışmalarını ve bulgularını özetleyen Allard ve arkadaşları (1994), müzelerin ve okulların uzun zamandan beri var olmasına karşılık, bu iki kuruluşun ilişkileri hakkında çok az araştırma olduğunu belirtmiştirler. Bu nedenle özellikle kurumsal bir temeli olan bir " müze okul eğitim modeli" geliştirmek zorunluluk olmuştur… Alard ve arkadaşlarına göre, GREM'de geliştirilen eğitim programları bir etkinliği bütüncül bir süreçle birleştirmek sınırlı değildir. Müzenin özel bir koleksiyonu okulun müfredatı ile denkleştirmek de yapılan işler arasındadır. Dolayısıyla ortaya çıkan program her okul grubuna değil özel bir gruba göre

tasarlanmış olacaktır… Müzelerdeki eğitim programları geleneksel olarak olguların, olayların ve tarihlerin aktarılmasından öteye geçemez. D. M. Stewart Müzesi'nde kullanılan program öğrencilerin ilk sömürgecilerin yerleşmesine ilişkin olguları öğrenmesine ve göç gibi kavramlar geliştirmesine yönelerek, zaman çizelgesi ve harita okumayı öğreterek hedeflerini genişletmiştir. Öğrenmeye açık bu yaklaşım öğrencilerin ve öğretmenlerin sadece bilişsel nitelikte değil, aynı zamanda duygusal ve tutumsal nitelikte hedeflerini gerçekleştirmekte yardımcı olmakta, bütün katılımcıların yaratıcı yetenekleri üzerinde özgürleştirici bir etki uyandırmaktadır."[41]

Müzedeki etkinlikler, öğrencilerin; müze ziyaretinden en fazla yararlanmasına yönelik temel bilgiler ve gereksinimler ile ilgili olmalıdır. Öğrenciler ilk olarak, önerilen tema ile ilgilenmeden önce temel okul programı bilgisine sahip olmalıdırlar. İkinci olarak, öğrenciler müzede sergilenen okumak ve anlamak, bir planı yorumlamak, bir nesneyi değişik açıdan çözümlemek için gerekli bilgiye sahip olmalıdır.

Müze ziyaretlerinde izlenebilecek en uygun yol öğrencilerin hangi yaş grubunda olduğu ve incelenecek temanın bu yaş grubuna uygun kaynakların seçilmesine dikkat edilmelidir.

Allard ve arkadaşlarına göre okul müze etkinlikleri sürecinde bir müze etkinliğinin planlanması gereklidir. Sınıfta tekrarlanabilen etkinlikler müzede tekrar edilmemelidir. Ayrıca müze içerisindeki uygulanabilecek etkinlikler müzelere uygun olabilecek nitelikte olmalıdır. Öğrencileri müze deneyimi esnasında olabildiğince etkin bir katılım içerisinde olmalıdır. Bu yüzden de müze ziyaretlerini olabildiğince eğlenceli kılmak önemlidir. Öğrenci için müze içerisindeki oyun etkinlikleri öğrencilerin ilgilerini arttıracak ve güdülenmelerine yardımcı olacaktır. Müze ziyaretleri öğrencilerin kendilerini keşfetmelerini sağlayacak bir etkinlik olama

[41] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*, 1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s. 200-.203

özelliği taşımalıdır. Öğrencilerin müzedeki nesneleri kendi başlarına inceleyebilecekleri boş zaman yaratılmalıdır.

Müze eğitimcisi, çocuklar müzeye geldiğinde müzenin kurallarını onlara anlatmalıdır. Çocuklara müzeyi gezerken yanıtlarını arayacakları soru kitapçığı verilir. Ziyaretin ilk zamanlarında çocuklar gürültülü bir davranış sergiler daha sonra ise sakinleşirler ve müzeyi kendi ritimlerinde gezmeye başlarlar. Soruların yanıtlarını bulduklarında ilgileri azalmaya başlar ve sergiyi gözlemlemeyi bırakırlar. Öğrenciler müze ziyaretini bitirdiklerinde öğrenme süreçlerini tamamlamış olur. Ziyarette edinmiş oldukları bilgileri sınıfta analiz etmek ve sentez yaparak bilgilerini bütünleştirmek zorunda kalırlar. Müze ziyareti öğrencilerin bilgileri analiz etme, sınıflama ve karşılaştırma yaparak verileri değerlendirme olanağı sunar. Öğrenciler sınıfta müze etkinliği esnasında nelerden hoşlandıklarını, sorulara cevap ararken gerekli bilgileri bulup bulmadıkları hakkında bilgi verirler. Müze içerisinde elde ettikleri bilgiler çocukların; çözümleme yapması ile onlara durumlardan yeni sonuçlar çıkarma, farklı araştırma yolları izleme, yeni deneyimler yapabilme, yaratıcı bir bakış açısına sahip olma olanağı verir. Sınıfta son olarak sentez evresi için karşılaştırma çizelgesi yapılır. Her gruptan temsilci olarak seçilen öğrenci araştırma sonuçlarını sınıfa anlatması sağlanır.

'Müze okul' kavramı ortaya yeni çıkmış bir gelişmedir. Amerikalı araştırmacı Kira King "müze okul" u şöyle tanımlamaktadır: *"Bir okul bölgesi ile en az bir müze arasında, üç uygulama etkinliğinden en az biri ile müze eğitimi düzenlemek amacıyla ortaklık yoluyla işbirliği içinde tasarımlanmış ve gerçekleştirilmiş bir kuruluş. "Üç uygulama etkinlikleri şunlardır: Nesne yaratımı, sergi yaratımı, müze yaratımı. King bu yenilikçi kavramların müze ve okul alanını aşarak üniversiteleri, fakülteleri ve diğer kültür kuruluşlarını içerecek bir biçimde genişletilebileceğini düşünmektedir.*[42]

[42] Bekir Onur Çağdaş, *Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*,1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s.196-197

Devlet okullarının formal niteliğe sahip oldukları için bir boşluk oluşmaktadır ve bu boşluğu doldurmak görevi ise müzelere kalmıştır. Okulların sahip oldukları katı standartlarından dolayı öğrenciler okul müfredatını anlamakta güçlük çekmektedirler. Müzeler ise okulların sahip olmuş olduğu bu sınırlılığı ortadan kaldırmaktadır. Müze okullarda formal ve informal öğrenmenin en iyi yönlerinin birleşmesi söz konusudur. *"Disiplinlerarası öğrenme müze ortamında formal sınıfta olduğundan daha fazla gerçekleşir. King'e göre formal ve informal öğrenme arasındaki en iyi denge müzelerle geleneksel okulların işbirliğinden doğan müze okulun başarısıdır. Müze okulda çocuklar pasif değil aktif öğrencilerdir; eleştirel düşünen ve sorun çözen kişilerdir… Müze okullarda müfredat, eğitim ve değerlendirme bir müzeyle ya da diğer kültür kuruluşlarıyla bağlantılıdır. Bazı müze okullar bir müzede, hayvana bahçesinde ya da ilgili kuruluşta yerleşmiştir; bazı okullarda öğrenciler ve öğretmenler bir müzeyi düzenli olarak ziyaret ederler. Kültürel kuruluşların çeşitliliği ölçüsünde müfredat programı da müze okullar arasında çeşitlilik gösterir. Çoğu müze okul belirli bir müzeyle bağlantılıdır ama hepsi ilgili kültür kuruluşunu öğrencilerin eğitiminde kullanır."*[43]

"*Müze okulların dayanmış olduğu temel ilkeler şöyle sıralanabilir:*

- *Öğrenci – Merkezli,*
- *Topluluk Bağlantılı,*
- *Düşük öğrenci/ öğretmen oranı,*
- *Çevre eğitiminin disiplinlerarası bir müfredatla bütünleşmesi,*

[43] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*,1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s.198

- *Görsel sanatların, dramanın, hareketin ve müziğin müfredata sindirilmesi.”*[44]

Eğitim sistemi değişirken müzecilikteki anlayışta değişmiştir. Müzecilikte eğitim anlayışının müzeye girmesi sağlanmıştır. Okulun müzeye, müzenin de okula açılmasıyla eğitim ve öğretimde olumlu gelişmeler yaygınlaşmıştır. Müzelerde uzman eğitimcilerin olması, okullarda da müze eğitimcilerinin yer alması bu gelişmeleri daha da hızlandırmıştır.

Okul ve müzeler arasında yapılacak olan programları müzeler, okullara bildirir, okullar da kendi programlarını müzelere bildirirler ve müze eğitimcileri ile okullar (öğretmenler) arasında uygulanacak gerçek program hazırlanmaktadır. Müze bu protokolde okullara ev sahipliği yapacak kurum olarak görülmektedir. Dolayısıyla müze tarafından hazırlanacak bu program okulların, öğretmenlerin ve diğer kuruluşların taleplerini de göz önüne alarak ve müzenin kendi durumuna göre düzenlenmelidir. Protokol belli bir planlama yapılarak taraflara yer, gün, saat ve etkinliklerin neler olduğunu belirtecek nitelikte olmalıdır.

Sanat müzeleri, kamu okullarındaki müfredat programları için ödünç sergi ve materyaller biçiminde, müze görevlileri tarafından okul sınıfları veya meclislerine ziyaretler şeklinde ve öğretmenler için atölye programları gibi etkinliklerle merkezi bir kaynak olarak hizmet etmektedir. Müze atölyeleri, ziyaretlerin hala okul ve müze arasındaki en sık bağlantısını sağlamaktadır. Çocuklara gösterilecek olan sanat eserlerinin seçimine dikkat edilmelidir. Eğer çocuklar kendi çalışmalarında, genellikle seçilerek gösterilen sanat eserlerindeki ilke ve elemanları en azından gösterilirse, müze onlara yardımcı olacaktır. Çocuklar, müzede çalıştıkları konu ile kendi çalışmaları arasında, renkler, biçimler, çizgiler, düzenlemeler konusundaki

[44] Bekir Onur, *Çağdaş Müze Eğitimi ve Gelişimi Müze Psikolojisine Giriş*,1.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 2012, Mayıs, s.198-199

benzerlikleri bulmaya çalışacaklardır. Sanatı takdir etme anlayışı, merak farkındalık, karşılık verme ve başkalarının sanat çalışmalarına coşkulu bir ilgi bu şekilde sağlanacaktır.

Amerika'da kırk dolayında müze okul olduğu belirtilmektedir. Örneğin; San Diego Çocuk Müzesi İlkokulu (ortak kurum: San Diego Çocuk Müzesi). Kuruluşu: 1990. New York Kenti Müze Okulu (ortak kurumlar: Brooklyn Sanat Müzesi, Metropolitan Sanat Müzesi, Yahudi Müzesi, Amerikan Doğa Tarihi Müzesi, Manhattan Çocuk Müzesi). Kuruluş: 1995 gibi müze okullar örnek verilebilir.

Müzeler okullar için bir atölye bir laboratuar olma özelliğini sahiptir. Okulunun eğitim amaçları içerisinde yer alan ve birçok dersin öğretiminde yaygın olarak kullanılması gereken 'uygulama' amaçları için çok uygun ortamlardandır. Müzeler özellikle okulların açık olduğu dönemlerde okullara hizmet sunabilirler. Ayrıca müzeler tatillerde de yaz kampları, hafta sonu gezileri gibi programlar düzenleyerek okullar ve öğrenciler ile iletişimini koparmamış olacaktır. Müzeler okullara, eğitim merkezlerine, kamplara, kurs merkezlerine giderek etkinlikler düzenleyebilir. Gezici araçlar, eserleri ödünç verme gibi etkinlikler ile de eğitime ve okullara destek olabilirler.

Okul yöneticileri belli aralıklar ile müze uzmanı, müze eğitimcisini veya müze yöneticisi okula davet ederek onların öğrenci ve öğretmenlere müzelerini tanıtma, eğitim etkinliklerini aktarma ve müze eğitimi konusunda bilgilendirme imkanı sağlanmalıdır. Okul yöneticileri kurul ve zümre toplantılarında öğretmenlerin müzeleri eğitim amaçlı kullanmaları ve programları içerisine almaları istenmelidir. Özellikle görsel sanatlar öğretmeninden, görsel sanatlar dersinde müzelerin kullanılması ve etkinliklerin yıl sonunda bir sergi ile sonuçlandırılması talep edilmelidir. Hatta mümkünse sergi müze ile iş birliği yapılarak müze açılması istenmelidir. Sanat öğretmenleri bulunmuş olduğu bölgedeki müzeleri iyi tanımalı hatta müzelerin bir mensubu olarak okulu temsil eden kişi olmalıdır. Müzedeki meslektaşları ile sürekli ilişki içerisinde kalarak müze programlarının etkin bir

katılımcısı olmalıdır. Bu şekilde müzeler içerisindeki geçici sergileri, sürekli sergileri, koleksiyonları, eserleri hakkında bilgi sahibi olacaktır. Böylece sanat öğretmeni okuldaki sanat eğitimini müzedeki sanat eğitimini daha kolay entegre edecektir.

Okulların dışa açık bir sistem içerisinde olması gerekmektedir. Okulun dışarıya açık olması demek öğretmenin tek otorite olmasını durumunu ortadan kaldırmaktadır. Çünkü artık tek bilgi kaynağı olarak okul ve öğretmen gösterilmemektedir. Bu yüzden çocukların eğitiminde müze eğitiminin yaygınlaştırılması ve çocukların mutlaka en az bir müze görmesinin sağlanması dışa açık bir eğitim sisteminin gerçekleştirilmesini sağlayacaktır. Çocuğun katılımcı, aktif, yaratıcı, girişimci olması için dünya ile ilişkiler içinde olmalıdır.

7.2.Müze Eğitimi ve Müfredat İlişkisi

Eleştirel ve yaratıcı yaklaşımların ve sezgisel yaşantılara dayanarak gerçekleştirilen programlı müze gezileri, öğrenciler için çok güzel bir eğitim etkinliği sunmaktadır.

Öğrenciler müzelerde geçmişte yaşamış uygarlıkları tanımakta ve günümüz ile ilişkilendirebilmelerini desteklemektedir. Öğrencilerin sosyal, kültürel ve sanatsal katılımını sağlamaktadır. Çocukların organizasyon yeteneklerini geliştirmektedir. Yaratıcı düşünme ve takım çalışmaları yaparak bireylerin birlikte yaparak, yaşayarak öğrenmelerini sağlayan ortamlar müzelerdeki eğitimden geçmektedir. Bu yüzden okullar müzelerin eğitimlerinden, etkinliklerinden yararlanmalıdır. Çünkü müzeler hem topluma hizmet etmekte hem de diğer eğitim kurumlarına destek sağlamaktadır.

Müzeler okulların aksine geçmiş kültürleri, bilgileri ziyaretçilerine duygusal bağlar kurarak öğrenmesini sağlamaktadır. Müzeler gücünü tarihten, kültürden, sanattan ve bilimden almaktadır. Okullardaki eğitimde ise; öğrenci sınıf ortamı içerisinde kitaplar, sunular, testler gibi daha çok soyut delilendirmelere dayanan

eğitim ortamlarıdır. Müzelerdeki somut nesneler ile daha dokunulabilir ve canlı nesnelere dayanan bir eğitim anlayışı vardır. Müzeler ziyaretçilerine farklı kültür, sanat ve somut nesneleri sunar ve ziyaretçilerinin bunları kendilerinin keşfetmesine, etkinliklere katılmalarına, ziyaretçilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine olanak sağlamaktadır.

Müzelerin ilk hedefi; uzmanlık alanlarına göre nesneleri toplamak ve sergilemektir. İkinci hedefleri; nesnelerin tarihi özelliklerini belgelemektir. Üçüncü hedefi; nesneleri korumak, onarmak, saklamak ve depolamaktır. Dördüncü hedefi olarak; araştırmacıların işini kolaylaştırmaktır. Son olarak beşinci en önemli hedefi eğitim yer almaktadır. Günümüzde müzeler sadece arkeolojik buluntuları, sanat eserlerinin turistlere, topluma, çocuklara, yetişkinlikler tarafından gezilen yerler olmaktan çıkmıştır. Müzelerin eğitim görevi daha fazla artmıştır.

Eğitim, doğrudan bilgiyi bilme, duyguya ve sezgilere yönelik bireye yaşantısal zenginlikler katarak yeni ufuklar açmaktadır. Bireyi bilişsel ve duyuşsal açıdan yeniler, daha yaratıcı bir birey yapmaktadır. Ayrıca bireye gerekli tarih ve çevre bilincini sunmaktadır. Bu yüzden müzeler yalnızca bilgisel öğrenmelere katkı sağlamamaktadır, duyuşsal ve yaşantısal öğrenmeleri de geliştirmektedir.

Öğrenmenin gerçekleşmesi için disiplinler arası yaklaşımların işbirliği halinde olması gerekmektedir ve yeni öğrenme ortamların bulunmalıdır. Bunun için müze, müzecilik, eğitim bilimleri, pedagoji, yaratıcılık, yaratıcı drama, sanat eğitimi gibi kavramaların yeni eğitim ve öğretim programlarının oluşturulması için birlikte çalışmaları gerekmektedir. Eğitim ortamlarının daha etkin hale gelmesi için yaratıcı drama ve oyunun önemi büyüktür, bu ortamların en iyi olduğu yerler ise müzelerdir.

Belirli günlerde düzenlenen okul grupları ve rastlantısal grupların müze gezileri hakkında olumlu duygular geliştirmesi önemlidir. Bu sayede insanlar müzelerin daha çok bir eğitim ortamı olduklarının farkına varmalarına ve de müze gezilerinin bir yaşam biçimi olmasına yardımcı olacaktır.

Müzeler, somut nesnelerden esinlenerek drama, hikaye anlatma gibi yöntemlerin kolaylıkla uygulanabileceği ortamlardır. Müzelerin hem fen hem de sosyal bilimler alanlarında kullanılabilecek materyallere sahiptir. Bu yönleriyle müzeler uygulama labarotuvarı olma özelliği taşımaktadırlar. Bu sebeple görsel sanatlar, sosyal bilimler, coğrafya, sanat tarihi gibi derslerin müzelerde işlenebileceği açık bir şekilde görülmektedir.

Sanat etkinliklerinin ders programı olarak öğrenme olanaklarından biri de 'müze kültürü' dür. Bütün derslerin müzeleri bir eğitim ortamı olarak görmeleri, yararlanmaları ve müfredatta belirtilmesi önemlidir.

Öğretmenlik programlarında birkaç müfredat bilgisi incelendiğinde; " *Sınıf Öğretmenliği lisans programları incelendiğinde; müze kavramı* ***Uygarlık Tarihi (2-0-2), Türk Tarih ve Kültür (2-0-2), Sanat Eğitimi (2-0-2), Fen ve Teknoloji Eğitimi I ve II, Drama (2-2-3), Görsel Sanatlar Öğretimi (1-2-2) vb. derslerde****; Okulöncesi Öğretmenliği lisans programı incelendiğinde ise* ***Görsel Sanatlar Eğitimi (2-2-3)*** *dersinde müze eğitimi deyişi ile görüyoruz. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programlarında yer alan* ***Arkeoloji (2-0-2), Eskiçağ Tarihi ve Uygarlığı (2-0-2), Sanat ve Estetik (2-0-2), Drama (2-2-3)*** *derslerinin içeriğinde müze eğitimine yer verilmekte, müzelerin sosyal bilgiler derslerinde kullanılmasından söz edilmektedir. Resim Öğretmenliği lisans programında VII. yarıyılda* ***"Müze Eğitimi ve Uygulamaları" (2-2-3)*** *dersi yer almaktadır."*[45] Bu dersin içeriğinde ise; müzeciliğin tarihi, müze çeşitlerini, müzelerin amaçları ve gerekliliğini, müze ve eğitim ilişkisini, eğitim amaçlı müze ziyaretlerini, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri için müze rehberi ve uygulamaları hazırlama, müze eğitimi sayesinde estetik ve eleştirel görüşlere sahip olma gibi konuları ele almaktadır.

Lisansüstü eğitim programları incelendiğinde ise şu sonuçlar ortaya çıkmıştır; Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı olarak 1989

[45]Ayşe Çakır İlhan, *Açılış Konuşmaları,* İnci San, Eğitim ve Müze Semineri, 1. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara, Mart, 2008, s. 23-24

yılında ‘Müzecilik Anabilim Dalı’ kurulmuştur. Türkiye’deki müzecilik gelişmeleri, eğitim, müze ve halkla ilişkiler, müze yönetimi, müze ve koleksiyonculuk anlayışı benimsenmiş ve uzman personel yetiştirmek hedeflenmiştir. Ayrıca Türkiye’deki müzecilik anlayışının bilimsel boyut kazanmasını ve çağdaş müzecilik kavramının gelişmesi amaçlanmıştır. Bunun içinde programlarında; Müze ve Müzecilik, Müze Yönetimi, Müzeler ve Toplum, Müze Mevzuatı, Müzelerde Eğitim Etkinlikleri vb. dersler verilmiştir. 1997 yılında ise Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından ‘Müze Eğitimi Anabilim Dalı’ kurulmuştur. Amacı; müze eğitimcileri yetiştirmek olmuştur. Programları içinde; Müze Eğitimine Giriş, Müze ve Çocuk Gelişimi, Müzede Yaratıcılık Eğitimi, Eğitimde Program Geliştirme, Halkla İlişki, Müzede Öğrenme gibi dersler verilmiştir. Burada yetişen öğrenciler Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde görev almaktadır. Bu da Türkiye’de müze eğitimi uygulamalarını yürütme açısından önemli bir müze haline dönüşmesini sağlamıştır.

7.3.Müze Eğitimi İçerisinde Yaş Dönemlerine Bağlı Olarak Bireysel Farklılıklar

İnsanlar müze ziyareti içerisinde esnasında birçok farklı izleyici kimliğine bürünebilirler. Bir kişi bireysel müze ziyaretinde farklı davranışlar sergilerken, grup olarak gelmiş olan müze gezilerinde farklı bir davranış sergileyebilmektedir. Örneğin; Çocuklu bir bayanın çocuklarıyla müze gezisine geldiğinde edineceği deneyimler ile tek başına yapmış olduğu müze gezisinden edineceği deneyimler farklıdır.

Aileler ile gerçekleşen müze ziyareti

- *Yaşları 0-12 arasında değişken karışık grup*

- *En küçük çocuk gruba egemendir.*

- *Anne babanın bilgi almaya ihtiyacı vardır.*
- *Kendi başlarına görebilecekleri kaynaklara ihtiyaç vardır.*
- *2-6 arasında kişiden oluşan küçük gruplardan oluşurlar*
- *Büyükbaba ve büyükanne de gelebilir.*
- *Yetişkin çocuk oranı oldukça yüksektir 1/1.*
- *Aileleriyle tartışarak öğrenirler.*
- *Cafe ve mağaza gibi tesislere gereksinirler.*
- *Genellikle yerel ziyaretçilerdir.*[46]

11-14 Yaş Arası Öğrenciler

- *Yaş aralığı dardır.*
- *En yaramaz çocuk gruba egemendir.*
- *Yetişkinler öğretmez ama gözetmenlik yaparlar.*
- *Sunulacak etkinliklere ihtiyaç duyarlar.*
- *120 kişiye varan büyük gruplar halinde olabilirler.*

[46] Robin Clutterbuck, *Müzeleri Anlamak*, İnci San, Eğitim ve Müze Semineri, 1. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara, Mart, 2008, s. 75

- *Uzman olmayan kişiler de gözetmen olabilirler.*
- *Yetişkin/çocuk oranı düşüktür.(1/20 gibi)*
- *Arkadaşlarıyla bağımsız olarak öğrenirler.*
- *Büyük alanlara ihtiyaçları vardır.*
- *Müzeye gelmek için 2 saat veya daha fazla süre seyahat etmiş olabilirler.* [47]

Her müzenin farklı gereksinimlere sahip ziyaretçi kitlesi olabilir. Bu yüzden müzeler ziyaretçilerinin özelliklerini önceden belirlemeli ve hedef grupların tanımlamalıdırlar. Müzeler bu tanımlamayı yaparken; koleksiyonlarına uygun olabilecek ziyaretçileri, yeni bir ziyaretçi kitlesi veya farklı bir kültüre ve topluma ait olan bir ziyaretçi kitlesi müzeyi ziyaret edebilir. Müzenin binası, olanakları, sınırlılıkları, çalışan sayısı ve becerileri, hedef ziyaretçi kitleleri göz önünde bulundurularak bir müze politikası belirlenmelidir.

Müze pedagojisi bağlamındaki hedef gruplar; Yetişkinler/Turistler, öğrenciler, engellilerdir. Müzeler bu gruplara uygun kültürel ve sanatsal iletişim olanaklar sunmalıdırlar. Yetişkinlere yönelik yapılacak uygulamalarda; İlk olarak müze tanıtımı yapılır. Müze söyleyişi toplam 90 dakikadır. Katılımcılar sergide gördüklerinin çizim, heykel, boyama ve kolaj gibi teknikleri kullanarak canlandırabilirler. Çocuklara yönelik programlar; Tanıtım, Uygulamalı Müze Söyleşileri, Projeler, Açık Atölyeler, Pazar Günü Çocukları, Müzelerdeki Tatil Programları ve Çocuk Şenlikleri, Tüm Müzelerde Uygulanan Çocuk Doğum Günleri olarak sıralanmaktadır. Tanıtım, Uygulamalı Müze Söyleyişi; bu üç programda belli

[47] Robin Clutterbuck, *Müzeleri Anlamak*, İnci San, Eğitim ve Müze Semineri, 1. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara, Mart, 2008, s. 75-76

süreler ile gerçekleşmektedir. Tanıtım 45 dakika sürmektedir. Uygulamalı Müze Söyleşileri 90 dakika sürmektedir. Projeler ise; büyük okullar için yapılmakta ve 3 saat sürmektedir. Açık Atölyeler; çocukların ve ailelerin daha önceden randevu almaksızın kullanabilecekleri bağımsız programlardır. Bu programlar uygulamalı ağırlıklı olup, çocuklar müze pedagoglarının desteğiyle müzedeki nesneleri özgün tasarımlara dönüştürürler. Pazar Günü Çocukları; Ailelerin pazar günleri de müzeleri ziyaret etmesini sağlayan bir programdır. Bu tip müzeler Pazar günleri de topluma açıktır. Müzelerdeki Tatil Programları ve Çocuk Şenlikleri; tatile çıkamayan ve evde kalan çocuklar için müzelerin uyguladıkları programlardır. Bu program uygulamaya yönelik olup çocukların özgün, yaratıcı tasarımlar ortaya koymasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca etkinlik sonu ortaya çıkan sanatsal ürünler müzelerde çocuk şenliklerinde sergilenmektedir. Tüm Müzelerde Uygulanan Çocuk Doğum Günleri; çocukların doğum günleri kutlanarak, eğlenmeleri ve eğitici etkinlikler düzenlenerek yapılmış olan programlardır.

Müzeler engelliler içinde eğitim programları oluşturmalıdırlar. Duyma, görme, işitme, yürüme engelli müze ziyaretçileri de müzelere çekilmeli, engelli bireyler müzelere gelmenin çok zor bir olay olduğunu düşünmemelidir. Müze girişi çok merdivenli olmamasına dikkat edilmelidir. Çünkü daha ilk başta engelli vatandaşın karşılaşacağı bu zorluk onun kendini toplumdan soyutlanmış ve yalnız hissetmesine sebep olabilir. Daha ilk girişte müzeler için olumsuz bir tutumun oluşmasına sebep olurken, içeride yaşanılacak olan eğitim süreci çokta verimli geçmeyebilir. Bu yüzden her tür engele sahip bireyin toplumda var olduğu unutulmamalı ve topluma mal olmuş müzelerin bunu yapmamaları çok önemlidir. Çünkü müzeler her kesimden insanı etrafında toplayan kültürel, sanatsal, toplusal açıdan eğitim veren mekanlardır. Müzeler insanları birleştiren, huzur veren, büyülü ortamlardır.

Son yıllarda ziyaretçilerin müzeye karşı görüşlerinin değişmesi ile müzelerin de kendi yapılarını yenilemek zorunda bırakmıştır. Ziyaretçiler müzeleri boş zamanlarını geçirebilecekleri yerler olarak görmektedir. Müze pedagogları bunarı

göz önünde bulundurarak geniş kapsamlı eğitim programları hazırlamaya çalışmışlardır.

Günümüzde yetişkinlerinde müzelerden beklentileri değişmiştir. Yetişkinler eskiden tarih ve sanatı ciddi bir şekilde gezmek için müzeye gelmişlerdir. Günümüzde müzelerin eğitim işlevini eline almasıyla bu durum değişmiştir. Artık yetişkinler müzeye düşüncelerini dağıtmak, sanat ve kültürü öğrenmek, müzede başkalarıyla sanat ve kültür hakkında tartışmak, müze etkinliklerine katılarak uygulamalar yapmak, sanatsal teknikleri öğrenmek, tasarımlar yapmak, hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını geliştirmek için gelmektedirler.

Müzeler ziyaretçilerinin ilgilerine göre sergiler düzenlemelidirler. Sürekli ve özel sergiler, etkinlikler düzenlenerek daha fazla ziyaretçi müzeye çekilebilir. Ayrıca bu özel sergiler aracılığı ile ziyaretçiler genel ilgi alanında olmayan konuları da ilgi göstermeye başlayabilirler.

SONUÇ

Müzeler; içerisinde barındırdığı koleksiyonları, sergileri ve düzenledikleri etkinlikleri ile önemli kültürel, sosyal ve toplumsal bir eğitim ortamları oluşturmaları açısından çok önemli kuruluşlardır. Müze eğitimi hem müzelerde hem de topluluklar içerisinde de gerçekleşebilmektedir. Müze eğitimi becerileri, deneyimleri ve yaratıcılığı geliştiren bir potansiyele sahiptir. Müze ve eğitim birbirinden ayrılmaz birer parçadır. Müze eğitiminin temel amacı olarak ziyaretçilerin düş gücünü harekete geçirmek, ziyaretçiyi duyusal olarak uyandırmaktır. Müzeler nesnelerini izleyicilerinin ayağına da götürebilir. Müzeler ödünç verme sistemi ile nesneler okullara, farklı müzelere vb. gibi yerlere verebilirler. Bu sistem eğitimde fırsat eşitliğine katkı sağladığı gibi müzelerinde işlevlerinin daha demokratikleşmesine katkı sağlayacaktır.

Öğrenme yaşam boyu sürmektedir. O yüzden çocuklar kadar yetişkinlerinde öğrenme özelliklerini bilmek önemlidir. Teknolojinin gelişmesi, sosyakültürel değişimler, yaşlı nüfusun artması, boş zamanların insanlar tarafından değerlendirilmek istenmesi yaşamboyu eğitimin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu yüzden müzeler çevresindeki topluluklar ile iletişim içerisinde olmalıdır. İnsanlarda öğrenme toplumsal bir deneyimdir. İnsanların başkalarıyla iletişime girerek öğrenme deneyimi yaşaması huzur vericidir. Bu yüzden öğrenme yalnızca olgulardan oluşmaz, deneyimleri ve duyguları da içermektedir. Müzede öğrenme özgür bir öğrenme biçimidir. Her birey kendi isteği ve hızı doğrultusunda öğrenir.

Müzelerdeki öğrenme ile okullardaki formal öğrenme farklıdır. Müzeler nesneleri gösterme ve sergileme yerleri olan görsel olarak zengin ortamlardır. Müzedeki öğrenme fiziksel ve bedensel katılım ile gerçekleşmektedir. Müzelerin bir müfredat programı bulunmamaktadır. Formal bir değerlendirme sistemi yoktur. Her müze kendi konusuna uygun özel bir program hazırlar. Müzede öğrenme; açık uçlu olup daha bireysel yönelimli ve daha esnek olarak gerçekleşmektedir. Müze

deneyimi öğrenciye daha aktif ve öz denetimi yüksek olmaya yönlendiren etkinlikler sunmaktadır.

Müzeler bir kültür ortamı olarak derinlemesine, dinamik öğrenme ortamları oluştururlar. Müzede öğrenme, nesnelerin keşfedilmesiyle ziyaretçilerin bedensel ve fiziksel olarak harekete geçmesini sağlar. Öğrenme kaynağı olarak kişiler bedenini ve duygularını kullanır. Ziyaretçi fiziksel ve bedensel olarak farklı duyguları, olguları zihnine kaydeder. Müzede öğrenme kişinin kendisine olan öz saygısını ve becerilerini arttırır.

Öğrenmede okumak, konuşmak, dinlemek gerçek bir öğrenme için yeterli değildir. Kişinin gerçek öğrenme sağlayabilmesi için bedensel olarak katılımının öğrenmede daha etkili olduğu kabul edilmektedir. Kişinin aktif olarak katılımı ile gerçekleşen öğrenmeler bilgi, haz anlayışı yaratmakta ve özgüveni arttırmaktadır. Bedensel katılımın olduğu müze etkinliklerine girilmesiyle zihin ve duygularda bu sürecin içerisine girer. Duygular harekete geçer, zihinde yeni fikirler doğar, benlik deneyimler ile kuşatılır. Müzede deneyim yaşayan öğrenciler öğrenirken ayrıca eğlenirler. Öğrenme ile eğlenme arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bu yüzden müze de öğrenme için program hazırlayan eğitimciler çocukların hem öğrenebileceği hem de eğlenebileceği programlar hazırlamalıdırlar. Özenle hazırlanmış bir müze programı ile öğrenciler uyarıldıklarını hissederler ama okuldaki gibi bir denetim altında olmadıklarını fark ederler. Müzelerde daha rahat ve esnek bir öğrenme ortamı sunarlar. Öğrenci bu ortamda kendinden emin olur.

Müzedeki öğrenme geçmiş, bugün ve yarın ile ilişkilidir. Çünkü öğrenci müze deneyimi esnasında öğrendikleri yeni bilgileri yorumlarken mevcut olan deneyim ve bilgilerini de kullanmaktadır. Müze öğrenilen becerilerin ileride yeniden ortaya çıkabilecek sezgisel bir öğrenme sağlamaktadır. Müzede öğrenme çoğu zaman dolaylı yollar ile bilinçsiz, sezgisel olarak gerçekleşir. Müze çalışmalarının ilgi ve isteğin güdülenmesini sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır. Müze çalışmaları öğrenme için en uygun, gerçekçi ortamları ve etkinlikleri sunar.

Müze kültür, bilim, sanat eserlerinin sergilendiği mekanlardır. Bu yüzden müzeler bilgilerimizi pekiştirmemize, estetik duygularımızı canlandırmasına yardımcı olan ideal yerlerdir. Aynı zamanda müze kendi varlığı ve sergileri ile edindiğimiz bilgilerin belleğimizde daha kalıcı bir yer etmesini sağlamaktadır. Çünkü müzeler görsel nesneleri içerisinde barındırmakta ve birçok duyu organına hitap etmektedir. Bu da öğrenmeyi kolaylaştıran ve kalıcı hale gelmesini sağlayan bir özelliktir.

Modern müzeler günümüzde okullara rehberli turlar düzenlemekte, sergiler, yayınla, atölye çalışmaları düzenlemektedirler. Yalnızca bunları okul için değil, yetişkinler ve aileler için daha geniş topluluklara ulaşabilecek şekilde müze eğitim planlamaları yapmaktadırlar.

Müze eğitiminde okul sisteminde olduğu gibi zorunluluk bulunmamaktadır. Müzelerde ziyaretçiler bağımsız ve özgürdür, sergileri ilgi alanlarına göre gezmektedirler. Bu yüzden de modern müzeler ziyaretçilerinin ilgilerine, toplumsal, kültürel yapılarına uygun sergiler düzenlemeye dikkat etmektedirler. Müzelerde öğrenme gönüllü olduğu için ziyaretçilerin hoşlarına gidecek bir deneyim yaşayabilmeleri için çalışmalar düzenlenmektedir. Ayrıca müzelerdeki öğrenmeler somut ve görsel nesnelerden gerçekleşmektedir. Bu da ziyaretçilerin daha fazla dikkatini ve ilgisini çekmelerine yardımcı olacaktır. Buradaki görsel bilgiler yardımı ile ziyaretçiler ilgisi ve merakını daha çok çeken alanlara yoğunlaşmasını sağlayacaktır. Bu yüzden müze eğitimin amaçlarından biri, müzeye gelen ziyaretçilerinin yaratıcılığını, düşgücünü uyarmak ve onları harekete geçirmektir.

KAYNAKÇA

Abacı, O. (2005). *Çocuk ve Müze, Kültürel Değerlerimizi Tanımak İçin Müzeleri Gezelim*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul

Abacı, O. (1996). "Müze eğitimi", Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Adıgüzel, Ömer. (2000). *Eğitim Bilimlerinde (Güzel Sanatlar Eğitiminde) Bir Uzmanlık Alanı Olarak Kültür Pedagojisi*, Yayımlanmamıs Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Adıgüzel, Ö.(2000). *Müze pedagojisinin Türkiye'deki Yansımaları ve Müzelerdeki Yaratıcı Drama Uygulamaları*, Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar, Küreselleşme ve Yerelleşme, Tarih Vakfı, İstanbul

Akmehmet. T. K. (2003). *Eğitim Ortamı Olarak Müzeler*, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi, İstanbul

Akahmet, K. T. (2007). "*Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi*", (Yayına Hazırlayan: İnci San) Eğitim ve Müze Semineri, Kök Yayıncılık, Ankara

Akmehmet, T. ve Ödekan, A. (2006). "Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi", *İTÜ Dergisi*, C.3, S.1 (47-58).

Altın, B.N. ve Oruç, S. (2008). "Müze Eğitimi ve Yaratıcı Drama", *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derneği*, C. 3, S. 35 (125-139).

Artun, A. (2006). *Tarih Sahneleri, Müze ve Modernlik, Sanat Müzeleri 1*, İletişim Yayınları, İstanbul

Artun, A. (2006). *Müze ve Eleştirel Düşünce, Sanat Müzeleri 2*, İletişim Yayınları, İstanbul

Artun, A. (2006). *Sanatçı Müzeleri*, İletişim Yayınları, İstanbul

Atagök, T.(1999). *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi Matbaası, İstanbul

Atagök, T., Özkasım H., & Akmehmet T. K. (2006). *Okul-Müze Günleri Öğretmen Paketi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, İstanbul

Atagök, T. (1999). *Çağdaş Müzeciliğin Anlamı, Müze ve İlişkileri*, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Atasoy, S. (1994). "Çağdaş Müzecilik Anlayışı ve Türk Müzeciliği" *Anons Plastik Sanatlar Dergisi* 41-42, İstanbul

Buyurgan, S. Mercin, L.(2005). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları, Yayınlayan V. Özsoy*, Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları, İstanbul

Çalıkoğlu, L.(2009). Çağdaş Sanat Konuşmaları 4, Koleksiyon, Koleksiyonerlik ve Müzecilik Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

Demir, C.(2001). *Müzelerde Çağdaş Pazarlama*, Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Yayınları, İstanbul

Erbay, F. (2001). "Sanat Eğitiminde Müze ve Sanat Galerilerinin Önemi", *Türkiye'de Sanat*, S. 48, (s. 26–29), İstanbul.

Erbay, M.(2013). *Sanat Eğitimi Üzerine,* Beta Yayıncılık, İstanbul

Gartenhaus, A. R.(2000). *Yaratıcı Düşünme ve Müzeler*, Yayınlayan B.Onur, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları(ÇOKAUM), Ankara

Gerçek, F. (1999). *Türk Müzeciliği*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Hooper-Greenhill, E.(1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*, Yayınlayan B.Onur, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara

İlhan,Ç.A.,Okvuran,A.(1999). *"Bir Eğitim Ortamı Olarak Müzeler*",Türkiye 1. Drama Liderleri Buluşması, , Oluşum Tiyatrosu ve Drama Atölyesi, Ankara.

İlhan, Ç.A., Okvuran, A. (2000). *Bir Eğitim Ortamı Olarak Müzeler*

Karadeniz, C.(2010). *Dünyada Çocuk Müzeleri ve Bilim Merkezleri*, Ürün Yayınları, Ankara

Karadeniz, C.(2001).*Müze Kültürü, Sanat Kültürü ve Toplumsal Sorumluluklar*, Müzeciler Derneği Yayınları, Ankara

Kırışoğlu, O.(2009). *Sanat Kültür Yaratıcılık Görsel Sanatlar ve Kültür Eğitimi-Öğretimi*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara

Maccario, N. (2002). "Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanımı". *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 15.1: s.275-285.

Madran, B.(1999). "*Müze Türleri*", *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*, Ed. Atagök, Tomur, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Madran, B. ve Önal, Ş. (2000). "Yerellikten Küreselliğe Uzanan Çizgide Tarihin Çokpaylaşımlı Vitrinleri: Müzeler ve Sunumları", *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerelleşme*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, Ankara

Mercin L. ve Özsoy V. (2003). "Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerin Kullanılmasında İlgili Kurum ve Kuruluşların Karşılıklı Görev ve Yükümlülükleri", *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 1, S. 3

Mercin, L.(2006). "Resim Dersini Müze Kaynaklı Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımı Etkinliklerine Göre Uygulamanın Erişiye, Kalıcılığa ve Tutum Etkisi",Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Öğretmenliği Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara

Mercin, L.-Alakuş, A. O. (2005). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Programlarının Müze Eğitimi ve Uygulamaları Dersi Açısından Değerlendirilmesi, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 8: 1-10.

Okvuran, A. (2012). Müzede Dramanın Bir Öğretim Yöntemi Olarak Türkiye'de Gelişimi, *Eğitim ve Bilim*, 37 (166): 170-180.

Onur, B.(2012). *Çağdaş Müze, Eğitim ve Gelişim, Müze Psikolojisine Giriş,* İmge Kitapevi Yayınları, Ankara

Onur, B.(2013). *Müze ve Oyun Kültürü*, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara

Onur, B. (2003). "Müze Eğitimi: Temel İlkeler ve Politikalar", *Müze Eğitimi Seminerleri 1 Akdeniz Bölgesi Müzeleri*, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yayınları, Antalya

Özsoy, V. (2002). "Sanat (Resim) Eğitiminde Müze ve Okul İşbirliği ve Müzeye Dayalı Bazı Öğretim Yöntemleri", *Milli Eğitim Dergisi*, S. 153–154,

Özsoy, V.(2007). *Görsel Sanatlar Eğitimi Resim-iş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara

Özsoy V. (2003). İlk ve Öğretim Sanat (resim) Eğitiminde Müzelerden ve Sanat Galerilerinden Yararlanma, *Milli Eğitim*, Bahar, s. 24

Paykoç, F. ve Baykal, S. (2000). *Müze Pedagojisi: Kültür, iletişim ve Aktif Öğrenme Ortamı Olarak Müzelerin Etkinliğine İlişkin Bir Çalışma*, Kızılyaprak, Z.A(ed.) Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar, Küreselleşme ve Yerelleşme, Tarih Vakfı yurt yayınları, İstanbul

Pomian, K.(2000). *Çağdaş Tarih Yazımı ve Çağdaş Müzeler, Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar, Küreselleşme ve Yerelleşme*, 3.Uluslararası Tarih Kongresi, İstanbul

San, İ. (2012). *Çocuk Müzeleri ve Yaratıcı Drama, Çocuk Müzelerinin Nitelik ve İşlevleri*, Natürel Yayıncılık, Ankara

San, İ. (1989). *Eğitimde Yaratıcı Drama*, Nature Yayıncılık, Ankara

San, İ.(2008). *Sanat ve Eğitim,* Ütopya Yayıncılık,4.Baskı, İstanbul

Schommer, P. (1963). *Müzelerin idaresi, Müzelerin teşkilatlanması-pratik öğütler,* UNESCO, ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları, Ankara

Seidel, S. Hudsan, K.(1999). *Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik*, Yayınlayan B.Onur, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Yayınları, Ankara

Shabbar, N. (2001). *Çocuklar İçin Müze Eğitimi*. Kent, Toplum, Müze, Tarih Vakfı, İstanbul

Shaw, W.M.K.(2004). *Osmanlı Müzeciliği*, İletişim Yayınları, İstanbul

Şahan, M. (2005). "Müze ve Eğitim", Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Burdur

Şapolyo, E.B.(1939). *Müzeler Tarihi,* Remzi Kitapevi, Ankara

Yücel, E.(1999). *Türkiye'de Müzecilik*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul

Zilcioğlu, Ş.(2008). *Çocuk Müzeleri ve Çocuk Eğitimi*, Ürün Yayınları, Ankara

Zwaka, P. (2008). "*Müzeler Çocuklar ve Gençler için Kültürel Mekanlar mı? Almanya'daki Durum (Gezilerle Avrupa)*", Eğitim ve Müze Semineri, Yay. Haz: Prof. Dr. İnci San, Kök Yayıncılık, Ankara